

בית המשפט העליון

פסקי הדין המרכזיים שניתנו בבית המשפט העליון בשנת המשפט התשע"ח

שופטות ושופטי בית המשפט העליון בחרו את פסקי הדין המרכזיים שניתנו בשנת המשפט החולפת - מערב ראש השנה התשע"ח עד לערב ראש השנה התשע"ט (נכון ליום 5.9.2018)

שנה טובה ומבורכת!

משפט ציבורי

1. דיון נוסף בהרכב מורחב בנוגע לחוקי העזר של תל-אביב בנושא פתיחת עסקים בשבת [דנג"ץ 3660/17];
2. בחינת חוקיות הוראות הפתיחה באש של כוחות הביטחון [בג"ץ 3003/18];
3. קבלת עתירות נגד מדיניות המשטרה בעניין ההפגנות בכיכר גורן בפתח תקווה [בג"ץ 6536/17];
4. קבלת עתירה בעניין כניסתם לישראל של פלסטינים מהגדה המערבית לצורך השתתפות בטקס זיכרון פרטי משותף לישראלים ופלסטינים [בג"ץ 2964/18];
5. דחיית עתירה חוקתית נגד "חוק ההדחה" [בג"ץ 5744/16];
6. פסק-דין בנושא מכירת והענקת אימונים על-ידי צה"ל לכוחות ביטחון זרים [בג"ץ 1785/17];
7. קבלת עתירה בנוגע לסמכות המדינה להחזיק גופות מחבלים [בג"ץ 4466/16];
8. פסק-הדין בעניין "מתווה עמונה" [בג"ץ 794/17];
9. קבלת עתירה נגד החלטת מפכ"ל המשטרה להותיר בתפקידו את מפקד יחידת להב 433 [בג"ץ 3884/16];
10. איסור על גביית ארנונה באמצעות חברות גביה פרטיות [בג"ץ 4113/13];
11. פסק-דין בנושא מעמד עמדת המאסדר (הרגולטור) ביחס לפרשנות הנחיותיו [ע"א 7488/16];
12. פסק-דין בשאלה אם פעולות מינהליות שנוקטות רשויות לגביית חוב עוצרות את מירוץ ההתיישנות להגשת תביעה אזרחית על ידי הרשות [רע"א 4302/16];
13. בחינת חוקיות פטור והיתר מתכנית שניתנו על ידי שר האוצר על רקע העברת שגרירות ארצות-הברית לירושלים [בג"ץ 2721/18];
14. דחיית עתירה נגד תיקון 227 לפקודת מס הכנסה - עיגון הסכם בין ישראל לארה"ב המכונן מנגנוני שיתוף מידע פיננסי בין-מדינתיים (FATCA) [בג"ץ 8886/15];
15. בחינת חוקתיות סעיף 4א(א) לחוק רשות מקרקעי ישראל הקובע כי במועצת מקרקעי ישראל יכהנו שישה נציגים (מתוך 14) של קק"ל [בג"ץ 6411/16];
16. דחיית עתירות (ברוב דעות) בעניין החלטת משרד הבריאות לאסור על לידות בית ב"מרכזי לידה טבעית" - מקומות ייעודיים המופעלים כעסק לצורך פעילות מיילדותית [בג"ץ 5428/17];

17. דחיית עתירה (ברוב דעות) של נפגע עבירה נגד החלטת הפרקליטות להגיע להסדר טיעון עם הנאשם בגרימת מוות ברשלנות [בג"ץ 625/18];
18. התווית כללים בקשר עם שאלת תשלום פיצוי לנפקע בגין הפקעה חלקית של מקרקעין מכוח חוק התכנון והבניה שלא השביחה את היתרה [ע"א 6407/14];
19. בחינת חוקיות מתווה הפעולה שנקבע על-ידי הוועדה המקומית לתכנון ולבניה הרצליה לגבי רוכשי דירות נופש במרינה בהרצליה [ע"מ 1036/16];
20. דחיית עתירה נגד החלטת הוועדה לבדיקת מינויים שלא לאשר מינוי של מנכ"ל עירייה כדירקטור בתאגיד המים והביוב העירוני לצד ראש העירייה המכהן אף הוא כדירקטור בתאגיד [בג"ץ 9351/17].

משפט פלילי

21. זיכוי מביצוע עבירות רצח, קשירת קשר לביצוע פשע ושווד על יסוד דוקטרינת הפסילה הפסיקתית (פרשת חייבטוב) [ע"פ 2868/13];
22. פסק-דין בערעורים הפליליים בעניינם של נוחי דנקנר ואיתי שטרומ [ע"פ 220/17];
23. פסק-דין העוסק בין היתר בשאלה אם ניתן להרשיע אדם בפלילים בנסיבות שבהן המעשה שעשה אינו מגבש עבירה, רק משום שטעה לחשוב כי הוא אסור [רע"פ 2220/16];
24. זיכוי מעבירה של העלבת עובד ציבור ודיון בהרכב מורחב של תשעה שופטים בשאלות עקרוניות הנוגעות לפרשנותה ולגבולותיה של עבירה זו [רע"פ 5991/13];
25. החמרת ענישה בעבירות של הפרת אמונים והטרדה מינית [רע"פ 10002/17];
26. דיון בפרשנות היסוד "אדם" בעבירת המעשה המגונה - האם כולל גם אדם שאינו בחיים [ע"פ 7128/16];
27. דיון בשאלה אם איום בהתאבדות הוא בר הפללה במסגרת עבירת האיומים [רע"פ 8736/15];
28. דחיית ערעור של הרשעה בעבירת החזקה בתנאי עבדות [ע"פ 8027/13];
29. דחיית ערעור על הרשעה בעבירות מין בקטינה, בסחר בבני אדם ובשימוש בגופם של קטינים לעשיית פרסומי תועבה, החזקתם ופרסומם [ע"פ 2377/15];
30. דיון בעבירות הגבלים עסקיים – פרשנות רכיב הנסיבות המחמירות ומדיניות הענישה המנחה (פרשת קרטל מדי המים) [ע"פ 1408/18];
31. הדין החל בשחרור על תנאי כאשר העונש הוטל במדינה אחרת [ע"פ 5121/17];
32. דיון בשאלה אם כללי ההתיישנות חלים על עונש של מאסר על תנאי [רע"פ 1553/15];
33. פסק-דין בסוגיה אם ניתן להציב את תשלום הפיצוי לקורבן העבירה כ"שיקול על" או "תנאי סף" לשחרור על תנאי ממאסר [רע"ב 3749/17];
34. דיון במסגרת הנורמטיבית החלה על החזקת חפצים הקשורים לעבירה בידי המדינה והטיפול בהם [בש"פ 4073/17];
35. דיון בהשלכות פגמים שנפלו לכאורה בפעולות החקירה ובתוצריהן על המשקל שיש לייחס לראיות בהליך המעצר עד תום ההליכים [בש"פ 5612/18];
36. היקף הסמכות לתפוס נכס ללא צו חיפוש ותפיסה, לצורך חילוט עתידי בשווי פירות העבירה [רע"פ 4526/18];
37. דיון בשאלה אם המדינה רשאית לחלט רכוש של נאשם, בשווי פירות העבירה, במקרה שבו הנאשם לא הצליח להפיק רווחים מהעבירה [ע"פ 8312/17];
38. פסק-דין בערעור על הרשעה בניסיון רצח – סייג שפיות הדעת והשאלה אם התקיים אצל המערער יסוד ה"החלטה להמית" [ע"פ 9045/16].

משפט אזרחי

39. דיון בכלל "שיקול הדעת העסקי" - החלטה של הדירקטוריון אם להפעיל את כוח התביעה של החברה כהחלטה עסקית לכל דבר ועניין [ע"א 4857/16];
40. פסק-דין בנוגע ליחס בין הוראת סודיות הקבועה בדין, לבין הוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (בנושא דו"חות הביקורת של חברת אי.די.בי) [ע"א 5089/16];
41. דיון בתוקפם של הסדרי "הסתלקות מתוגמלת" בתובענות ייצוגיות שכוללים בחובם הסכמה מטעם הצדדים בדבר פסיקת גמול ושכר טרחה למסתלקים [ע"א 8114/14];
42. פסק-דין בשאלה אם העתקה ופרסום של קטעים מהרצאות בעל פה, שתועדו בכתובים על ידי קהל המאזינים, מהווה הפרת זכויות יוצרים [ע"א 8742/15];
43. דיון באשר לאחריותה של הרשות הפלסטינית בנזיקין לפיגוע ירי [ע"א 2144/13];
44. היקף החסינות לנושאי משרה שיפוטית לפי פקודת הנזיקין [רע"א 3359/18];
45. האם אפשר להגיש בישראל תביעה נגד Facebook? [רע"א 5860/16];
46. הערכאה להגשת תביעה אזרחית בשל פגיעה מינית שהתרחשה במקום עבודה: בית משפט אזרחי או בית הדין לעבודה? [ע"א 3347/16];
47. בחינת הכרעת חוב שהתקבלה על-ידי מפרקי "בטר פלייס" – תניית פיצוי מוסכם בין "בטר פלייס" לחברת "קרוסו" [ע"א 10208/16];
48. המבחנים לבחינת חדלות פירעונה של חברה [ע"א 8263/16];
49. פרשנות הסדר נושים באופן שבו לא תוענק לנושים עדיפות על נושים אחרים בעלי זכויות שוות [ע"א 679/17];
50. דיני חדלות פירעון – האם לאשר לבעל תפקיד שמונה בהליכי חדלות פירעון לחקור את מי שצפוי בוודאות גבוהה להעיד מטעמו של הנתבע בתביעה עתידית שתוגש על ידי בעל התפקיד בשם החברה [רע"א 9370/17];
51. סיווג הסכם כעסקת המחאה מלאה או כעסקת המחאה על דרך השעבוד וחשיבות הסיווג בהליך חדלות הפירעון שאליו נקלעה המשיבה [ע"א 7281/15];
52. איסור על חקירות סמויות בוועדות רפואיות ללא הסמכה בחוק [רע"א 2558/16];
53. כללי הגילוי המאוחר בדיני ההתיישנות בנוגע לתביעה לפיצויים בגין אירוע חבלני [ע"א 8172/12];
54. סדר דין אזרחי: האם ניתן ליתן היתר המצאה מחוץ לתחום לבקשה לאישור פסק בוררות שניתן בישראל [רע"א 1739/17];
55. מיהו "משתמש" ברכב מנועי לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים? (האם אדם שירד מאוטובוס זמן קצר לפני שנפגע מרכב חולף והספיק לצעוד מספר צעדים מהאוטובוס – הוא "משתמש" באוטובוס?) [רע"א 9136/17];
56. פסק-דין בשאלה אם הצגת מסמך רפואי בו פרטיו המזהים של המטופל מושחרים פוגע בזכות המטופל לפרטיות ובחיסיון הרפואי [רע"א 7828/17];
57. שאלת חיובם של תושבי הרחבה בקיבוץ בתשלום בגין שירותים קהילתיים הניתנים להם מאת אגודה שיתופית קהילתית [ע"א 2853/16];
58. דיון באופן מיסויים של מרכזי קניות ושל חברות שבבעלותן מרכזי קניות לפי חוק מיסוי מקרקעין [ע"א 74/15];
59. שאלת אופן סיווג נכסים ריקים לצרכי ארנונה: האם על פי הייעוד התכנוני התואם את התכנית החלה על הנכס או על פי השימושים המותרים בהיתר הבניה [בר"ם 991/16];
60. פסק-דין בנושא אופן סיווג הכנסה מהשכרת מספר רב של דירות מגורים [ע"א 7204/15];
61. דיון בשאלת אופן מיסוי עלות הקצאת אופציות לרכישת מניות שקיבלה חברת בת ישראלית מחברת אם זרה כחלק מעסקת "Cost Plus" [ע"א 943/16];
62. דיון בסוגיית חיוב בהיטל השבחה בקשר עם זכויות בנייה שמתגבשות במועד מאוחר יותר למועד האישור המקורי של התכנית [בר"ם 2090/16];
63. דיון באחריותו של בנק ללקוח במקרה של אובדן שיקים [רע"א 2119/18];

64. פסק דין בפרשה שבה הוגשה תביעה כספית של קרן פנסיה וחברה בת שלה נגד מנהלים ודירקטורים שניהלו אותן בעבר [ע"א 6187/15].

תמצית פסקי הדין

דנג"ץ 3660/17 התאחדות הסוחרים והעצמאים הכללית נ' שר הפנים (26.10.2017)

(נאור, חיות, דנציגר, הנדל, עמית, סולברג, ברק-ארז) בפסק הדין דן הרכב מורחב של שבעה משופטי בית המשפט העליון בדיון נוסף בפסק דינו של בית משפט זה בבג"ץ 6322/14 התאחדות הסוחרים והעצמאים הכללית נ' שר הפנים (19.4.2017). חרף קיומן של עילות סף המצדיקות את דחיית העתירה לדיון נוסף, דנו כל שופטי ההרכב בשאלות שהתעוררו לגופן. בית המשפט קבע, ברוב דעות של הנשיאה מ' נאור והשופטים א' חיות, י' דנציגר, י' עמית, ו-ד' ברק-ארז, כי יש להותיר את פסק הדין מושא הדיון הנוסף על כנו, ואין מקום להתערב בקביעות בו. קישור לתקציר המלא:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\600\036\t20&fileName=17036600.T20.SUM&type=2>

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\600\036\c20&fileName=17036600.c20&type=2>

בג"ץ 3003/18 יש דין – מתנדבים לזכויות אדם נ' ראש המטה הכללי של צה"ל; בג"ץ

3250/18 עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' ראש המטה הכללי

של צה"ל (24.05.2018) (חיות, מלצר, הנדל) בפסק דין זה נדונו שתי עתירות המכוונות נגד חוקיות הוראות הפתיחה באש של כוחות הביטחון ויישומן באירועים אלימים שהתרחשו במרחב המכשול הביטחוני בין רצועת עזה לישראל, בהשתתפות עשרות אלפי פלסטינים, וזאת על רקע העימות המזוין המתמשך בין ישראל לבין ארגון "חמאס" השולט ברצועת עזה. במהלך הדיון בעל-פה העותרים התנגדו להצגת הוראות הפתיחה באש במעמד צד אחד, אולם בהתאם למידע הגלוי שנמסר על-ידי המשיבים, הוראות הפתיחה באש הייחודיות לגזרה מאפשרות שימוש ב"אש חיה" רק לשם התמודדות עם הפרות סדר אלימות, אשר מהן נשקפת סכנה ממשית וקרובה לכוחות הביטחון, או לאזרחי ישראל, וזאת כמוצא אחרון, כאשר אזהרות מילוליות ואמצעים חלופיים, בלתי קטלניים, אינם מביאים להסרת הסכנה הנשקפת מהפרת הסדר האלימה. הודגש, כי במקרים אלה הוראות הפתיחה באש מתירות ירי מדויק לעבר רגליו של מפר סדר מרכזי, או מסית מרכזי בלבד, והן אינן מתירות ירי חי לעבר אדם אך בשל שהייתו באזור בו בוצעו הפרות הסדר. בית המשפט העליון (מפי המשנה לנשיאה ח' מלצר, שאל המסקנה אליה הגיע, הצטרפו: הנשיאה א' חיות והשופט נ' הנדל) דחה את העתירות, לאחר שבחן את כללי המשפט הישראלי והדין הבינלאומי ומצא כי הוראות הפתיחה באש מבטאות הכרה בפרדיגמות ובעקרונות שהותוו במסגרות דינים אלה. על יסוד כל זאת, נקבע כי ניתן להשתמש בכוח קטלני כמוצא אחרון לפיזור הפרות סדר אלימות – במקרים בהם נשקפת סכנה ממשית ומיידית לחיים, או לשלמות הגוף, ובכפוף להוכחת צורך הכרחי, ולמידתיות. המשנה לנשיאה ח' מלצר קבע עוד כי כוונותיהם של המתפרעים, מספרם, האמצעים שברשותם, האלימות אותה נקטו חלקם, לרבות פעולות טרור שבוצעו בחסות ובמהלך האירועים שבמוקד העתירות (כדוגמת: ירי באש חיה כנגד כוחות צה"ל, השלכת רימונים, מטענים ובקבוקי תבערה וכן השחתת והצתת רכוש) – מורים כי אין מדובר במחאה עממית, או הפגנה אזרחית רגילה, אלא בהפרות סדר אלימות ומתוכננות, אשר יצרו סכנה ממשית וקרובה לחייהם ושלמות גופם של כוחות הביטחון ואזרחי ישראל. לצד האמור, המשנה לנשיאה ח' מלצר ציין כי עובר להתרחשויות שבמוקד

העתירות, התקיימה היערכות משמעותית בצה"ל, בגדרה הכוחות תודרכו בדבר הוראות הפתיחה באש הגזרתיים, תוך שהודגש הצורך בצמצום היקף הנפגעים בהפרות הסדר האלימות, וקיום מנגנון בדיקה ותחקור אירועים חריגים. לנוכח קביעות וממצאים אלה, לצד העובדה כי העתירות הוגשו בעוד האירועים מתנהלים בשטח ובשים לב להלכה הפסוקה המקימה חזקה לתקינות פעולת הרשות כאשר לא מתאפשרת הצגת חומר חסוי עקב סירובם של העותרים להצגתו במעמד צד אחד, יחד עם הצורך להתחשב בכלל השיפוטי הקובע מתחם התערבות מצומצם ביותר בהחלטות המבוססות על שיקולים מבצעיים – בית המשפט העליון הורה, כאמור, על דחיית העתירות. לבסוף הוער כי כל האמור בפסק הדין לא נועד לגרוע כהוא זה מחובתם של כוחות הביטחון לפעול לפי הכללים החלים עליהם הן מתוקף המשפט הישראלי והן מתוקף המשפט הבינלאומי ההומניטארי גם אגב התמודדות עם הפרות סדר אלימות, בהקשר הנידון בענייננו, ולפיכך יש לבחון, להרבות ולשפר ככל האפשר את השימוש באמצעים חלופיים לא קטלניים, כל זאת לצד קיום תהליך סדור לתחקור ולהפקת לקחים מבצעיים ואחרים ממה שאירע ולהטמעתם. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\030\030\k08&fileName=18030030.K08&type=2>

בג"ץ 6536/17 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' משטרת ישראל (8.10.2017)

(חיות, דנציגר, פוגלמן) משטרת ישראל התנתה ברישיון את ההפגנות שהתקיימו מידי מוצאי שבת בכיכר גורן בפתח תקווה, כ-400 מטר מביתו של היועץ המשפטי לממשלה, במחאה על שחיתות שלטונית ועל אופן הטיפול בחקירות הפליליות המתנהלות נגד ראש הממשלה. המשטרה הוסיפה כי בין אם ההפגנות טעונות רישיון ובין אם לאו, אין לאפשר עוד את קיום ההפגנות בכיכר מטעמים של פגיעה בסדר הציבורי. בית המשפט העליון (הנשיאה א' חיות בהסכמת השופטים י' דנציגר וע' פוגלמן) קיבל עתירה נגד החלטת המשטרה וקבע כי ניתן להמשיך ולקיים הפגנות בכיכר גורן וכי הפגנות אלה אינן טעונות רישיון. עוד נקבע כי המשטרה רשאית להציב תנאים לקיום ההפגנות בכיכר לשם שמירה על הסדר הציבורי במקום ולשם מניעת פגיעה ברגשות הדת של תושבי השכונה וכן היא רשאית לבחון בעתיד את המשך ההפגנות בכיכר ככל שיהיה שינוי נסיבות אשר יצדיק זאת. בית המשפט קבע כי היועץ המשפטי לממשלה הוא אחד מעמודי התווך המרכזיים והחשובים שעליו נשענת מערכת אכיפת החוק, אך ככל משרת ציבור אחר הוא אינו חסין מביקורת ציבורית המותרת ולגיטימית במדינה דמוקרטית. היכולת לבקר את השלטון, כך נקבע היא מאפיין כה בסיסי של הדמוקרטיה עד כי ניתן לתארה כ"נייר הלקמוס" המבחין בין מדינות דמוקרטיות למדינות שאינן כאלה. בית המשפט ציין כי החלטת המשטרה להעביר את ההפגנות מכיכר גורן אינה עומדת בתנאים לפגיעה בחופש ההפגנה, שכן לא הוכח שקיימת הסתברות קרובה לוודאי כי המשך ההפגנות בכיכר יגרום לפגיעה רצינית וקשה בסדר הציבורי או בביטחון. עוד נקבע כי אין להגביל את מספר המפגינים בכיכר. בית המשפט הוסיף וקבע כי אין למשטרה סמכות להתנות ברישיון את קיום ההפגנה שכן את המונח "אסיפה" בסעיף 83 לפקודת המשטרה המחיל עצמו על "נאום או הרצאה על נושא בעל ענין מדיני" יש לפרש בצמצום כמתייחס לאסיפות בנושאים מדיניים-פוליטיים במובן הצר של מונחים אלו. זאת, בין היתר, נוכח הפגיעה בחופש הביטוי וההפגנה. השופט פוגלמן הצטרף לפסק דינה של הנשיאה וסבר אף הוא כי יש לפרש את המונח "מדיני" באופן מצמצם כך שזה יחול על כל אסיפה שיש לה נגיעה לעניין פוליטי וזאת מבלי לטעת מסמרות ולקבוע את כל המקרים שייפלו תחת פרשנות מצמצמת זו. השופט דנציגר סבר מנגד כי המילים "עניין מדיני" ניתנות לפירוש כך שגם התקהלות הנושאת אופי "פוליטי" או ציבורי כבענייננו תיחשב ל"אסיפה".

כפועל יוצא, סבר השופט דנציגר כי למשטרה יש סמכות עקרונית לדרוש ממפגינים להוציא רישיון להתקהלות גם במקרים אלו, אף שמן הראוי שסמכות זו תופעל במקרים חריגים ונדירים בלבד. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\360\065\v14&fileName=17065360.v14&type=2>

בג"ץ 2964/18 חוג ההורים פורום המשפחות, משפחות שכולות למען שלום נ' שר הביטחון

(17.4.2018) (חיות, פוגלמן, ברון) בית המשפט העליון (מפי הנשיאה א' חיות, ובהסכמת השופטים ע' פוגלמן וע' ברון) קיבל עתירה נגד החלטת שר הביטחון שלא התיר כניסת פלסטינים לצורך השתתפות בטקס זיכרון פרטי משותף לישראלים ולפלסטינים המתקיים מזה 12 שנים והמאורגן על ידי עמותות המאגדות אנשים שאיבדו בן משפחה במסגרת הסכסוך הישראלי-פלסטיני. נפסק, כי מתן היתרי כניסה לטקס המשותף התאפשר בשנים קודמות, בהתאם להודעות כדן ונהלי המשיבים, והדרג המקצועי – מתאם פעולות הממשלה בשטחים – סבר גם השנה כי יש לאפשר הגעת פלסטינים לטקס. נפסק כי החלטת שר הביטחון אינה מביאה בחשבון את המציאות שנוצרה לאורך השנים ואת הציפיות הלגיטימיות שנוצרו אצל משתתפי הטקס, ואף מתעלמת באופן מוחלט מן הפגיעה ברגשות המשפחות השכולות והציבור המבקשים לקיימו במתכונת שבו התקיימה לאורך השנים. על כן, הורה בית המשפט כי יש לאפשר מתן היתרי כניסה ייעודיים לישראל לצורך השתתפות בטקס המשותף ל-90 פלסטינים – בדומה לכמות ההיתרים שהתאפשרה בשנת 2016 – בכפוף לבדיקה פרטנית בדבר מניעה ביטחונית או אחרת. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\640\029\v03&fileName=18029640.V03&type=2>

בג"ץ 5744/16 בן מאיר נ' הכנסת (27.5.2018) (חיות, מלצר, דנציגר, הנדל, פוגלמן,

עמית, סולברג, שהם, מזוז) בית המשפט העליון בהרכב מורחב של תשעה שופטים דחה שתי עתירות שהופנו נגד תיקונים לחוק-יסוד: הכנסת ולחוק הכנסת, אשר הקנו לכנסת סמכות להפסיק חברותו של חבר כנסת שיש במעשיו משום הסתה לגזענות או תמיכה במאבק מזוין נגד מדינת ישראל. בית המשפט דחה את טענת העותרים כי יש בתיקון לחוק היסוד משום שינוי של שיטת הבחירות הנהוגה בישראל וקבע כי הוא אינו משליך על שוויון הסיכויים של הרשימות המתחרות בבחירות. על כן, כך הוסיף בית המשפט העליון וקבע, לא נדרש לצורך קבלתו רוב של 61 חברי כנסת בכל שלוש הקריאות לפי סעיף 4 לחוק-יסוד: הכנסת. עוד נפסק כי חוק ההדחה אינו מצריך הכרעה בסוגיה המשפטית הסבוכה הנוגעת לסמכותו של בית המשפט לפסול תיקון בחוק יסוד. זאת בשים לב לאיזונים ולבלמים שנקבעו במסגרת החוק, לאמות המידה המצומצמות להפעלתו ולעובדה כי ניתן לערער לבית המשפט העליון על החלטת הכנסת לפסול חברות של חבר כנסת מתוקף אותו החוק.. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\440\057\v17&fileName=16057440.V17&type=2>

בג"ץ 1785/17 הרמתי נ' הרמטכ"ל, רא"ל גדי איזנקוט (25.7.2018) (מלצר, פוגלמן, מינץ)

עניינו של פסק הדין במכירת והענקת אימונים "בהזמנה" על-ידי צה"ל לכוחות ביטחון זרים. בפסק

הדין, שנכתב על-ידי המשנה לנשיאה השופט ח' מלצר ושאליו הצטרפו בהסכמה השופט ע' פוגלמן והשופט ד' מינץ, נקבע כי יש שני מקורות נורמטיביים אשר מקנים לצה"ל סמכות למכור אימונים צבאיים לצבאות זרים: סעיף 1 לחוק-יסוד: הצבא וסעיף 18 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948. בגדר כך, נפסק כי קריאת חוקתית מורחבת של סעיף 1 לחוק-יסוד: הצבא, הקובע כי צה"ל הוא צבאה של המדינה, בשים לב לקביעה שמדינת ישראל הינה מדינה יהודית ודמוקרטית, מובילה למסקנה כי מטרות הצבא מורחבות גם מעבר להגנת המדינה במובן הצר, וכי מטרות אלה כוללות, בין היתר, גם השתתפות בפעולות בין-לאומיות התורמות למדינה. עוד נקבע כי צה"ל רשאי לבצע פעולות הדרושות להשגת יעדים ביטחוניים-לאומיים, וזאת מכוח סעיף 18 לפקודת סדרי השלטון והמשפט. בחוות דעתו עמד המשנה לנשיאה ח' מלצר על היעדים הביטחוניים-לאומיים שמכירת אימונים צבאיים לצבאות זרים משרתת, שביניהם, בין היתר: שימור והרחבה של חופש הפעולה המבצעי של צה"ל בשגרה ובחירום; הגברת המוכנות הצבאית של צה"ל; החלפת ידע מקצועי וקיום תרגולות מבצעיות אשר תורמים להתמקצעות של צה"ל; חיזוק הקשר בין ישראל למדינות שונות; הגברת הממשק בין צה"ל לבין ארגונים בין-לאומיים שונים וקידום עמדותיה של ישראל מול מדינות אחרות ביחס לסוגיות אסטרטגיות, ביטחוניות וצבאיות. המשנה לנשיאה ח' מלצר קבע נוכח האמור לעיל כי מכירת אימונים צבאיים לצבאות זרים משרתת תכליות ביטחוניות-לאומיות, ומשכך פעולה זו נעשית בסמכות. שאלה נוספת, אשר נדונה בפסק הדין, היא האם מכירת והענקת אימונים "בהזמנה" על-ידי צה"ל לכוחות ביטחון זרים עוקפת את עקרונות חוק הפיקוח על ייצוא ביטחוני, התשס"ז-2007. המשנה לנשיאה ח' מלצר קבע כי התשובה לשאלה זו שלילית, נוכח הוראת סעיף 47(א) לחוק הנ"ל, הקובעת כי החוק איננו חל על המדינה. עוד נקבע בפסק הדין כי שיתופי הפעולה הצבאיים אינם מצריכים הסדר בחקיקה ראשית משום שהם אינם נערכים למטרות רווח. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\850\017\k03&fileName=17017850.K03&type=2>

בג"ץ 4466/16 עליאן נ' משטרת ישראל (14.12.2017) (דנציגר, הנדל, קרא) במוקד פסק
הדין ניצבת שאלת סמכותו של המפקד הצבאי למלא אחר המדיניות שגיבש הקבינט המדיני-ביטחוני בשלהי שנת 2016, ועל פיה גופות מחבלים המשתייכים לארגון הטרור חמאס – או שביצעו אירוע טרור "חריג במיוחד" – יוחזקו בידי ישראל בדרך של קבורה ארעית, ולא יוחזרו למשפחותיהם. זאת, על מנת לקדם את השבתם בשלום של האזרחים אברה מנגיסטו והישאם אל סייד, ואת הבאתם לקבר ישראל של לוחמי צה"ל, סגן הדר גולדין ז"ל וסמ"ר אורון שאול ז"ל – המוחזקים בידי חמאס. שופטי הרוב (השופטים י' דנציגר, שכתב את חוות הדעת העיקרית, ו-ג' קרא) קבעו כי צווי הקבורה שהוציא המפקד הצבאי ביחס לגופות מושא העתירות ניתנו בחוסר סמכות – ודינם בטלות. עם זאת, בהתחשב במכלול השיקולים שעל הפרק, הוחלט להשהות בטלות זו למשך תקופה בת שישה חודשים, במהלכם תוכל המדינה לגבש הסדר חקיקתי מקיף ומפורש בסוגיה. בפסק הדין נקבע, פה אחד, כי קבורתן הארעית של גופות המחבלים בישראל לצורכי משא ומתן פוגעת בזכות המתים ובני משפחותיהם לכבוד, ומשכך, היא מותנית בקיום הסמכה מפורשת, ברורה וספציפית בחקיקה ראשית. אשר על כן, נדרש בג"ץ לפרשנות תקנה 133(3) לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, המסמיכה את המפקד הצבאי "לצוות כי גוויתו של כל אדם תיקבר באותו מקום שהמפקד הצבאי יורה. המפקד הצבאי רשאי באותו צו להורות מי ומי יקבור אותה גוויה ובאיזו שעה תיקבר. הצו האמור יהיה הרשאה מלאה ומספקת לקבורתה של אותה גוויה". לאחר שבחן את לשונה ותכליותיה,

פסק השופט דנציגר (אליו הצטרף, כאמור, השופט קרא) כי התקנה מתמקדת בטיפול בגופות שקיים קושי אובייקטיבי להשיב לקרובי המשפחה – אך אינה מתיימרת להסמיך את המפקד הצבאי להחזיק באופן ארעי בגופות, בדרך של קבורה, לצורכי משא ומתן. לגישתו, פרשנות זו מתיישבת גם עם עמדת המשפט הבינלאומי, המסתייג מהחזקת גופות בנסיבות אלה. בהעדר מקור סמכות מתאים, ציין השופט דנציגר כי החזקת אזרחים וגופות חללים על ידי חמאס עשויה אולי לספק הצדקה מוסרית למדיניות שבמוקד העתירה – אך אין בה כדי להוות תחליף לעקרון שלטון החוק, ולדרישת ההסמכה המפורשת. לפיכך, פסקו, כאמור, שופטי הרוב כי יש לעשות את הצווים על תנאי שניתנו בעתירות לצווים מוחלטים – תוך שהיית בטלות צווי הקבורה לתקופה בת שישה חודשים. מנגד, השופט נ' הנדל סבר, בדעת מיעוט, כי לא נפל כל פגם בפעולות המפקד הצבאי. לדידו, הן הרקע ההיסטורי של תקנה 133(3) לתקנות ההגנה, והן פרשנות תכליתית שלה – המציבה במוקד את המאבק בטרור, וההגנה על שלום הציבור וביטחון המדינה, לצד ערכי פדיון השבויים וכבוד המת, אף של האויב במלחמה – מלמדים כי קבורת גופות מחבלים במסגרת המאמצים להשבת אזרחים וגופות חללים המוחזקים בידי חמאס מצויה בליבת סמכות המפקד הצבאי. די בכך כדי למלא, בנסיבות העניין, אחר דרישת ההסמכה המפורשת. השופט הנדל מצא כי שיקול הדעת של הרשויות עומד במבחני הסבירות והמידתיות, וסבר כי, בכפוף לבחינה עיתית של מדיניות קבורת הגופות, אין להתערב בהחלטות המפקד הצבאי בעניין. קישור לפסק-הדין:

https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\660_044\w35&fileName=16044660.W35&type=2

הערת המערכת: ביום 19.2.2018 הורתה נשיאת בית המשפט העליון על קיום דיון נוסף בפסק-הדין בפני הרכב מורחב של שבעה שופטים ועל עיכוב ביצוע פסק הדין עד למתן ההחלטה בדיון הנוסף. ביום 17.7.2018 התקיים הדיון הנוסף ופסק הדין טרם ניתן.

בג"ץ 794/17 זיאדה נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית (נימוקים מיום 31.10.2017)

(ג'ובראן, דנציגר, הנדל) במוקד פסק הדין ניצבת שאלת חוקיות הצעדים שנקטה המדינה בהתאם להתחייבותה ב"מתווה עמונה", במסגרתו הסכימו תושבי המאחז – שנבנה על אדמות פרטיות של פלסטינים – להתפנות מרצון, ואילו המדינה התחייבה לפעול ליישובם מחדש בחלקות סמוכות. לשם מימוש התחייבות זו, הוציא מפקד האזור צו המסמיך את הממונה על הרכוש הנטוש בגדה המערבית לבצע פירוק כפוי של השיתוף בנכסים שחלקם הוא בגדר "רכוש נטוש" – וליטול את החזקה בחלק יחסי זה. כן נקבע בצו כי ניתן יהיה להציב בחלקות הרלוונטיות מבנים ארעיים ולהשתמש בהם ללא צורך ברישיון. מכוח צו זה החליט הממונה לתפוס חזקה בחלקים מסוימים של חלקות הסמוכות למאחז, והמדינה ביקשה להציב במקום מבנים ארעיים עבור מפוני עמונה. העותרים השיגו הן על חוקיות הצו, והן על ההחלטה הקונקרטית לתפוס חזקה בשטחים שנתפסו. דעת הרוב (המשנה לנשיאה ס' ג'ובראן, שעמו הסכים השופט י' דנציגר), הייתה נכונה להניח כי הצו שהוציא המפקד הצבאי ניתן בסמכות, הן על פי הדין הבינלאומי והן על פי הדין המקומי. אשר לדין הבינלאומי, נקבע כי הצו משרת אינטרסים לגיטימיים: אינטרס צבאי, כמו גם אינטרס הומניטרי של מפוני עמונה (אם כי בית המשפט לא הכריע בשאלה האם ניתן לשנות את החקיקה באזור משיקולים שאינם טובת האוכלוסייה המוגנת). משכך, אין פסול בשינוי החקיקה שנהגה באזור קודם לכן, ובפגיעה המסוימת בקניינם של בעלי האדמות הפלסטיניים. עוד הובהר כי הצו מהווה חקיקה מאוחרת וספציפית, כך שאין למצוא פגם בסמכות הממונה לבצע פירוק שיתוף במתכונת הקבועה בו. עם זאת, שופטי הרוב סברו כי נפלו פגמים מהותיים בשיקול הדעת של המפקד הצבאי, וכי פגיעתו של הצו בזכויות

האוכלוסייה המוגנת אינה עומדת במבחני המידתיות. על פי השקפתם, הפירוק הכפוי של השיתוף אינו עומד אף במבחן הראשון, הוא מבחן הקשר הרציונלי – הן במובנו המעשי, והן במובנו הערכי. ממילא, ברור שהמתווה אינו עומד אף במבחן האמצעי שפגיעתו פחותה. אשר למבחן השלישי, נקבע כי בנסיבות העניין אין באינטרס הצבאי, או באינטרס מתיישבי עמונה, כדי להצדיק את הפגיעה בקניינם של בעלי הזכויות בחלקות הרלוונטיות – מוכרים ונפקדים כאחד – המשתייכים לאוכלוסייה המוגנת. עוד נקבע בדעת הרוב כי הצו, שסטה באופן דרמטי מן המדיניות שקדמה לו, אינו עומד במבחני הסבירות, הואיל והוא מעניק משקל יתר לחשש מפני גילויי אלימות במהלך פינוי עמונה. לבסוף נקבע בדעת הרוב כי הפעלת הסמכות על ידי הממונה נעשתה שלא כדין, ופגעה באופן מהותי בזכות הטיעון של תושבי האזור. מטעמים אלה הוחלט להורות כי הצו שהוציא המפקד הצבאי, והפעולות שביצע מכוחו הממונה – בטלים. מנגד, השופט נ' הנדל סבר, בדעת מיעוט, כי המפקד הצבאי והממונה פעלו בגדרי סמכותם, וכי אין עילה להתערבות בשיקול דעתם – למרות הפגמים שנפלו בפעולותיהם. על פי השקפתו, יש ערך אינהרנטי רב לפינוי מאחז עמונה בהסכמה, באופן שימנע את הפגיעה הקשה ברגשותיהם, באישיותם ובתחושת השייכות של המפונים למדינת ישראל. נוכח הפגיעה המצומצמת יחסית בקניין בעלי הזכויות – הנפקדים יזכו בדמי שימוש בקרקע, ואילו המוכרים ייהנו מפירוק השיתוף – והעובדה שזכות הטיעון לא נשללה לחלוטין, די בשיקול זה כדי להביא את הצו והחלטות הממונה בגדרי מתחמי הסבירות והמידתיות. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\940\007\h09&fileName=17007940.H09&type=2>

הערת המערכת: להחלטת נשיאת בית המשפט העליון, השופטת א' חיות, מיום 30.5.2018 בבקשה לדיון נוסף על פסק-הדין (דנג"ץ 9367/17) ראו:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\670\093\v12&fileName=17093670.V12&type=2>

בג"ץ 3884/16 פלונית נ' השר לביטחון פנים (20.11.2017) (פוגלמן, עמית, קרא) העתירה כוונה נגד החלטת מפכ"ל המשטרה (שאושרה על ידי השר לביטחון פנים (להלן: השר)) להימנע מנקיטת צעדים מינהליים-פיקודיים נגד ניצב רוני ריטמן (להלן: ריטמן), מפקד יחידת להב 433, ולהותירו בתפקידו. זאת, בעקבות ממצאי חקירת המחלקה לחקירות שוטרים בעניין תלונה שהגישה העותרת בדבר ניסיון למעשה מגונה בכוח והטרדות מיניות שביצע ריטמן כלפיה, לטענתה. בית המשפט העליון (מפי השופט ע' פוגלמן, שאליו הצטרפו השופטים י' עמית וג' קרא) קיבל את העתירה וקבע כי בתשתית העובדתית שעמדה ביסוד החלטת המפכ"ל נפלו פגמים וזו אינה עומדת במבחן הראיה המינהלית. בית המשפט עמד על סמכויות השר לפטר קצין בכיר במשטרה או להעבירו מתפקידו, וכן על אמצעים מינהליים-פיקודיים אחרים העומדים לרשות המפכ"ל והשר מקום שלא הוגש הליך משמעותי. נפסק כי החלטת המפכ"ל שלא לנקוט צעד כלשהו נגד ריטמן מלבד קיום ראיון לא נתנה ביטוי הולם למכלול הנתונים הרלוונטיים, לרבות נתונים משמעותיים בחומר החקירה שלא זכו להתייחסות מספקת. בתוך כך נקבע כי החלטת המפכ"ל הייתה צריכה להתחשב, בין היתר, בהתבטאויות בעלות אופי שוביניסטי שריטמן הודה כי הפנה כלפי פקודותיו. הוטעם כי להערות שוביניסטיות או סקסיסטיות המושמעות במערכת של יחסי מרות, אין מקום במסגרת מקום עבודה בכלל, ובשורות המשטרה בפרט. בהתבטאויות מעין אלו, החורגות מסטנדרט התנהגות תקין וראוי, יש כדי להפלות נשים, לפגוע בכבודן ולהקשות עליהן בהשתלבותן כחברות שוות בעולם העבודה. כך ככלל וכך בפרט בשים לב להקפדה המיוחדת המצופה ממי שנמנה על מערכת אכיפת

החוק, ובמיוחד כאשר עסקינן בשורה הבכירה של קצונת המשטרה. בצד האמור, בית המשפט לא מצא להיעתר לבקשת העותרת להורות על פיטוריו של ריטמן או על העברתו מתפקידו ומצא כי יש להחזיר את ההחלטה דנן, הנוגעת לדמות המשטרה ולדמות קציניה, לפתחם של המפכ"ל והשר. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\840\038\m29&fileName=16038840.m29&type=2>

בג"ץ 4113/13 לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים נ' שר הפנים (26.3.2018) (עמית,

ברק-ארז, ברון) בפסק הדין נדונה עתירה שכוונה נגד פעילותן של הרשויות המקומיות בתחום של גביית תשלומי חובה באמצעות חברות גביה פרטיות. במרכז של העתירה עמדה הטענה כי פעילות בתחום זה נדרשת לחקיקה ראשית. לפני כ-18 שנה נדונה בבית משפט זה עתירה קודמת בנושא, אך היא נמחקה לאחר שחל קידום של הסדרת עבודתן של חברות הגביה במסגרת חוזר מנכ"ל של משרד הפנים ונמסר לבית המשפט שהוחל בקידומה של חקיקה בנושא. העתירה העדכנית הוגשה בשנת 2013 ובמשך מספר שנים לא ניתנה בה הכרעה, וזאת לנוכח הודעות המדינה לפיהן הסוגיה עומדת בפני הסדרה חקיקתית. בסופו של דבר, במשך שנים ארוכות לא התקדמו הליכי החקיקה בעניין ועל כן נדרשה הכרעה בעתירה לגופה. השופטת ברק-ארז (בהסכמת השופטים עמית ו-ברון) קבעה כי אין מקום לאפשר לרשויות מקומיות לאצול את סמכויותיהן בתחום הגביה לחברות פרטיות מבלי שהדבר יוסדר בחקיקה מסמיכה מפורטת. בהקשר זה נדחתה טענת המדינה לפיה ביצוען של פעולות גביה באמצעות חברות פרטיות מהווה הסתייעות טכנית גרידא, והובהר כי פעולות גביה של תשלומי חובה כרוכות בהפעלה של שיקול דעת שלטוני, כמו גם בהפעלת כוח כלפי אזרחים. שיקול דעת זה קיים, כך נקבע, חרף ההסדרה החלקית של הנושא בחוזר המנכ"ל. עוד צוין כי גם על-פי הגרסה ה"מקלה" יותר – זו שהוצגה בין היתר על ידי חברות הגביה עצמן – עולה כי הן מפעילות "אמצעי גביה" שונים, אשר הפעלתן וביצוען על-ידי גורמים פרטיים "אינו עניין טריוויאלי". קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\130\041\A39&fileName=13041130.A39&type=2>

ע"א 7488/16 זליגמן ואח' נ' הפניקס חברה לביטוח בע"מ ואח' (31.5.2018) (שהם,

מינץ, וילנר) פסק הדין נסב בעיקרו על סוגיית מעמדה של עמדת המאסדר (הרגולטור) ביחס לפרשנות הנחיותיו. במסגרת פסק הדין נדונו ערעור ובקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בגדרה אושרה תובענה ייצוגית שעניינה גביית תשלום נוסף בגין פריסתו של התשלום המוטל על המבוטח לתשלומים חודשיים, אשר גבייתו הוסדרה בשני חוזרים שהוציא המפקח על הביטוח. בית המשפט המחוזי דחה את עמדת המפקח בעניין הפרשנות הנכונה של החוזרים, וקבע כי על אף שיש לתת משקל לעמדת המפקח, הרי שבסופו של דבר בית המשפט הוא שאמון על פרשנות החוזרים, ובהתאם אישר את התובענה הייצוגית. השופטת י' וילנר קבעה, בהסכמת השופטים א' שהם וד' מינץ, כי יש לתת מעמד בכורה לפרשנות המאסדר ביחס לפרשנות הנחיותיו. נקבע כי ברירת המחדל היא כי בית המשפט יאמץ את פרשנות המאסדר ביחס להנחיותיו ככל שזו סבירה ומתיישבת עם לשון. סטייה מברירת המחדל האמורה, תתאפשר מקום בו ימצא בית המשפט כי קיימים טעמים כבדי משקל לדחיית עמדת המאסדר ואימוץ פרשנות חלופית תחתיה. כך למשל, מקום בו ישתכנע בית המשפט כי עמדת המאסדר נובעת משיקולים שאינם ענייניים או נגועה בניגוד עניינים, יהווה הדבר טעם כבד משקל

לדחיית עמדת המאסדר. צוין כי קביעה זו מאזנת בין היתרונות המשמעותיים המגולמים באימוץ עמדת המאסדר ביחס לפרשנות הנחיותיו לבין תפקידיו הפרשניים והביקורתיים של בית המשפט. במקרה הנדון נקבע כי פרשנותו של המאסדר היא סבירה ומתיישבת עם לשון הנחיותיו, ומשכך היא אומצה על-ידי בית המשפט. התוצאה האופרטיבית הייתה קבלת ערעורן של חברות הביטוח, וביטול אישור התובענה הייצוגית. בנוסף לאמור, במסגרת פסק הדין נדונה והתקבלה הגנת "זוטי דברים" בתובענות ייצוגיות. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\880\074\r18&fileName=16074880.R18&type=2>

רע"א 4302/16 עיריית ירושלים נ' פרידמן צבי (16.4.2018) (הנדל, סולברג, מינץ) פסק

הדין עסק בשאלה האם פעולות מינהליות שנוקטת רשות לגביית חוב (כגון משלוח התראות או עיקול נכסים על ידי הרשות) עוצרות את מירוץ ההתיישנות להגשת תביעה אזרחית על ידי הרשות בגין אותו חוב. בית המשפט (השופט נ' הנדל) קבע כי נקיטת הליכי גבייה מינהליים אינה עוצרת את מירוץ ההתיישנות, וכי דיני ההתיישנות הרגילים חלים גם על תביעת הרשות, ללא קשר להליכי הגבייה המינהליים שהתנהלו בתקופת ההתיישנות. חוק ההתיישנות, הקובע כי מרוץ ההתיישנות ייעצר כאשר מוגשת תובענה, מתייחס רק לתובענות בבית משפט, ולא להליכי גבייה מינהליים. אף אין להקיש בין הגשת תובענה בבית משפט להליך גבייה מינהלי שנוקטת רשות, שכן לתובענה אזרחית ולהליכי גבייה מינהליים תכליות שונות ומאפיינים שונים. מנקודת המבט של חוק ההתיישנות, קיימת הצדקה לעצור את מרוץ ההתיישנות עת מוגשת תובענה, שכן זו תחומה ומוגדרת בהיבט של זמן והאפשרות להגישה. בשונה מכך, רשות יכולה לנקוט הליכי גבייה מינהליים כרצונה, ואף קשה לתחום הליכים אלה בזמן. מאפיינים אלה אינם עולים בקנה אחד עם הסדרי ההתיישנות, שאמורים להיות ודאיים ולשרטט גבולות חדים. מנקודת המבט של הליכי הגבייה המינהליים, המחוקק העניק לרשות את כלי מיוחד זה לנוכח מעמדה הייחודי ומאפייני החובות שעליה לגבות, אך לא הוענק לה מעמד מיוחד כבעל דין רגיל בהליך אזרחי. לפיכך יש הצדקה להעניק להליכי הגבייה המינהליים משמעות בגדרי מרוץ ההתיישנות המינהלי, אך אין לחרוג מכוונת המחוקק, ולהעניק לרשות מעמד מיוחד גם בהליכים אזרחיים רגילים. בהקשר זה היא כבעל דין רגיל, שעליו חלים כללי ההתיישנות הרגילים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\020\043\z16&fileName=16043020.Z16&type=2>

בג"ץ 2959/17 אלשוואמרה נ' מדינת ישראל (20.11.2017) (חיות, מלצר, מינץ) עניינו של

פסק הדין בשאלה האם המפקד הצבאי מוסמך לתפוס ולהחרים רכוש השייך לעותר שהינו שווה ערך לכספים שקיבל העותר מידי ארגון טרור. בית המשפט העליון (השופט ד' מינץ בהסכמת הנשיאה א' חיות והמשנה לנשיאה ח' מלצר) קבע כי על פי תקנה 120 לתקנות ההגנה לשעת חירום פעולת התפיסה וההחרמה של רכוש שווה ערך לכספי טרור היא בגדר סמכותו של המפקד הצבאי. התקנה מעניקה למפקד הצבאי סמכויות נרחבות לעניין תפיסת והחרמת רכוש, ועל פי פשוטו של מקרא היא מסמיכה את המפקד הצבאי להחרים כל רכוש של אדם אשר ביצע כל עבירה שהיא על הוראה מתקנות ההגנה, מבלי שנדרש קיומו של קשר כלשהוא בין הרכוש לבין ביצוע העבירה. סמכות ההחרמה היא סמכות מנהלית שהפעלתה אינה מותנית ברף ההוכחה המקובל בדין הפלילי ודי בהצגת תשתית ראייתית סבירה בנסיבות העניין, לרבות באמצעות ראיות מנהליות חסויות. עם זאת, צוין כי אופן הפעלתה של תקנה זו ייעשה בזהירות הנדרשת ובמשורה, בשל הפוטנציאל הטמון בהפעלתה לפגיעה ממשית בזכויות אדם. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\590\029\n10&fileName=17029590.N10&type=2>

בג"ץ 2721/18 בן מאיר נ' היועץ המשפטי לממשלה (1.5.2018) (טולברג, קרא, אלרון)

בגין החלטת ממשלת ארצות הברית להעתיק את שגרירותה בישראל לירושלים, הוציא שר האוצר צו המעניק פטור מהיתר ומתכנית עבור עבודות שונות הנדרשות כדי להתאים את המתחם המיועד להסדרי האבטחה הנדרשים. פסק הדין עסק בחוקיות הצו הזה, אשר הוצא על-פי הסמכות הקבועה בסעיף 266ה(ב) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, ובמסגרתו דן בית המשפט העליון לראשונה בפרשנות סעיף חוק זה. סעיף החוק מסמיך את שר האוצר ליתן פטור כאמור "במקרים חריגים", כאשר מדובר בעבודות זמניות, וכאשר מדובר במיזם בעל דחיפות וחשיבות לאומית. העותרים סברו שתנאים אלו אינם מתקיימים בענייננו. בית המשפט העליון (מפי השופט נ' טולברג ובהסכמת השופטים ג' קרא ו' אלרון) דחה את העתירה. נקבע כי סעיף החוק הוא אכן סעיף חריג, הפוגע בעקרונות היסוד של דיני התכנון והבניה, ולכן יש הצדקה להשתמש בסמכות הקבועה בו במצבים נדירים. ברם, נקבע כי בנסיבות העניין העברת שגרירות ארצות הברית לירושלים עומדת בתנאים שבסעיף. מדובר בסוגיה שבליבת יחסי החוץ של ישראל, ובית המשפט לא יתערב בקביעת הרשות המבצעת באשר לחשיבותה של סוגיה זו. הדחיפות נובעת מהחלטת ממשלת ארצות הברית להעביר את השגרירות בתאריך מסוים (70 שנה להקמת המדינה), ובשל הצורך הדיפלומטי לכבד שאיפה זו. אשר לדרישת הזמניות, נקבע כי כטענת העותרים, אסור להשתמש בסעיף החוק לשם יצירת גשר סטוטורי, היינו ליתן פטור מתכנית באופן זמני, ואחר כך להכשירה באורח קבע. ברם, בענייננו טרם התקבלה החלטה היכן בירושלים תשכון שגרירות הקבע, ונבחנות בעניין זה כמה חלופות, ואף אם השגרירות תישאר במיקום הנוכחי, הרי שיהיה צורך לתכנן את המתחם כולו מחדש. על כן, הפטור שניתן עומד בדרישת הזמניות הקבועה בסעיף. לבסוף צוין בפסק הדין, כי במסגרת הפעלת הסמכות על-פי הסעיף יש לשקול גם את מידת הפגיעה בתכנית הקיימת שתיגרם בעטיו, וככל שזו קטנה יותר, כך תגבר ההצדקה לעשות שימוש בסעיף. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\210\027\o08&fileName=18027210.O08&type=4>

בג"ץ 8886/15 רפובליקנים מחו"ל בישראל נ' ממשלת ישראל (2.1.2018) (נאור, מלצר,

מזוז) ביהמ"ש העליון בשבתו כבג"ץ (מפי השופט (כתוארו דאז) ח' מלצר בהסכמת הנשיאה (בדימ') מ' נאור והשופט מ' מזוז), דחה עתירה כנגד חוקתיותו של תיקון 227 לפקודת מס הכנסה (להלן: התיקון), המעגן את ההסדרים העיקריים של הסכם ה-FATCA (הסכם שנחתם בין ישראל לארה"ב המכונן מנגנוני שיתוף מידע פיננסי בין-מדינתיים, כחלק מהמאבק של הממשל האמריקאי בתופעת ההתחמקות מתשלום מס של אזרחיה). במסגרת התיקון והתקנות שהוצאו מכוחו, נקבע כי על המוסדות הפיננסיים בישראל להעביר לרשות המיסים הישראלית מידע בנוגע לחשבונות של אזרחי או תושבי ארה"ב המתנהלים אצלם (לרבות פרטי בעל החשבון, יתרת החשבון וערכו), והיא בתורה תעביר את המידע באופן מרוכז ואחיד לרשויות המס האמריקאיות. התקנות קובעות עוד כי מוסד פיננסי אשר נתקל בסירוב של בעל החשבון להעביר את המידע הנ"ל רשאי יהיה לסגור לו את חשבונו, וכי יוטל עיצום כספי על מוסדות פיננסיים שלא יצייתו להוראות התיקון. העותרים טענו כי התיקון והתקנות שהוצאו מכוחו אינם חוקתיים מכיוון שהם פוגעים בזכויות הבאות: הזכות לפרטיות, אשר נפגעת נוכח מנגנון הדיווח הגורף והאוטומטי שלא מאפשר הפעלת שיקול דעת או יכולת לפנות

לערכאות; הזכות לקניין, אשר נפגעת נוכח האפשרות לסגור את החשבונות של אלו המסרבים לשתף פעולה עם הוראות החוק; והזכות לשוויון של אזרחי ישראל המחזיקים גם באזרחות אמריקאית, אשר נפגעת נוכח הכפפתם למערכת חקיקתית שונה מזו אליה כפופים חייבי המס הישראלים האחרים. בית המשפט העליון קבע כי באשר לפגיעה הנטענת בזכות לשוויון, הרי שישנו שוני רלוונטי בין תושבי ישראל המחזיקים אזרחות אמריקאית, או שחוקי המס האמריקאים חלים עליהם, לבין אילו שאינם כאלה. דווקא העברת המידע היא שמגבירה את השוויון בכך שהיא מצמצמת את האפליה בין הנישומים שמשלמים מס, לבין אלו שהצליחו לחמוק מכך. באשר לפגיעה הנטענת בזכות לקניין, בית המשפט העליון קבע כי מבלי לקבוע מסמרות בשאלה מהי הגדרתו המשפטית של חשבון בנק, והאם בסגירת החשבון אכן מדובר בפגיעה בקניין, הרי שהפגיעה, ככל שהייתה כזו, עומדת במבחני "פסקת ההגבלה", בין היתר נוכח הנזק הצפוי להיגרם למוסד הפיננסי ככל שיסרב להעביר מידע על החשבונות המנוהלים אצלו. באשר לזכות לפרטיות, נקבע כי התיקון והתקנות אכן פוגעים בה, אך הפגיעה עומדת במבחני פסקת ההגבלה: הפגיעה היא באמצעות חוק; זאת ועוד – קיום הסכם ה-FATCA שנחתם בין המדינות, כמו גם חיזוק יכולת האכיפה של ישראל כלפי מעלימי מס מחוץ לגבולות המדינה וכינון מנגנונים לעידוד שקיפות וחילופי מידע מהווים תכלית ראויה; התיקון מאמץ את ההסדרים העיקריים שבהסכם ה-FATCA ולכן יש קשר רציונאלי בינו לבין הגשמת התכלית שביסודו; התיקון והתקנות שהוצאו מכוחו מהווים לכשעצמם אמצעי שמידתו פחותה אל מול אפשרויות אחרות, דוגמת הסנקציות שנקבעו בחקיקה האמריקאית על סרבנים והשפעותיהן הפוטנציאליות על המערכת הפיננסיות בישראל. לבסוף צוין כי התועלת הגלומה בתיקון ובתקנות עולה באופן ניכר על הפגיעה בזכות, מכיוון שהימנעות מיישום הוראות הסכם ה-FATCA הייתה עלולה להביא לכך שמוסדות פיננסיים ישראלים לא היו יכולים לקיים יחסים פיננסיים אל מול מוסדות פיננסיים זרים, שכן אלה הישראלים היו מוגדרים כמוסדות "לא מצייתים", דבר שהיה פוגע בכלל ציבור בעלי החשבונות בישראל. מעבר לכך צוין כי בעקבות צו ביניים שהוצא במסגרת העתירה הובטח שלא יימסר מידע לידי הרשויות האמריקאיות לגבי מי שחשבונו סווג ככר-דיווח – טרם שעברו 30 ימים מעת שהודע לו על כך, ובמידה והשיג על הכוונה האמורה להעביר את החומר – כל עוד לא ניתנה לו תשובה על השגתו. בכך הושג איזון ראוי ומידתי בין הצורך לפתוח את מערכות המידע הממוחשבות ולהגשים את התכלית של מעורבות ישראל במגמה העולמית של חילופי מידע אוטומטיים בין מדינות, לבין ההגנה על בעל החשבון (שחשבונו סווג ככר-דיווח), ככל שהיה מעוניין להשיג על החלטתו של המוסד הפיננסי, וזאת מבלי שהמידע לגביו יועבר לרשויות המס האמריקאיות לפני קבלתה של החלטה סופית בעניינו. לבסוף הודגש כי גם על המשיבים להקפיד לעמוד בנדרש מהם על פי הסכם ה-FATCA והתיקון, שכן החוק מחייב את כולי עלמא. הנשיאה (בדימ') נאור הצטרפה לפסק דינו של השופט (כתוארו דאז) מלצר, תוך שהבהירה כי העברת המידע אין משמעותה חיוב אוטומטי במס אלא מתן מידע בלבד, שעל בסיסו תוכלנה רשויות המס הזרות לבחון אם אכן דיווחו הנישומים הכפופים לה כיאות ואם ישנה חבות נוספת במס. קביעה כזו נתונה לביקורת שיפוטית, ולנישומים שומרי חוק לא אמורה להיות כל סיבה להתנגד לכך. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\860\088\k12&fileName=15088860.K12&type=2>

בג"ץ 6411/16 הועד הארצי לראשי הרשויות המקומיות הערביות נ' כנסת ישראל (1.5.2018) (סולברג, מינץ, אלרון) בפסק דין זה נדונה חוקתיות סעיף 4א(א) לחוק רשות

מקרקעי ישראל, התש"ך-1960. סעיף זה קובע שבמועצת מקרקעי ישראל – הגוף המנהל את מקרקעי המדינה – יכהנו שישה נציגים (מתוך 14) של הקרן הקיימת לישראל. מכיוון שהקרן הקיימת לישראל היא גוף של העם היהודי, ואשר לכאורה אמון רק על האינטרסים של העם היהודי – טענו העותרים כי מעורבותה במועצת מקרקעי ישראל פוגעת בזכות החוקתית לשוויון. בית המשפט העליון (מפי השופט נ' סולברג ובהסכמת השופטים ד' מנין ור' אלרון) דחה את העתירה. בפסק הדין נפרש הרקע ההיסטורי למעורבות קק"ל בניהול מקרקעי ישראל – מעורבות בת למעלה מיובל שנים, שנוצרה כתוצאה מהסכמים בין המדינה לבין קק"ל. במסגרת חוק-יסוד: מקרקעי המדינה נקבע שאדמות קק"ל ינהלו על-ידי רשות מקרקעי ישראל. מצב זה יוצר בעיות משפטיות שונות, לנוכח העובדה שאדמות קק"ל שייכות לעם היהודי, אולם רשות מקרקעי ישראל מחויבת לנהוג באדמותיה בהתאם לעקרון השוויון. פסק הדין עמד על פתרונות שונים שהתגבשו בקשר לעניין זה. מכל מקום, אחת מן ההשלכות של הכפפת אדמות קק"ל לרשות מקרקעי ישראל, היא שמאידך גיסא הוחלט על מעורבות של קק"ל בניהולם של האדמות. נציגיה של קק"ל במועצה מחויבים לנהוג – במסגרת זו – לפי עקרון השוויון. העותרים לא הציגו החלטה כלשהי של המועצה הפוגעת בעקרון השוויון כתוצאה ממעורבות זו. על כן נקבע כי לא הוכח שמעורבות קק"ל הובילה לתוצאה של פגיעה בשוויון. בנוסף, נדחתה הטענה שלפיה עצם הנציגות של קק"ל במועצה פוגעת בתחושת השוויון, או בכבוד האדם של העותרים. במצב דברים זה, שבו לא הוכח כי נפגע עקרון השוויון, אין צורך להכריע בשאלה אם נפגעה הזכות החוקתית לשוויון, שלפי ההלכה הפסוקה היקפה של זכות חוקתית זו מצומצם למצבים שבהם מתקיים קשר ענייני והדוק לכבוד האדם. בנוסף, נקבע שניתן היה לדחות את העתירה רק על יסוד השיהוי בהגשתה, שכן למעשה מתקיימת מעורבות של קק"ל במועצה למעלה מיובל שנים, ומעורבות זו מוסדרת בחקיקה ראשית למעלה מעשרים שנה. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\110\064\o11&fileName=16064110.O11&type=2>

בג"ץ 5428/17 יעל רום נ' משרד הבריאות; בג"ץ 1754/18 נשים קוראות ללדת – למען חופש בחירה בלידה (ע"ר) נ' מדינת ישראל (18.6.2018) (סולברג, אלרון, גרוסקופף) פסק הדין עסק בעתירות נגד החלטת משרד הבריאות האוסרת על לידות בית ב"מרכזי לידה טבעית", מקומות ייעודיים המופעלים כעסק לצורך פעילות מיילדותית. לטענת העותרות, מרכזי לידה טבעית, שייעודם היחידי לשמש תחליף זמני לבית היולדת, אינם מהווים "בית חולים" כהגדרתו בסעיף 24(ב) לפקודת בריאות העם, ולכן אינם נדרשים לרישוי ולקבלת אישור להקמתם. עוד נטען, כי החלטת משרד הבריאות היא בלתי סבירה, ניתנה תוך חריגה מסמכות, ופוגעת באופן בלתי מידתי הן בזכותן של יולדות לכבוד, לפרטיות ולאוטונומיה על גופן הן בחופש העיסוק של העותרות. בית המשפט (מפי השופט י' אלרון בהסכמת השופט נ' סולברג, וכנגד דעתו החולקת של ע' גרוסקופף) דחה את העתירות בקובעו כי מרכזי הלידה הטבעית מהווים "מוסד רפואי" המעניק "טיפול רפואי" לילודות, כמשמעותו בסעיף 24(ב) לפקודת בריאות העם, וזאת בהתבסס על נוכחותו של גורם רפואי מומחה המלווה את הלידה, תוך עריכת בדיקות שגרתיות לילודת (בדיקת לחץ דם, בדיקת דופק העובר, בדיקת מנח העובר ועוד). כן נקבע, כי החלטת משרד הבריאות שלא לאפשר קיומן של לידות במרכזי לידה, ובה בעת לאפשר לילודות ללדת בביתן, מאזנת בין זכותן של יולדות לאוטונומיה ולפרטיות, לבין הרצון להגן על חייהם, בריאותם ושלמות גופם של היולדת והיילוד.

לנוכח זאת, החלטת משרד הבריאות לפיה לא ניתן להפעיל את מרכזי הלידה לצורך פעילות מיילדותית מבלי לקבל אישור להקמתם, לא חרגה ממתחם הסבירות ולא נמצא כי נפל פגם בשיקול הדעת המינהלי שהופעל לצורך קבלתה. עוד נקבע, שפגיעה הנגרמת לילודות ולמיילדות כתוצאה מההחלטה עומדת במבחני המידתיות הנדרשים. בדעת המיעוט, סבר השופט ע' גרוסקופף כי עמדתו הפרשנית של משרד הבריאות, המבקשת למצוא בסעיף 24(ב) לפקודת בריאות העם מתלה נורמטיבי התומך בעמדתו המקצועית של המשרד לפיה לידות צריכות להתבצע בבתי חולים בלבד, ואין אפשרות לבצען במרכזי לידה טבעית, היא פרשנות שגויה של החוק. סיוע טבעי ללידה איננו בגדר "טיפול רפואי", ועל כן מרכז לידה טבעית, בו ניתן סיוע טבעי ללידה בלבד, אינו מחויב על פי סעיף 24(ב) לפקודת בריאות העם ברישוי כבית חולים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\280\054\j07&fileName=17054280.J07&type=2>

בג"ץ 625/18 בונדרנקו נ' מדינת ישראל (5.7.2018) (פוגלמן, ברק-ארז, מזוז) בית

המשפט דחה ברוב דעות עתירה שהוגשה על ידי נפגעי עבירה, בני משפחתו של ד"ר ולדימיר בונדרנקו ז"ל, נגד החלטת הפרקליטות להגיע להסדר טיעון עם הנאשם בגרימת מותו בנהיגה רשלנית. נקבע ברוב דעות (השופט מ' מזוז בהסכמת השופט ע' פוגלמן) כי החלטת המדינה להגיע עם הנאשם להסדר מטעמים של קשיים ראייתיים מהותיים שעלו במהלך ניהול התיק, ובהם חזרתו של עד מומחה מטעם התביעה מעדותו, הינה סבירה. בית המשפט ציין כי בהחלטות מעין אלו שיקול הדעת שניתן לתביעה הינו רחב, ואף אם ניתן לסבור כי בנסיבות כגון דא עדיף היה כי התביעה תמצה את ההליך הפלילי עד תום ותקבל את הכרעת בית המשפט; או כי נכון היה לחזור מהאישום לנוכח הספקות שהתעוררו בשל חזרתו של העד המומחה מטעם התביעה מחלק מקביעותיו, אין לומר כי דרך הביניים שנקטה התביעה - גיבוש מתווה לסיום התיק בהסדר טיעון - היא פסולה או בלתי סבירה. כן צוין, כי בניגוד לעבר - בו הגישה כלפי תופעת הסדרי הטיעון, בישראל כמו במדינות אחרות, הייתה מסויגת - הרי שברבות השנים חל שינוי מהותי בגישה לתופעת הסדרי הטיעון, לא רק בבחינת ההכרה בהם כ"הכרח בל יגונה", אלא גם מתוך עמידה על היתרונות הכרוכים במוסד זה. שיקול נוסף שציין השופט מזוז הוא קיומו של "מעין סעד חלופי" המצוי בערכאה המבררת בהליך הפלילי, שכן ומאחר והסדר הטיעון שהתגבש בין הצדדים - המתמקד ברכיב העונש - טעון את אישורו של בית המשפט הפלילי הדין בתיק, הרי שממילא בית המשפט לא ייתן את אישורו להסדר טיעון אם יגיע למסקנה כי ההסדר אינו עולה בקנה אחד עם האינטרס הציבורי. במסגרת בחינה זו של שיקולי התביעה לצורך אישור ההסדר על בית המשפט לברר גם האם קיימה התביעה את חובותיה לפי חוק זכויות נפגעי עבירה, ובנסיבות המתאימות יכול בית המשפט אף לברר את עמדת נפגעי העבירה. בדעת מיעוט מפי השופטת ברק-ארז, נכתב כי לשיטתה יישומן של אמות המידה שצוינו בדעת הרוב מביאות למסקנה כי ענייננו במקרה חריג המצדיק התערבות שיפוטית, שכן מעל ההחלטה להגיע להסדר טיעון במקרה דנא מרחפים סימני שאלה כבדי משקל בשאלה האם מתקיים התנאי בדבר סיכוי סביר להרשעה בתיק המתנהל נגד הנאשם לנוכח השינויים שחלו בראיות התביעה. עוד הסתייגה השופטת ברק-ארז מעמדת השופט מזוז בדבר קיומו של "סעד חלופי" לעותרים, שכן נפגעי עבירה אינם צד להליך הפלילי בענייניו של הנאשם ולא שולטים בניהולו, ומשכך סעד זה אינו אפקטיבי דיו. השופט פוגלמן הצטרף לפסיקת השופט מזוז במחלוקת לגופם של דברים, אולם בנושא הסעד החלופי הצטרף לעמדת השופטת ברק-ארז. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\250\006\b09&fileName=18006250.B09&type=2>

ע"א 6407/14 הוועדה המקומית לתכנון ובניה כרמיאל נ' מסרי (24.5.2018) (חיות, מלצר,

דנציגר, פוגלמן, ברון) הערעור והערעור שכנגד עסקו בשאלת תשלום פיצוי לנפקע בגין הפקעה חלקית של מקרקעין מכוח חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן: חוק התכנון והבניה או החוק) אשר לא השביחה את החלק הנותר של המקרקעין. המשיבים והמערערים שכנגד (להלן: המשיבים) הגישו תובענות נגד המערערות בטענה שיש לחייב אותן להפקיע את חלקותיהם בשלמותן ולשלם להם פיצויים מלאים בגין ההפקעה, מכוח "הגנת היתרה" לפי סעיף 190(א)(1) לחוק. בית המשפט המחוזי קבע כי הגנת היתרה חלה בנסיבות העניין, ועל כן על המערערות להפקיע את החלקות במלואן ולשלם פיצוי מלא בגין ההפקעות. בית המשפט, בהרכב מורחב של חמישה שופטים, מפי השופט ע' פוגלמן, בהסכמת הנשיאה א' חיות, המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופטת ע' ברון, נגד דעתו החולקת של השופט (בדימ') י' דנציגר, קיבל את הערעור בהתייחס להגנת היתרה וקבע כי זו אינה חלה בנסיבות העניין, משום שלא הוכח כי לא ניתן לעשות שימוש סביר בחלקים הנותרים של חלקות המשיבים. משכך פנה בית המשפט לבחון את סמכותו של שר הפנים (בהסכמת שר האוצר; להלן ביחד: השר) להעניק פיצויים לנפקע שהפקעה חלקית של מקרקעיו לא השביחה את ערך הקרקע שנתרה בידו. נקבע כי סעיף 190(א)(2) לחוק, המפנה לסעיף 20(2)(ג) לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, מסמיך את השר – בסמכות של רשות – להעניק פיצויים כאמור אם סבר כי ההפקעה בלא פיצוי תגרום "סבל" לנפקע. קביעה זו מובילה למסקנה שלסמכותו האמורה של השר נלווה שיקול דעת, אשר יופעל בהתאם לעקרונות של סבירות ומידתיות. יישום העקרונות האמורים במאטריה שבה עסקינן מצדיק לקבוע שעל דרך הכלל יעניק השר פיצויי "סבל" בנסיבות שבהן הפקעה מכוח סעיף 190(א) לחוק התכנון והבניה לא השביחה את יתרת החלקה, למעט במקרים חריגים. אלה האחרונים ייקבעו בנתון לשיקולים שונים, ובהם שיעור הפגיעה במקרקעין בשל ירידת ערך החלק הנותר מהם; השוויון בנשיאת הנטל למימון הגשמת המטרה הציבורית שביסוד ההפקעה; ומידת התגשמותם של ערכים קהילתיים המגולמים במטרת ההפקעה הספציפית. אשר לגובה הפיצוי שיוענק, נקבע כי במקרה הטיפוסי יוכל השר לשקול לחייב את הרשות בפיצויי הפקעה מלאים. בצד האמור, נוכח מורכבות המאטריה יוכל השר לשקול את ההתאמות הנדרשות בשאלת גובה הפיצוי בגדר אמות המידה אותן יתווה לעניין פיצויי הסבל. כמו כן, בית המשפט עמד על ההליך התלת-שלבי שינקוט נפקע על מנת למצות את זכותו לקבלת פיצוי מהרשות המפקיעה. עוד נקבע כי ההלכה תחול על הפקעות שמועד הודעת ההפקעה בעניינן מאוחר למתן פסק דין זה, כמו גם על המשיבים במקרה זה. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\14\07\0\064\m20&fileName=14064070.M20&type=2>

ע"מ 1036/16 נציגות הבית המשותף ברחוב השונית 10, הרצליה נ' משרד התיירות

(27.5.2018) (דנציגר, שהם, ברון) ביהמ"ש העליון דחה (ברוב דעות של השופטים י' דנציגר וע' ברון, כנגד דעתו החולקת של השופט א' שהם) ערעורים של רוכשי דירות נופש במרינה בהרצליה נגד מתווה פעולה שנקבע על-ידי הוועדה המקומית לתכנון ולבניה הרצליה, אשר הטיל חובה על רוכשי הדירות להשכיר את הדירות לציבור הרחב, באמצעות חברת ניהול חיצונית, לתקופה של

לפחות תשעה חודשים מדי שנה. השופט א' שהם, בדעת מיעוט, סבר כי יש לקבל את ערעוריהם של רוכשי הדירות, ולבטל את המתווה בשל חוסר סבירות מהותי, ובהינתן כי המתווה לוקה בחוסר מידתיות. חלף זאת, הציע השופט א' שהם מתווה חלופי, מרוכך, הקובע מנגנון, לפיו הדירות יועמדו להשכרה לציבור הרחב באמצעות רוכשי הדירות בעצמם, או באמצעות צד ג', על-פי בחירתם, וזאת למשך תקופה העולה, במצטבר, על מחצית מימות השנה. השופט י' דנציגר (בהסכמת השופטת ע' ברון) חלק על השופט א' שהם, ולעמדתו יש להותיר את המתווה שקבעה הועדה המקומית על כנו, שכן מדובר במתווה שאינו חורג ממתחם הסבירות, ואשר עומד במבחני המידתיות. כמו כן, קיבל בית המשפט העליון (ברוב דעות של השופטים י' דנציגר וע' ברון, כנגד דעתו החולקת של השופט א' שהם) באופן חלקי, את ערעורם של הועדה המקומית וראש עיריית הרצליה בכל הנוגע לפרק הזמן לבחינת המתווה, וקבע כי המתווה יועמד לפרק זמן של שלוש שנים.

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\360\010\i26&fileName=16010360.I26&type=2>

בג"ץ 9351/17 עיריית ראשון לציון נ' הוועדה לבדיקת מינויים (23.7.2018) (מזוז, מינק,

אלרון) בפסק דין זה דחה בית המשפט העליון עתירה נגד החלטת הוועדה לבדיקת מינויים שלא לאשר את מינויו של מנכ"ל עיריית ראשון לציון כדירקטור בתאגיד המים והביוב העירוני, לצד ראש העירייה המכהן אף הוא כדירקטור בתאגיד. הוועדה לבדיקת מינויים החליטה שלא לאשר את מינוי המנכ"ל כאמור על ידי מועצת העירייה, מהטעם שכהונתו לצד כהונת ראש העירייה בתאגיד עלולה להפר את האיזון שנקבע בסעיף 60 לחוק תאגידי המים וביוב, התשס"א-2001, לפיו נדרש העדר ניגוד עניינים בין עיסוקיו האחרים של המועמד לתפקידו כדירקטור בתאגיד. בפסק הדין נקבע כי על אף שסעיף 60(ב) לחוק קובע כי כהונתו של אדם כחבר מועצה או עובד של רשות מקומית שהיא בעלת אמצעי שליטה בחברה, לא תיחשב כיוצרת ניגוד עניינים כאמור, אין פירושה כי בהכרח לא קיים ניגוד עניינים בכהונה מקבילה שכזו. ניגוד עניינים מוסדי קיים בכהונה כנבחר ציבור או כעובד רשות מקומית (החב חובת אמונים לרשות המקומית) ובמקביל כדירקטור בתאגיד מים וביוב, החב חובת אמונים לתאגיד, וזאת במיוחד על רקע התכלית המרכזית של הקמת תאגידי המים והביוב - יצירת הפרדה ניהולית ותקציבית בין הרשות המקומית לתאגיד. עם זאת, ניגוד עניינים כאמור "נסבל" מכוח החוק על רקע שאר המגבלות שהחוק מטיל, שיש בהן כדי לאזן את ניגוד העניינים המוסדי. החוק מתיר מינוי ראש רשות מקומית כדירקטור, ואינו אוסר מינוי מנכ"ל רשות כדירקטור, אך אינו עוסק בשאלה האם ניתן למנותם יחדיו. מכאן שסמכות הוועדה לבדיקת מינויים לבחון קיומו של ניגוד עניינים לגבי מועמד מקרב עובדי או נבחרי הרשות המקומית אינן נשללות, והטענה כי אין בסמכות הוועדה לבחון את סוגיית ניגוד העניינים במינוי דירקטורים מטעם הרשות המקומית נדחתה. כל שהחוק קובע הוא שעובדה זו (כהונה מקבילה) כשלעצמה אין בה די כדי לפסול את המועמד, אך עדיין נדרשת בחינה פרטנית של ניגוד עניינים אישי או מוסדי על רקע השלכות המינוי על הגשמת תכליות החוק ועל האיזון הכולל שנקבע בו. בעניין זה נקבע כי החלטת הוועדה הנדונה סבירה, וכי אין עילה להתערב במסקנתה לפיה נוכח קיומם של יחסי כפיפות מובהקים בין המנכ"ל לראש העירייה, כהונת המנכ"ל לצד ראש העירייה כדירקטוריון תאגיד המים והביוב עלולה לפגוע בעצמאות שיקול הדעת של המנכ"ל בתפקידו כדירקטור. בשולי פסק הדין התייחס בית המשפט לסוגיה של עיון חוזר בפני הוועדה. הודגש כי אמנם ככלל פניה לעיון חוזר בהחלטת הוועדה צריכה להיות מעוגנת בשינוי נסיבות או במידע רלבנטי להחלטה שלא הונח קודם לכן לפני הוועדה, אולם

אין הוועדה צריכה לראות עצמה מנועה מלקיים עיון חוזר למשל כאשר מדובר בסוגיה עקרונית תקדימית אף בהעדר שינוי נסיבות או מידע רלבנטי כאמור לפי פניה של בעל הסמכות או גורם רלבנטי אחר. בהקשר זה הוסיף השופט אלרון כי כאשר מדובר במועמד שמועמדו נדחתה, אין לחסום את דרכו ולמנוע ממנו את האפשרות להגיש בקשה לעיון חוזר, וזאת לנוכח הפגיעה האפשרית בשמו הטוב. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\510\093\b02&fileName=17093510.B02&type=2>

ע"פ 2868/13 חייבטוב נ' מדינת ישראל (2.8.2018) (מלצר, שהם, ברק-ארז) בית המשפט

העליון (מפי השופט א' שהם, ובהסכמת המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופטת ד' ברק-ארז) זיכה את המערער מביצוע עבירות רצח, קשירת קשר לביצוע פשע ושוד על יסוד דוקטרינת הפסילה הפסיקתית, עקב הפרת זכויות המערער, ובראשן הפגיעה החמורה בזכות ההיוועצות. נקבע, כי מניעת אפשרות מהמערער להיוועץ בעורך דין, במשך למעלה משלושה שבועות, בסיוע המדובר שהוכנס לתאו, עולה כדי פגיעה מהותית וחריפה בזכות ההיוועצות. פגיעה זו השליכה על השגתה ועל תוכנה של ההודיה שמסר המערער במיוחס לו (כאשר בחקירותיו הנוספות הכחיש את הדברים) ולכן יש להורות על פסילת ההודיה כראיה במשפטו, ומכאן על זיכוי מהעבירות שהושתתו על הודיה זו. במסגרת פסק הדין עמד השופט שהם על דרך הפעלת המדובב בנסיבות דנן ועל הפגמים שנפלו בפעילותו (אשר כללו אי עריכת תרשומות לגבי תדרכים; שימוש משותף של המדובב והמערער בסמים במשך מספר ימים עובר למסירת ההודיה; שכנוע המדובב את המערער להיעזר בשירותיו של עו"ד מסוים, תוך שהוא מוליך אותו שולל, כי הלה יגיע לבימ"ש; דבריו של המדובב למערער לפיהם עורך הדין אינו יכול לפגשו בבית המעצר, אלא באישור בימ"ש; וההבטחה להקל בעונשו של המדובב במשפטו הפלילי אם ישיג את הודאתו של המערער). בהמשך נקבע, כי פסילת הודיית המערער אינה שוללת את הרשעתו ביתר העבירות – הפרת הוראה חוקית, הדחה בחקירה ושיבוש מהלכי משפט, שכן לגביהן קיימות ראיות עצמאיות שאינן תלויות בהודיה. על יסוד האמור, נגזרו על המערער 4 שנות מאסר, מהן 3 שנים בפועל ושנה אחת על תנאי. השופטת ד' ברק-ארז הצטרפה לחוות דעתו של השופט שהם, והוסיפה כי השימוש שעשו המדובב והמערער בסמים, עת שהו יחד בתא המעצר, הוא בגדר "חציית קו אדום", באופן שמחייב לפסול את הודאתו של המערער בפני המדובב. כמו כן, קבעה השופטת ברק-ארז, כי קיים חשש כי שימוש בסמים מסוכנים עלול להשפיע על יכול הבחירה של אדם ועל הבנתו את המציאות, ומכאן על תוקף הודייתו. המשנה לנשיאה ח' מלצר, הצטרף לתוצאה אליה הגיע השופט שהם, ולהערותיה של השופטת ברק-ארז, אולם סבר כי קיים אפיק נוסף בגינו ניתן היה להיענות למערער והוא – דוקטרינת ההגנה מן הצדק. בהסתמך על פסיקה משווה במדינות המשפט המקובל ופיתוחה הייחודי של דוקטרינה זו במשפט הישראלי, הגיע המשנה לנשיאה למסקנה, כי מכלול הפגמים החמורים שנפלו בהליכי החקירה והמעצר של המערער, יכולים היו להקים למערער טענה של הגנה מן הצדק בנסיבות העניין, אם המערער לא היה מזוכה בשל פסילת הודייתו. כמו כן, לנוכח חומרת הפגמים הנ"ל הציע המשנה לנשיאה, כי עותק מפסק הדין יועבר לעיונו וטיפולו של היועץ המשפטי לממשלה.

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\680\028\i31&fileName=13028680.I31&type=2>

קישור לתקציר פסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\680\028\t31&fileName=13028680.T31.SUM&type=2>

ע"פ 220/17 דנקנר נ' מדינת ישראל (29.8.2018) (הנדל, קרא, מינץ) בפסק הדין נדונו ערעורים על הכרעת הדין מטעם איתי שטרומ ונוחי דנקנר – בעל השליטה בחברת אי.די.בי, שהייתה הקונצרן הגדול ביותר במשק הישראלי. דנקנר ושטרומ הורשעו בעבירות ניירות ערך של הנעה והשפעה בדרכי תרמית, ובעבירות דיווח נוספות. כן נדונו ערעוריהם וערעור המדינה על גזר דינם, וכן על גזר דינה של חברת אי.די.בי. הפרשה עסקה בהנפקת מניות משנית של חברת אי.די.בי לציבור בשנת 2012, אשר כונתה "הנפקת החברים". בימים שקדמו להנפקה ובמהלכה ביצעו דנקנר ושטרומ פעולות שמטרתן השפעה על שער המניה בבורסה, כדי למנוע את ירידת ערכה לקראת ההנפקה, שמחיר המניות בה הושפע ממחיר המניה בבורסה. ההשפעה על שער המניה בבורסה נעשתה באמצעות רכישות מאסיביות של מניות אי.די.בי שביצע שטרומ בבורסה, מכירת מניות אלו בעסקאות מחוץ לשוק למשקיעים שהפנה דנקנר אל שטרומ, ורכישה חוזרת של מניות בבורסה על ידי שטרומ. השופטים נ' הנדל, ג' קרא, וד' מינץ דחו את ערעוריהם של דנקנר ושטרומ על הכרעת הדין וגזר הדין. בפסק הדין נדונה עבירת ההשפעה בדרכי תרמית, שעמדה במוקד פסק הדין, ובפרט הדרישה לכוונה להשפיע על השער, מהותה ותכליותיה. פסק הדין עסק בהרחבה בשאלה האם הראיות הנסיבתיות שהציגה התביעה מוכיחות מעבר לספק סביר כי דנקנר ושטרומ פעלו מתוך כוונה להשפיע על שער המניה בבורסה, או שמא פעולותיהם נעשו ממניעים עסקיים לגיטימיים. ראיות אלה כללו בין היתר: שיחת טלפון שביצע דנקנר לבנק הבינלאומי על מנת שיאשר אשראי חריג לשטרומ; הפניית משקיעים על ידי דנקנר אל שטרומ, ובכללם אף משקיעים שהתכוונו להשתתף בהנפקה, ולמרות זאת הופנו לרכישת מניות משטרומ; הלוואה שנתן דנקנר לשטרומ לאחר ההנפקה, אשר לא נפרעה עד לפתיחת החקירה הגלויה; מסרונים ששלחו המערערים; ואמירותיהם בחקירות במשטרה. נפסק כי צירוף כל הראיות יחד שולל כל הסבר סביר לפעולותיהם של דנקנר ושטרומ, מלבד ההסבר המפליל לפיו הפעולות נעשו בכוונה להשפיע על השער. לנוכח החשיבות שבהגנה על תפקודו של שוק ההון והרתעת הרבים, ולאור החריגות שבחומרת הפרשה, היקפה, ופגיעתה בערכים המוגנים – הוחלט להתערב בגזר הדין ולהחמיר בעונשי המאסר שקיבלו דנקנר ושטרומ. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\200\002\z13&fileName=17002200.Z13&type=2>

רע"פ 2220/16 מור יוסף נ' התביעה הצבאית הראשית (26.10.2017) (נאור, חיות, ברק-אריא) המערער הורשע בבית הדין הצבאי בניסיון לשימוש בסם מסוכן, אף שהחומר שבו השתמש לא נאסר לשימוש בפקודת הסמים המסוכנים – משום שהאמין כי למעשה מדובר בחומר בלתי חוקי. כמו כן הורשע המערער בהתנהגות שאינה הולמת לפי חוק השיפוט הצבאי ובעבירות נוספות. הוחלט פה-אחד (הנשיאה מ' נאור, השופטת א' חיות והשופטת ד' ברק-אריא), לזכות את המערער מעבירת הניסיון לשימוש בסם מסוכן. השאלה העקרונית שבה נדרש בית המשפט להכריע בפסק הדין היא, האם ניתן להרשיע אדם בפלילים בנסיבות שבהן המעשה שעשה אינו מגבש עבירה, רק משום שטעה לחשוב כי הוא אסור. בפסק הדין נקבע פה-אחד כי התשובה לשאלה זו שלילית. לא ניתן להרשיע בפלילים רק על סמך אמונתו הסובייקטיבית של אדם כי מעשהו עולה כדי עבירה על החוק. תוצאה כזו מנוגדת לעיקרון החוקיות ועלולה להוביל למצב שבו בגין אותו מעשה אדם מסוים

יורשע על-פי מערכת נורמות אחת, וחברו יזוכה על פי מערכת נורמות אחרת. כפי שנקבע בפסק הדין, אין זה ראוי שבעת שירותו הצבאי, השתמש המערער בחומר שלפי הודאתו פגע בכשירותו המבצעית. האינטואיציה עשויה להוביל למסקנה כי בנסיבות אלה, שימוש בחומר מתוך מחשבה שהוא אסור עולה כדי ניסיון לבצע עבירה של שימוש בסם מסוכן. ואולם, "אין מרשיעים אדם בפלילים לא על סמך אינטואיציה, וגם לא בשל העדר סימפטיה למעשיו". אשר על כן, הוחלט כאמור פה-אחד לזכות את המערער מעבירת הניסיון לשימוש בסם מסוכן ולהפחית את עונשו ל-30 ימי מאסר בפועל שהוטלו בגין העבירות האחרות ושאותם הוא כבר ריצה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\200\022\c03&fileName=16022200.c03&type=2>

רע"פ 5991/13 אליצור סגל נ' מדינת ישראל (2.11.2017) (נאור, ג'ובראן, חיות, מלצר,

דנציגר, הנדל, פוגלמן, עמית, ברון) הרכב מורחב של תשעה משופטי בית המשפט העליון נתן בהליך זה פסק דין המזכה אדם מהרשעה בעבירה של העלבת עובד הציבור (סעיף 288 לחוק העונשין, התשל"ז-1977; להלן: עבירת ההעלבה או העבירה), בו נדונו שאלות עקרוניות הנוגעות לפרשנותה וגבולותיה של העבירה. בשנת 2004 פרסם המבקש באתר האינטרנט "מנהיגות יהודית", בו שימש כעורך, מאמר חריף נגד הרב הצבאי לשעבר (להלן: הרב הצבאי). במאמר השווה את הרב הצבאי לרב "מטעם המלכות" ותקף אותו בחריפות בשל תפקודו לנוכח התנהלות הצבא בהיבטים שונים כגון שירות נשים לצד גברים, חילול שבת ואי-שמירת כשרות בבסיסיו. בשנת 2006 הוגש נגד המבקש כתב אישום בו יוחסה לו עבירת ההעלבה. בית משפט השלום בירושלים הרשיע את המבקש בעבירה וגזר עליו שישה חודשי מאסר על תנאי, תשלום קנס בסך 3,000 ש"ח או מאסר של 30 ימים תחתיו ופיצוי בסך 4,000 ש"ח לרב הצבאי. המבקש ערער על פסק הדין לבית המשפט המחוזי בירושלים. הערעור על הכרעת הדין נדחה והערעור על גזר הדין התקבל בחלקו, כך שמשך המאסר על-תנאי שהוטל עליו קוצר לחודש אחד בלבד והקנס והפיצוי שנגזרו עליו נותרו על כנם. המבקש הגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון בה טען נגד הרשעתו וכן העלה טענות עקרוניות בדבר פרשנות עבירת ההעלבה. בין השאר, ביקש המבקש לבטל את ההלכה המנחה שנקבעה בעניין זה שנקבעה בדנ"פ 7383/08 אונגרפלד נ' מדינת ישראל, פ"ד (1) 23 (2011) (להלן: הלכת אונגרפלד), ולחלופין להצר את גבולותיה. בפסק הדין שניתן מפי הנשיאה (בדימ') מ' נאור, בהסכמת המשנה לנשיאה (בדימ') ס' ג'ובראן, הנשיאה א' חיות, המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופטים י' דנציגר, נ' הנדל, ע' פוגלמן, י' עמית ו-ע' ברון, הוחלט פה אחד ליתן רשות ערעור ולקבל את הערעור במובן זה שהמבקש יזוכה מהרשעה בעבירת ההעלבה. בפסק הדין צוין כי כפי שהובהר כבר בהלכת אונגרפלד, עבירת ההעלבה נועדה להגן על עובד הציבור כאורגן של השירות הציבורי, כאמצעי לשמירה על תפקודו התקין של השירות, ולא על אינטרס פרטי של העובד. כל שופטי ההרכב עמדו על פגיעתה הקשה של העבירה בחופש הביטוי והדגישו את חשיבותה של חירות זו. על רקע זה, נדונה השאלה מהי נקודת האיזון הראויה בין הערך המוגן בעבירת ההעלבה לבין הפגיעה בחופש הביטוי. כל השופטים הסכימו כי פגיעתה הקשה של העבירה בחופש הביטוי מחייבת להציב לה סייגים ולצמצם את תחולתה אף מעבר למה שנקבע בהלכת אונגרפלד, שם נקבעו שני מבחנים לתחולת העבירה. יחד עם זאת, הובהר כי לא ניתן להפוך את העבירה לאות מתה בהיותה עבירה מוגנת לנוכח הכלל בדבר שמירת הדינים ובשל החשש מפני פגיעת יתר בערך המוגן שביסודה. הנשיאה (בדימ') מ' נאור, אליה הצטרפו כל שופטי ההרכב, קבעה כי במסגרת המבחן התוכני בעבירה יש ליתן משקל לעוצמת הפגיעה הנגרמת בחופש הביטוי. בפרט היא עמדה

על חשיבותו של הביטוי הפוליטי, העומד בראש הפירמידה של הביטויים. לדעתה של הנשיאה (בדימ') מ' נאור, אליה הצטרפו מרבית השופטים, ביטויים פוליטיים יהיו מוגנים כמעט תמיד מפני תחולתה של עבירת ההעלבה, בשל חשיבותם היתרה ולאור הצורך החיוני להגן על חירות זו, שבלעדיה לא תיתכן דמוקרטיה. השופט פוגלמן, בדעת מיעוט, סבר כי יש לקבוע שביטויים פוליטיים יהיו מוגנים תמיד מפני העבירה. בנוסף, בפסק הדין עמדה הנשיאה (בדימ') מ' נאור על שיקולים שונים בהם יש להתחשב במסגרת יישום המבחן ההסתברותי לעבירת ההעלבה, ובכלל זה מעמדם של עובד הציבור ושל הגורם העולב, פומביות הביטוי וקהל היעד שלו וכן חשיפת העובד לעלבון. בשאלה האם מודעות עובד הציבור המסוים לדברים שכוונו נגדו הינה תנאי לתחולת העבירה, נחלקו דעות השופטים. מעבר לכך, נקבע בפסק הדין כי פגיעתה הקשה של עבירת ההעלבה בחופש הביטוי מחייבת ריסון וזהירות רבה לא רק במסגרת פרשנות העבירה עצמה, אלא גם במסגרת המנגנונים החיצוניים לה ובמיוחד בגדרי מדיניות ההעמדה לדין. בהתאם, קבעה הנשיאה (בדימ') מ' נאור, בהסכמת מרבית שופטי ההרכב, כי יש לדרוש אישור מוקדם מבכירי הפרקליטות לפתיחה בחקירה, סגירת תיק והעמדה לדין בכל מקרה של העלבת עובדי ציבור. זאת, אף כאשר מדובר בעובד ציבור זוטור ולא רק במקרה של העלבת עובד ציבור בכיר או נבחר ציבור, כפי שנהוג כיום. השופט הנדל, בדעת מיעוט, סבר כי יש לדרוש אישור כאמור רק לגבי העלבה של עובד ציבור בדרג בכיר או בינוני, אך לא בדרג זוטור. אשר למקרה הספציפי שנדון בפסק הדין, כל השופטים הסתייגו מהביטויים הקשים שנכללו במאמר מושא כתב האישום, אותו כתב המבקש. אולם, לדבריהם מדובר בביטוי פוליטי מובהק שאינו מקיים את המבחן התוכני לעבירת ההעלבה. על כן הוחלט פה אחד לזכות את המבקש מעבירת ההעלבה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\910\059\c14&fileName=13059910.c14&type=2>

רע"פ 10002/17 מדינת ישראל נ' ניסים מור (18.7.2018) (טולברג, קרא, גרוסקופף) בית המשפט העליון (השופט ג' קרא, בהסכמת השופטים נ' סולברג וע' גרוסקופף) קיבל באופן חריג בקשת רשות ערעור על קולת העונש והחמיר בעונשו של המשיב כך שנגזר עליו עונש מאסר לריצוי בעבודות שירות תחת עונש של שירות לתועלת הציבור. המשיב הורשע במסגרת הסדר טיעון בעבירות של הפרת אמונים והטרדה מינית שאותן ביצע בעת שכיהן כסגן מפכ"ל המשטרה בכך שיצר וניהל קשרים אינטימיים עם שלוש שוטרות והציג בפניהן מצג לפיו ביכולתו להשפיע על תהליכי קבלת ההחלטות בעניינן, במטרה ליצור תנאים שיאפשרו קשר אינטימי. בית משפט השלום קיבל את המלצת שירות המבחן והטיל על המשיב עונש של שירות לתועלת הציבור בהיקף של 400 שעות, מאסר מותנה, צו מבחן ופיצוי למתלוננות. שני הצדדים ערערו על גזר הדין לבית המשפט המחוזי ונדחו, כאשר ערעור המבקשת על קולת העונש נדחה ברוב דעות כנגד דעת המיעוט, שסברה כי יש להטיל עליו עונש מאסר שניתן לריצוי בדרך של עבודות שירות. על כך הגישה המבקשת את בקשת רשות הערעור, שהתקבלה ונדונה כערעור. נקבע כי העונש שהוטל על המשיב חורג במידה ניכרת ממדיניות הענישה הראויה וכי לנוכח מעמדו הבכיר כניצב במשטרה בתפקיד שרק המפכ"ל בכיר ממנו, עלול עונשו להוות סמן עליון לענישה בעניינם של בכירים פחות, במשטרה או בשירות הציבורי. לפיכך, ובהעדר נורמת ענישה נהוגת ומקובלת, יש חשיבות ציבורית כללית בהעמדת נורמה עונשית ראויה והדבר חורג מעניינו הפרטי של המשיב. לגופו של עניין, נקבע כי גזירת הדין צריכה לתת ביטוי הן לעבירות שבהן הורשע המשיב והן לנסיבות האופפות אותן,

כשבמרכז הכובד מצויה עבירת הפרת האמונים. המשיב פעל לאורך תקופה ארוכה תוך ניצול מעמדו הבכיר, כפיפותן של המתלוננות אליו, מצבן האישי ופערי הכוחות ביניהם לנוכח תלותן בו ומעמדן הנמוך בהיררכיה המשטרית ובכך קלע עצמו לניגוד עניינים בין עניינו האישי במתלוננות לבין האינטרס המקצועי והממלכתי עליו הופקד, תוך שנאלץ להסתיר את מצב ניגוד העניינים מפני גורמי המשטרה. בנוסף, נקבע כי לנוכח ההבדלים בין שירות לתועלת הציבור לבין עבודות שירות, קיים פער מהותי וממשי בין שני סוגי העונשים המצדיק – ואף מחייב – התערבות בעונשו של המשיב ב"גלגול שלישי". הודגש כי התערבות בסוג העונש והמרתו משירות לתועלת הציבור למאסר בפועל שניתן לריצוי בדרך של עבודות שירות מהווה החמרה בענישה, הנדרשת לשם הדגשת האינטרס הציבורי בגינוי חברתי של ניצול עמדת כוח שמפקיד הציבור בידי נושאי משרה רמה. משכך, הועמד מתחם העונש על מספר חודשי עבודות שירות עד לשנת מאסר בפועל. לאור קורות חייו של המשיב, תרומתו לחברה, התנהגותו החיובית מרגע הידרשו לחקירה, ומשאין דרכה של ערכאת הערעור (במיוחד ב"גלגול שלישי") למצות את הדין עם נאשם, הועמד עונשו של המשיב על ארבעה חודשי מאסר בפועל, שניתן לרצותם בדרך של עבודות שירות, בנוסף ליתר רכיבי הענישה שהוטלו עליו בבית משפט השלום. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\020\100\q05&fileName=1710020.Q05&type=2>

ע"פ 7128/16 פלוני נ' מדינת ישראל (16.5.2018) (פוגלמן, ברון, מיניץ) בפסק הדין נדרש בית המשפט העליון לראשונה לשאלת האפשרות להרשיע אדם בביצוע מעשה מגונה באדם מת. בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער ברצח אשתו ובכך שלאחר שזו נפטרה, ביצע בה מעשה מגונה. המערער הגיש ערעור הן על הכרעת הדין המרשיעה, הן על חומרת העונש. בית המשפט העליון (מפי השופט ע' פוגלמן, שאליו הצטרפו השופטים ע' ברון וד' מיניץ) קיבל את הערעור בכל הנוגע להרשעה בעבירת המעשה המגונה והפחית מעונשו בהתאם (יתר הערעור נדחה). בית המשפט דן בפרשנות עבירת המעשה המגונה, המנויה בסעיף 348(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ובפרט בתוכן שיש ליצוק למונח "אדם" במסגרתה. בית המשפט עמד על כך שחוק העונשין לא מגדיר את המונח "אדם" וצין כי במובנו הטבעי זה אינו כולל גם את מי שאינו בחיים. נפסק כי תכלית האיסור על ביצוע מעשה מגונה באדם היא למנוע פגיעה בביטחון האישי של הפרט, בצנעתו, בפרטיותו ובאוטונומיית הרצון החופשי שלו. בדומה ליתר סעיפי החוק שעניינם עבירות מין, מטרת הסעיף היא למנוע את הכפפתו של אדם לתאוותו של אחר בניגוד לרצונו ולהסכמתו. מכאן נדרש בית המשפט לשאלה אם תכלית זו תומכת באפשרות להחיל את האיסור על ביצוע מעשה מגונה גם במצבים שבהם העבירה מבוצעת כלפי מי שאינו בין החיים. צוין כי מחד גיסא, עם מותו של אדם נמוגה תודעתו, הוא אינו מסוגל עוד לחוות את הפגיעה החמורה וההשפלה הנובעת מן המעשה המגונה המבוצע כלפיו ולא ניתן עוד לדבר על רצונו החופשי. מאידך גיסא, ביזוי גופה בדרך של ביצוע מעשה מגונה – וודאי שעה שהדבר נעשה לאחר רצח האדם – הוא מעשה חמור מאין כמותו שנושא עמו מטען אנטי חברתי מובהק, הראוי לגינוי ולהוקעה ופוגע בביטחון בכבוד המת. בהקשר זה נקבע כי על אף שההגנה על כבוד המת היא עקרון שאין עוררין על מקומו במשפטנו החוקתי, יש לזכור כי עסקינן בפירוש נורמה פלילית, ובנתון לכך יש להביא במכלול השיקולים אף את ההגנה על הזכות החוקתית לחירות, המעוגנת בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, הועמדת גם בבסיסו של עקרון החוקיות, שלפיו אין עבירה אין ענישה אלא לפי חוק ואין ענישה למפרע. על רקע מכלול שיקולים אלה, ובפרט לאור מעמדה של הזכות החוקתית לחירות כעקרון יסודי בפרשנות הדין

הפילי, נקבע כי עבירת המעשה המגונה בנוסחה הנוכחי אינה יכולה להתבצע במי שאינו בין החיים. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\280\071\m12&fileName=16071280.M12&type=2>

רע"פ 8736/15 זילפה צוברי בר נ' מדינת ישראל (17.1.2018) (מלצר, פוגלמן, ברק-אדל)

פסק הדין דן בעניינה של אישה ששלחה לשופטת מכתב שבו איימה להתאבד לאחר שבקשותיה לביטול פסק הדין בעניינה לא נענו. המדינה ייחסה לאשה ביצוע של עבירת איומים (ובהמשך ניסיון לאיומים בלבד), כך שהתעוררה השאלה העקרונית האם איום בהתאבדות מגבש את יסודותיה של עבירה זו. על מנת להכריע בשאלה צריך היה להשיב על שתי שאלות משנה: הראשונה, האם איום בהתאבדות מגבש את הרכיב "שלא כדין" המופיע בלשון העבירה ("המאיים על אדם בכל דרך שהיא בפגיעה שלא כדין בגופו, בחירותו, בנכסיו, בשמו הטוב או בפרנסתו")? השנייה, האם לצורך עבירת האיומים ניתן לראות את המאיים כ"אדם אחר" ("... שלו או של אדם אחר"). בית המשפט העליון (השופטת ברק-ארז, בהסכמת השופטים מלצר ו-פוגלמן) קבע כי עבירת האיומים במתכונתה הנוכחית אינה חלה על איום בהתאבדות. באשר לשאלה הראשונה, נבחנו הגישות השונות שהובעו בפסיקה ביחס לפרשנות הרכיב "שלא כדין" ולבסוף נקבע כי הגישה הראויה היא גישה "משולבת" שלפיה לצורך התקיימות הרכיב "שלא כדין" על התביעה להוכיח בשלב ראשון קיומו של איסור נפרד, פלילי או אזרחי, על ההתנהגות הנדונה בעבירה, אך בשלב שני, הנאשם יהיה רשאי להציג הצדק בדין להתנהגות הנדונה. החלת גישה זו במקרה של איום בהתאבדות מובילה למסקנה כי הרכיב אינו מתקיים, כיוון שלא קיים איסור פוזיטיבי בדין על התאבדות או ניסיון התאבדות. באשר לשאלה השנייה, נפסק כי פרשנות לשונית ותכליתית של הרכיב "אדם אחר" מובילה למסקנה כי המאיים וה"אדם האחר" לא יכולים להיות אותו אדם. במישור המדיניות המשפטית והציבורית, הובע החשש מפני יצירת אפקט מצנן כלפי הבעת תחושות מצוקה בקרב אנשים עם מחשבות אובדניות, ובמיוחד בשים לב לכך שנודעת חשיבות לשיח ולאמפתיה במצבים משבריים מסוג זה. פסק הדין לא נקט עמדה ביחס לאפשרות של חקיקת עבירה ספציפית שתחול על מצבים של איום בהתאבדות, ובהקשר זה צוין כי חקיקה בנושא עשויה להביא בחשבון שיקולים הנוגעים להבחנות בין מצבים שונים, ובהן כאלה המתייחסות למיהות הצדדים ולחזרתיות בהשמעת הדברים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\360\087\A09&fileName=15087360.A09&type=2>

ע"פ 8027/13 פלוני נ' מדינת ישראל (27.5.2018) (דנציגר, סולברג, שהם) בית המשפט

העליון (מפי השופט שהם ובהסכמתם השופטים י' דנציגר ונ' סולברג) דחה את ערעורו של המערער, אשר חי עם 7 בנות זוג (מתוכן נישא לשש) ועמן הביא 13 ילדים בהחזקתם בתנאי עבדות. נפסק, על יסוד ניתוח ההיסטוריה החקיקתית של סעיף 375 לחוק העונשין, כמו גם על בסיס האמור באמנות בינ"ל ובדין בארצות הברית, כי תכלית עבירת החזקה בתנאי עבדות, המעוגנת בסעיף 375 לחוק, הינה למגר לא רק עבדות במובנה המסורתית, אלא גם פרקטיקות שאינן זהות בחומרתן לעבדות, המבטאות שליטה ממשית בחיי הקורבן או שלילה של חירותו, כפי המקרה דנן. במסגרת פסק הדין בחן השופט שהם את מאפייני ההחזקה בתנאי עבדות בנסיבות שלפניו, תוך שאבחן ביניהן לאלו שתוארו בע"פ 6237/12 ג'וליאני נ' מדינת ישראל (6.9.2016). על יסוד ההבחנה, צמצם בית המשפט העליון את מספר מאפייני "החובה" של העבירה, וכן הגמיש

את מבחן "האפשרות לעזוב" את המחזיק, אשר נוסח בפרשת ג'וליאני, מקום בו מדובר בנסיבות של החזקה בתנאי עבדות במסגרת קבוצה הנשלטת על ידי מנהיג כריזמטי. בנוסף, דחה בית המשפט את הטענה כי יש ללמוד מהפסיקה בעניינו של גואל רצון באשר לאופן ניתוח עבירת ההחזקה בתנאי עבדות, בנסיבות שלפניו. עוד הובהר בפסק הדין, כי הסכמת הקורבן אינה מהווה חלק מיסודות העבירה, ולפיכך ניתן להרשיע בה, גם אם הקורבנות הסכימו לחיות בנסיבות החיים החריגות או הייתה בידם אפשרות פיזית לעזוב את מחזיקם. לאור זאת, אושרה הרשעתו של המערער בעבירה, כמו גם נדחו יתר השגותיו על הכרעת הדין בעניינו. כמו כן נדחה ערעורו של המערער 2 על הכרעת דינו. הערעורים ההדדיים על העונש נדחו אף הם.

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\270\080\i38&fileName=13080270.I38&type=2>

ע"פ 2377/15 מדינת ישראל נ' טדי נס (22.2.2018) (דנציגר, הנדל, קרא) במוקד פרשה זו עמד הסכם שגיבש המערער עם אישה גיאורגית, בגדרו העביר לה כספים בתמורה לשיתוף פעולה מצידה והסכמתה לביצוע עבירות מין בבתה הקטינה ולצילום תמונות תועבה של הבת. המערער הגיע לגיאורגיה מספר פעמים, נפגש עם הקטינה ואמה בבתי מלון, צילם תמונות תועבה של הקטינה וביצע בה מעשים מיניים. המערער גם שלח לאם מצלמה ומחשב על מנת שתוכל לייצר עבורו תמונות תועבה של הקטינה ולהעבירן אליו וזו אכן צילמה מאות תמונות תועבה של בתה על פי הנחיות שקיבלה מהמערער, ושלחה אותן אליו באמצעות האינטרנט ובתמורה לתשלום. בנוסף, פרסם המערער וניסה לפרסם פרסומי תועבה, בהם גם דמויותיהם של קטינים אחרים, על-ידי הפצה ומכירה של תמונות וסרטונים פדופילים והחזיק חומרים פדופילים רבים. העבירות בוצעו חלקן בישראל וחלקן בגיאורגיה ובגינן הועמד המערער לדין, הורשע ונדון למאסר הן בגיאורגיה והן בישראל. בישראל הורשע המערער לאחר שמיעת ראיות בעבירות מין בקטינה, בסחר בבני אדם ובשימוש בגופם של קטינים לעשיית פרסומי תועבה, החזקתם ופרסומם ונדון לעונש של שש עשרה שנות מאסר בפועל ולעונשים נלווים. בגיאורגיה הורשע המערער בחלק מהעבירות בגינן הועמד לדין בישראל ונדון, שלא בפניו ומבלי שהיה מיוצג, לעונש של אחת עשרה וחצי שנות מאסר, שאותו לא ריצה. שני הצדדים ערערו על פסק הדין. המערער ערער על הכרעת הדין ולחילופין על חומרת עונשו והמדינה ערערה על קולת העונש. בית המשפט העליון (השופט ג' קרא, בהסכמת השופטים י' דנציגר ונ' הנדל) דחה את שני הערעורים גם יחד. בית המשפט דחה את טענת המערער ל"סיכון כפול" בשל העמדתו לדין בישראל לאחר שבמהלך הדיון התברר כי הוא הורשע ונדון למאסר בגיאורגיה. נקבע כי המערער הועמד לדין כאן בשל עבירות פנים ועבירות חוץ, באישורו של היועץ המשפטי לממשלה, כנדרש לפי סעיף 9(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. הודגש כי במועד הגשת כתב האישום, טרם ניתן פסק הדין הגיאורגי, ואין בלשון סעיף 10 לחוק או בהגיונו כל אחיזה לטענתו כי היה מקום לשוב ולבקש את אישור היועץ המשפטי לממשלה משהתברר במהלך ההליך נגדו כאן כי הוא נדון למאסר בגיאורגיה. סייגי התחולה לדיני העונשין בהתקיים מעשה בית דין זר אינם חלים בעניינו של המערער ואין הוא יכול לדרוש כעת לרצות את עונש המאסר שהוטל עליו בגיאורגיה. בית המשפט גם דחה את טענת המערער כי אין המדובר בסחר בבני אדם אלא ברכישת שירותי מין בתשלום וטובות הנאה. נקבע כי מטרת סעיף 337א לחוק העונשין, התשל"ז-1977 בנוסחו העדכני היא הרחבת הגדרת עבירת הסחר באופן שיכללו בה תופעות שונות הנוגעות לסחר בבני אדם, לרבות סחר בילדים. המונח סחר הוגדר בחוק בצורה רחבה, הכוללת כל עסקה קניינית,

בתמורה או שלא בתמורה. על מנת להוכיח את יסודות עבירת הסחר, יש להראות שנעשתה עסקה באדם, בתמורה או שלא בתמורה, לשם אחת המטרות הפסולות המנויות בסעיף 337א לחוק או שהעסקה העמידה את אותו אדם בסכנה לאלו. נקבע כי הגדרת עבירת הסחר בבני אדם רחבה דיה כדי להתפרש על מעשיו של המערער, שעשה עסקה עם אמה של הקטינה, לפיה בתמורה לכספים שהעביר לידיה "השכירה" לו האם את בתה לשם ביצוע עבירות מין והבאתה לידי השתתפות בפרסום תועבה. עוד נקבע כי עבירת הסחר הינה "עבירת האם" ש"הולידה" את העבירה לפי סעיף 214(ב) לחוק, העוסקת בנסיבות בהן "רק" נעשה שימוש בגופו של קטין לשם עשיית או הצגת פרסום תועבה. בהתייחסו לקביעת העונש, קיבל בית המשפט את הטענה כי המעשים הנוגעים להחזקה, הפצה ופרסום של תמונות קטינים אחרים מהווים "אירוע נפרד" מהמעשים שביצע המערער בקטינה, במובן סעיף 40 לחוק העונשין, וכי יש לקבוע בגינם מתחם ענישה נפרד. זאת, לנוכח האינטרס העצמי שקיים לכל אחד מהנפגעים לשלמות גופו ונפשו ולכבודו כאדם. יחד עם זאת, אין בכך כדי לשנות מהתוצאה העונשית, משהעבירות הנוספות באו לידי ביטוי בשיקולי בית המשפט המחוזי. קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\750\023\q08&fileName=15023750.Q08&type=2>

ע"פ 1408/18 מדינת ישראל נ' בן דרוך (21.8.2018) (ברק-ארז, קרא, גרוסקופף) פסק

הדין נסב על פרשה גדולה של הסדרים כובלים שנעשו בין חברות ובעלי תפקידים בתחום מדי המים בישראל והתבטאו בתיאומים במסגרת מכרזים והליכים תחרותיים אחרים מטעם רשויות מקומיות ותאגידי מים. בין השאר, נדונה בו ההבחנה בין הרשעה בעבירה של צד להסדר כובל לבין הרשעה בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, וכן נבחנה מדיניות הענישה בכל הנוגע להרשעה בעבירות בתחום ההגבלים העסקיים. השופטת ברק-ארז קבעה (בהסכמת השופטים קרא ו- גרוסקופף) כי שיטתיות ואינטנסיביות בביצוע עבירות הגבלים עסקיים הן שיקול שעשוי להוביל להרשעה בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות. כמו כן, היא התייחסה לפגיעה המאפיינת תיאום שנסב על הליך תחרותי של רשות ציבורית וקבעה כי זהו שיקול להרשעה בעבירה של צד להסדר כובל בנסיבות מחמירות, הגם שאיננו שיקול מכריע. בנוסף לכך, נקבע כי מדיניות הענישה בעבירות הגבלים עסקיים חייבת להיות מחמירה ולבוא לידי ביטוי בעונשי מאסר בפועל שירוצו, ככלל, במלואם מאחורי סורג ובריח. זאת, בהתחשב בפגיעה החמורה הנגרמת לציבור ולכלכלה מעבירות מסוג זה, בכך שמדובר בעבירות אינסטרומנטליות ובקושי הרב הכרוך בחשיפתן. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\080\014\q40&fileName=18014080.A40&type=2>

ע"פ 5121/17 אילן טסלר נ' מדינת ישראל (11.3.2018) (מלצר, מינץ, אלרון) במוקד

הערעור עמדה השאלה האם אסיר המרצה בישראל (מדינת אזרחותו) ייתרת עונש שהוטל עליו במדינה אחרת, רשאי לעתור לשחרור על תנאי ממסר על פי אמות המידה הקבועות בדין הישראלי, ולא לפי דין המדינה השופטת. המערער, אזרח ותושב ישראל, רצח את בת-זוגו, אזרחית גרמניה, בפרו בשנת 1997. בשנת 2002 נידון המערער בגרמניה למאסר עולם, והוא מרצה את יתרת עונשו בישראל משנת 2007. לשיטת המערער, יש לאפשר לו להתייצב בפני ועדת השחרורים בחלוף מחצית תקופת מאסרו, כקבוע בדין הגרמני, במקום לאחר נשיאת שני שלישים מתקופת מאסרו, כפי

שמורה הדין הישראלי. הערעור נסוב על שתי נקודות מחלוקת עיקריות: האחת, ברירת הדין החל בהליכי השחרור על תנאי של המערער; השנייה, שאלת הפגם בהסכמת המערער לנשיאה ביתרת עונשו בישראל. בית המשפט העליון (מפי השופט י' אלרון, ובהסכמת השופטים ח' מלצר וד' מינץ) קבע, ביחס לשאלת ברירת הדין החל, כי הצהרתה של מדינת ישראל במעמד הצטרפותה לאמנה בדבר העברת נידונים – לפיה תפעל על פי חלופת ה"אכיפה המתמשכת", קרי, תמשיך את אכיפת עונש המאסר שהוטל על האסיר במדינה שבה נשפט – מובילה למסקנה כי היבטים המזוהים עם גזר הדין ועם מלאכת הענישה בכללותה יוותרו כפי שנקבעו על פי דיניה של המדינה שבה נשפט האסיר. לעומת זאת, אכיפת גזר הדין מצויה תחת הפררוגטיבה של המדינה הנעברת וכפופה לחוקיה. תוך סקירת מגוון רחב של מקורות חקיקתיים ופסיקתיים, לרבות ההסדר הפרטני בנושא שחרור מוקדם ממאסר של אסירי עולם הקבוע בחוק העונשין הגרמני, נקבע כי דיני השחרור על תנאי ממאסר חוסים תחת ממד אכיפת גזר הדין, ועל כן הם כפופים להוראות החוק הנוהגות במדינה הקולטת את האסיר. משכך, קבע בית המשפט כי הליכי השחרור המוקדם של המערער כפופים לדין הישראלי, לרבות ביחס למועד שלאחריו ניתן יהיה לשחררו. אשר לשאלת הפגם בהסכמת המערער לנשיאת עונשו בישראל, נקבע כי המערער נתן את הסכמתו להעברה לאחר שהוזהר לו כי יהיה כפוף לדין הישראלי בכל הנוגע לשחרור על תנאי ממאסר, ולפיכך אין בסיס לטענתו לפיה לא היה מודע למלוא השלכותיה של הסכמתו לרצות את יתרת עונשו בישראל. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\210\051\j05&fileName=17051210.J05&type=2>

רע"פ 1553/15 עיטא נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה "השומרון" (31.10.2017)

(ג'ובראן, הנדל, ברון) בפסק הדין נדונה השאלה האם עונש של מאסר מותנה מתיישן עם חלוף הזמן מיום הפיכת גזר הדין לחלוט, כפי שמתיישנים עונשים אחרים המוטלים בהליך פלילי, או שלנוכח מאפייניו המיוחדים – כללי התיישנות העונשים אינם חלים עליו. לפי האפשרות האחרונה, שלה טענה המדינה, ניתן להפעיל את המאסר המותנה אם מבצע הנאשם את העבירה ההופכת את התנאי לבר-ביצוע כל עוד העבירה שבגינה הוטל עונש המאסר המותנה לא התיישנה. בית המשפט (השופט ס' ג'ובראן) קבע כי גם עונש מאסר מותנה מתיישן. סעיף 10 לחוק העונשין קובע הוראות הנוגעות להתיישנות עונשים, ומלשונן, כמו גם מן ההיסטוריה החקיקתית שלו, לא ברור האם בכלל עונשים מצוי גם העונש של מאסר מותנה. לפיכך ניתן עיקר המשקל לפרשנות התכליתית. בגדרי פרשנות זו, צוינו התכליות של הסדר התיישנות העונשים בפלילים: התכלית של מתן תמריץ לרשויות לפעול לענישת העבריינין במהירות ולא להמתין שנים רבות; התכלית של שכחה ומחילה; זכות העבריינין לסיום מהיר של ההליכים נגדו והקניית ודאות; הצורך בבירור האמת; ועקרונות חוקתיים של הדין הפלילי, כמו גם דרישת המידתיות בענישה. עוד נקבע כי בנסיבות שבהן מדובר במאסר מותנה, התכליות האמורות מובילות למסקנה שמועד תחילת תקופת ההתיישנות הוא המועד שבו העונש הוא בר-הפעלה, דהיינו המועד שבו התנהגות העבריינין עומדת למבחן וניתן לפתוח נגדו בהליך פלילי, ולא דווקא מועד הפיכת גזר הדין לחלוט, שכן לעיתים במועד זה עונש המאסר המותנה עוד לא בר-הפעלה. עוד נקבע שעונש המאסר המותנה מתיישן אף על פי שהוא הוטל בגין עבירה נמשכת, שכן הדגש בענייננו הוא על התיישנות העונש, ולא על התיישנות העבירה עצמה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\530\015\h04&fileName=15015530.H04&type=2>

רע"ב 3749/17 סטצנקה נ' בית המשפט המחוזי מרכז לוד (27.3.2018) (שהם, פוגלמן, ברון)

במסגרת פסק הדין נדונה בקשת רשות ערעור של אסיר שוועדת השחרורים הורתה על שחרורו על תנאי ממאסר, אך בית המשפט לעניינים מנהליים ביטל את החלטתה; וזאת לנוכח התרשמותו כי המבקש לא עשה כל שביכולתו על מנת לעמוד בתשלום הפיצוי שהושת עליו לטובת אמו של קורבן העבירה. פסק הדין עוסק בשאלה העקרונית אם ניתן להציב את תשלום הפיצוי לקורבן העבירה כ"שיקול על" או "תנאי סף" לשחרור על תנאי ממאסר. השופטת ע' ברון (בהסכמת השופטים א' שהם וע' פוגלמן) קבעה כי אמנם תשלום הפיצוי לקורבן העבירה הוא שיקול רלוונטי בבואה של ועדת שחרורים לקבוע אם האסיר שלפניה ראוי לשחרור על תנאי ממאסר; ואולם המדובר בשיקול אחד מתוך שורה של קריטריונים שעל הוועדה ליתן עליהם את הדעת כמכלול, אגב שקלולם ובחינת כל מקרה לגופו. השופטת ברון עמדה על כך שהמקרה דנן מעורר השתאות מבחינת הצלחתו של המבקש לממש תוך כדי מאסרו את פוטנציאל השיקום, והאינדיקציה המשמעותית לכך היא העובדה שהן הגורמים הטיפוליים הן ועדת השחרורים סבורים כי כיום לא נשקפת ממנו עוד מסוכנות – וזאת על אף העבירה החמורה שבעברו, והתקופה הממושכת שבה היה מכור לסמים קשים. משכך, נקבע כי בהעדר נימוק ממשי אחר לדחיית בקשתו של המבקש לשחרור, פרט לאי תשלום הפיצוי, משמעות פסק דינו של בית המשפט לעניינים מנהליים הוא מתן מעמד של תנאי סף לשאלת התשלום; קרי: תנאי שבלעדיו לא ייתכן שחרור על תנאי ממאסר. נקבע כי בנסיבות המקרה הפרטניות לא היה מקום לשנות מקביעתה העובדתית של ועדת השחרורים כי האסיר עשה כל שביכולתו על מנת לעמוד בתשלום הפיצוי; ולצד האמור, הובהר כי אף מבחינה נורמטיבית לא הייתה הצדקה להתערב בהחלטת ועדת השחרורים, תוך מתן משקל בלעדי לסוגיית תשלום הפיצוי. נקבע כי לפרשנות מעין זו אין אחיזה בלשונו של חוק שחרור על תנאי, התשס"א-2001; ואף לא ניתן למצוא עיגון לכך בתכליתו של החוק. כן צוין כי מתן משקל מכריע לסוגיית תשלום הפיצוי מטשטשת את ההבחנה בין פיצוי לקנס, ומעוררת חשש כי הותרת האסיר במאסר תשמש כסנקציה בגין אי תשלום הפיצוי – מעין "מאסר חלף פיצוי" על משקל "מאסר חלף קנס". ועוד הובהר כי במקום שבו שאלת תשלום הפיצוי זוכה ל"מעמד על", על פני כל אותם נתונים ושיקולים אחרים, נפגעת תכליתו השיקומית של חוק שחרור על תנאי; שהרי משנקבע שהמבקש אינו מהווה עוד סכנה לציבור, הותרתו במאסר בשל אי תשלום הפיצוי ובשל כך בלבד, מפחיתה ממשקלו וחשיבותו של האינטרס הפרטי והציבורי הגלום בשיקום אסירים והחזרתם לחברה. בהינתן כלל האמור, נקבע כי לא היה מקום להתערב בשיקול הדעת המקצועי של ועדת השחרורים, החלטתה הושבה על כנה והמבקש שוחרר על תנאי ממאסר. השופט ע' פוגלמן הצטרף לתוצאה, אך העיר כי להשקפתו ייתכנו מקרים שבהם השיקול שעניינו עמידה בתשלום פיצוי יזכה למעמד בכורה ויגבר על שיקולים אחרים, ובכלל זאת שיקולים הנוגעים לשיקום האסיר, והכל במסגרת האיזון הפרטני הצריך לעניין. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\490\037\q03&fileName=17037490.G03&type=2>

בש"פ 4073/17 ראדה נ' מדינת ישראל (26.03.2018) (עמית, סולברג, מינץ) בית המשפט

העליון נדרש לראשונה, באופן ישיר, להכריע בשאלה מהי המסגרת הנורמטיבית החלה על החזקת חפצים הקשורים לעבירה בידי המדינה והטיפול בהם, ובפרט: האם הדין החולש על הסוגיה הוא חוק הארכיונים, התשט"ו-1955 והתקנות שהותקנו מכוחו, המחייבים שמירה על תיקי בתי משפט

לתקופות מוגדרות; או שמא החוק הרלוונטי הוא פקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969, המסמיכה את בית המשפט להפעיל שיקול דעת בנוגע לאופן בו יש לנהוג בחפץ התפוס. בפסק הדין נקבע על ידי השופט עמית כי החוק הרלוונטי הוא פקודת סדר הדין הפלילי. הודגש, כי על פי לשונו של חוק הארכיונים, תחולתו היא בעיקרה על מסמכים ולא על חפצים. כמו כן, תכליתו של חוק הארכיונים היא בעיקר היסטורית-לאומית-חברתית, ולא נועדה לשמירת מוצגים בתיקים פליליים. ניסיון להחיל את הוראות חוק הארכיונים על חפצים שנתפסו בהליכים פליליים מוביל לקשיים מעשיים, ובין היתר להחלה מכנית ושרירותית של תקופות שמירה, ללא הגיון בצידה. גם ההיסטוריה החקיקתית, דברי ההסבר והפרקטיקה לאורך השנים – מובילים למסקנה כי המחוקק לא ביקש להסדיר באמצעות חוק הארכיונים שמירה על חפצים שנתפסו לצרכי חקירה ומשפט. לעומת זאת, פקודת סדר הדין הפלילי מסדירה מלכתחילה את תפיסת החפץ, ויש הגיון בכך שהוראותיה ימשיכו לחול גם בהמשך. בנוסף, יש לראות את הפקודה כהוראת חוק ספציפית הגוברת על הוראת חוק כללית. לפיכך, נקבע בפסק הדין כי פקודת סדר הדין הפלילי היא המסגרת הנורמטיבית החולשת על חפצים שנתפסו בתיקים פליליים, החל מתפיסתם ועד לתום המשפט, וגם לאחר מכן, בין אם חפצים אלה הפכו למוצג ולראיה במשפט, ובין אם לאו. עם זאת, בית המשפט ציין כי המסקנה המשפטית מובילה לתוצאות שאינן משביעות רצון והביע תקווה כי המחוקק יזדרז להסדיר את הסוגיה בחקיקה ראשית.

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\730\040\09&fileName=17040730.E09&type=2>

בש"פ 5612/18 אלעד גבאי נ' מדינת ישראל ובש"פ 5682/18 דור בוחבוט נ' מדינת

ישראל (23.8.2018) (אלרן) במוקד ההחלטה עמדה שאלת השלכותיהם של פגמים שנפלו לכאורה בפעולות החקירה ובתוצריהן על המשקל שיש לייחס לראיות בהליך המעצר עד תום ההליכים. בית המשפט המחוזי הורה על מעצרו של העוררים עד תום ההליכים המשפטיים נגדם, תוך שקבע כי קיימות די ראיות לכאורה להוכחת העבירות של ניסיון לרצח, חבלה חמורה ונשיאת נשק, המיוחסות להם בכתב האישום. בית המשפט העליון (מפי השופט י' אלרון) קיבל את העררים שהוגשו על החלטה זו, תוך שנקבע כי בהשגת הראיות המרכזיות שעשויות לכאורה להפליל את העוררים – דברים שאמר אחד העוררים למדובב בתא המעצר ודברים שאמר לאמו בשיחה עמה בעת מעצרו – נפלו קשיים המשליכים באופן ישיר על הערכת משקלן כבר בשלב הדיון בעילות מעצרו של העוררים. זאת, משום שההקלטה בין שיחת העורר והמדובב שובשה, באופן המאלץ את בית המשפט להסתמך רק על דו"ח הפעולה שכתב המדובב, ובשל הקושי בשימוש בדברים שאמר העורר לאמו כראיה לחובתו, לאחר שהוצע לו לכאורה להעיד נגד שותפו לעבירה בתמורה להקלה בעונשו. עוד נקבע, כי נפל לכאורה פגם בזכות ההיוועצות של העורר עם עורכי דינו, תוך הפרה מסוימת של זכותו להליך הוגן. זאת, שכן מניעת המפגש בין העורר לעורכי דינו, בעקבות החלטת הקצין הממונה על החקירה בהתאם לסמכותו לפי סעיף 34 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, חרגה ממסגרת הזמן המותרת. בהקשר זה נקבע כי יש למנות את מניעת זכות ההיוועצות החל מהמועד בו החלה בפועל, ולא מהעת בה ניתנה הנחיתו של הקצין הממונה לעשות כן. עוד נקבע, כי פגיעה בזכות ההיוועצות יכולה להשפיע על נסיבות מסירת הודאה בפני מדובב, וכי השלכותיה על מצבו הנפשי של חשוד ועל התנהגותו רחבות מגדרי המתרחש בחדר החקירות בלבד. בסיכומי של דבר נקבע כי לפגמים שנפלו לכאורה בתשתית הראייתית ובזכות

ההיוועצות יש השלכה על שאלת קיומן של ראיות לכאורה כבר בשלב הדין במעצמם של העוררים, ובנסיבות העניין הם מצדיקים בחינת חלופת מעצר הדוקה בעניינם של העוררים. קישור להחלטה:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\120\056\j02&fileName=18056120.J02&type=2>

ע"מ 5089/16 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' בנק ישראל (30.5.2018)

(עמית, מינץ, וילנר) בית המשפט העליון דן בשאלת היחס בין הוראת סודיות הקבועה בדין, לבין הוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998. פסק הדין עסק בבקשתה של המערערת להורות לבנק ישראל להעביר לידיה את דוחות הביקורת והפיקוח שערך המפקח על הבנקים בעניינה של קבוצת אי.די.בי. בית המשפט העליון (מפי השופט עמית ובהסכמת השופטים מינץ ווילנר) קבע כי המערערת אינה זכאית לקבל את דוחות הביקורת. השופט עמית הדגיש כי פקודת הבנקאות אוסרת על גילוי מידע שהגיע לאדם על פי פקודת הבנקאות או על פי חוק הבנקאות (רישוי), ולפיכך מדובר במידע שאין למסרו לפי חוק חופש המידע. הוטעם, כי האיזונים בין האינטרסים השונים מובנים בהוראת הסודיות שנקבעה בחוק הספציפי, וקשה להלום שבאמצעות חוק חופש המידע ביקש המחוקק להכפיף את כל הוראות הסודיות הסטטוטוריות למערכת איזונים חיצונית. השופט עמית דחה את הטענה לפיה יש להפריד, לעניין תחולת הסודיות, בין ידיעות ומסמכים שנמסרו או הוגשו לרשות, לבין התוצר, התגובה או ההתייחסות של הרשות. זאת, בהיבט של תכלית החוק, ומשום שבתוצרים אלה שזורים ידיעות ומסמכים שנמסרו מהבנקים לפיקוח.

קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\890\050\e20&fileName=16050890.E20&type=2>

ע"א 8114/14 מרקיט מוצרי ייעול בע"מ נ' סנוול ישראל בע"מ (5.8.2018) (עמית, סולברג,

1771) בפסק הדין נדונה בהרחבה שאלת תוקפם של הסדרי "הסתלקות מתוגמלת" שכוללים בחובם הסכמה מטעם הצדדים בדבר פסיקת גמול ושכר טרחה למסתלקים; והותוו הקווים המנחים להיעתרות בית משפט לבקשות מעין אלה. פסק הדין נסוב על ארבעה ערעורים שבמסגרתם אושרה הסתלקות מבקשות לאשר תובענות כייצוגיות, ואולם נדחתה (באופן מלא או חלקי) הבקשה לפסיקת גמול ושכר טרחה; ויובהר כי פסק הדין עוסק בעיקרו במקרה שבו מוגשת בקשה להסתלקות טרם שאושר לנהל את התביעה כייצוגית, אף שניתן להגיש בקשה להסתלקות בכל אחד משלבי ההליך הייצוגי. עוד יוער כי נדרשה הכרעה עקרונית בסוגית ההסתלקות המתוגמלת לנוכח פסיקות סותרות של בתי משפט מחוזיים בנדון; בשים לב לתיקון שנערך לאחרונה בנושא בחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (להלן: החוק); ובהינתן העובדה שהסתלקות טרם אישור התובענה כייצוגית היא הדרך השכיחה ביותר לסיומו של הליך ייצוגי. בית המשפט העליון (מפי השופט ע' ברון, בהסכמת השופטים עמית וסולברג) קבע כי ככלל אין לפסוק גמול ושכר טרחה במסגרת של הסתלקות מהליך ייצוגי; ואולם הובהר כי הסתלקות מתוגמלת היא אפשרית – כחריג לכלל – במקרים מתאימים. השופטת ברון הדגישה כי איזון זה עולה במפורש מהוראת סעיף 16 לחוק; ואף נותן מענה לסכנות הגלומות בהסתלקות מתוגמלת – בעיית הנציג והגשת תביעות סרק. נקבע כי החלטה בבקשה להסתלקות מתוגמלת צריכה להיות מנומקת ולהביא בחשבון, בראש ובראשונה, את שני השיקולים שנוספו לאחרונה לסעיף 16 לחוק – אם הוברר כי קיימת עילת תביעה לכאורה נגד הגוף הנתבע; ואם ההליך הייצוגי הביא תועלת לחברי הקבוצה. השופטת ברון הדגישה כי על התועלת להיות

ממשית ורלוונטית; וכי פרמטרים נוספים להערכת התועלת הם: מידת הפער בין הסעדים שנתבקשו בבקשת האישור לסעד שניתן בסופו של דבר לקבועה, ושאלת נחיצותו של ההליך הייצוגי לתוצאה שהושגה. וביחס לדברים אלה נאמר כי במקרים המתאימים ניתן אף להידרש לעמדת היועץ המשפטי לממשלה בקשר להסתלקות המתוגמלת המבוקשת. כן צוין כי על הערכאה הדיונית להתייחס בהחלטתה אף לשיקולי רוחב; ולהביא בחשבון את הסכנות שההסתלקות המתוגמלת נושאת בחובה למוסד התובענה הייצוגית. השופטת ברון הוסיפה וציינה כי משהגיעה הערכאה הדיונית לכלל מסקנה כי בנסיבות המקרה יש מקום לפסוק גמול ושכר טרחה, עליה לעשות כן לאורם של העקרונות המנחים הקבועים בסעיפים 22 ו-23 לחוק; ובתוך כך הובהר כי אין הכוונה ל"רשימת מכולת" מחייבת, ולערכאה הדיונית נתון שיקול דעת רחב בהתאם לנסיבות המקרה. בכלל זאת ניתן וראוי להביא בחשבון את הטרחה שטרחה התובע המייצג ובא כוחו, הסיכון שנטלו על עצמם בהגשת ההליך וניהולו, ומידת החשיבות הציבורית שגלומה בהליך. ועוד הובהר כי הסכומים שעליהם מסכימים הצדדים במסגרת הבקשה להסתלקות מתוגמלת הם לעולם בגדר המלצה; ויש ליתן את הדעת ליצירת מדרג מבחינת שיעור הסכומים שנפסקים בהתאם לשלב שבו הסתיים ההליך ומידת תרומתו לציבור. בהינתן אמות המידה שהותוו בפסק הדין, נקבע כי יש לקבל את אחד הערעורים ולדחות את האחרים. השופט סולברג הצטרף לחוות דעתה של השופטת ברון, אולם ציין כי לשיטתו במסגרת החלטה לפסוק גמול ושכר טרחה בשלב ההסתלקות יש לייחס משקל רב יותר לשיקולים המנויים בסעיף 16 לחוק, מאשר לאלה שמנויים בסעיפים 22 ו-23 לחוק; והשופט עמית הצטרף להערה זו. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\14\140\081\q07&fileName=14081140.G07&type=2>

רע"פ 4526/18 אלוביץ' נ' מדינת ישראל (5.8.2018) (עמ"ת) בית המשפט העליון (השופט י' עמית) דן בשאלה האם בשלב החקירה (טרם הגשת כתב אישום) ניתן לתפוס נכס ללא צו חיפוש ותפיסה, לצורך חילוט עתידי בשווי פירות העבירה. באותו מקרה, ניתנו בשלב החקירה צווי חיפוש ותפיסה על ידי בית משפט השלום, מכוחם נתפסו נכסים שונים של העוררים וביניהם נכסי נדל"ן; כלי רכב; חשבונות בנק; פוליסות ביטוח; חפצי אומנות ותכשיטים. הדיון התמקד בתפיסת חפצי האומנות והתכשיטים שלא הוזכרו בצווים. השופט עמית קבע כי ככלל, כאשר המשטרה מעוניינת לתפוס רכוש, דרך המלך היא באמצעות צו שיפוטי והחריג הוא תפיסה שלא מכוח צו. סעיף 32 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 מאפשר לתפוס חפצים ללא צו שיפוטי מראש, והוא מונה חמש עילות לצורך כך. עילת תפיסה נוספת היא פרי פיתוח פסיקתי והיא מאפשרת תפיסת רכוש בשווי פירות העבירה, לצורך חילוט עתידי. השופט עמית קבע כי כאשר המשטרה מבקשת לתפוס רכוש של חשוד מכוח עילה זו ("חילוט בשווי"), היא נדרשת להצטייד מראש בצו שיפוטי. עם זאת, צוין כי במקרים חריגים שבהם מתעורר צורך חיוני ודחוף לתפיסת רכוש בשווי, ניתן לעשות זאת אף ללא צו. כך למשל, כאשר שוטר העורך חיפוש בביתו של חשוד מוצא סכום כסף מזומן, וקיים חשש שאם הכסף לא ייתפס בו במקום, הוא ייעלם ולא ניתן יהיה לחלטו בעתיד, או-אז רשאי השוטר לתפוס את הכסף, בכפוף לביקורת שיפוטית שתבצע בדיעבד. בנסיבות העניין הערר התקבל בחלקו, והשופט י' עמית הורה על השבת התכשיטים לעוררים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\260\045\e04&fileName=18045260.E04&type=2>

ע"פ 8312/17 ברהמי נ' מדינת ישראל (17.4.2018) (עמית) בית המשפט העליון (השופט י'

עמית) דן בשאלה אם המדינה רשאית לחלט רכוש של נאשם, בשווי פירות העבירה, במקרה שבו הנאשם לא הצליח להפיק רווחים מהעבירה. במקרה הנדון, המערערים נאשמו בכך שניסו להונות חברות זרות ולקבל מהן כספים, אך הניסיון לא צלח ופירות העבירה לא הגיעו לידיהם. המדינה ביקשה לחלט רכוש של הנאשמים בשווי שיועד להיות מושג כתוצאה מביצוע העבירה, אך בית המשפט העליון קבע כי אין לכך מקום. לאור הוראות החוק והתכליות הניצבות בבסיס מוסד החילוט, נפסק כי לא ניתן לחלט רכוש של נאשם בשווי פירות העבירה שמעולם לא הגיעו לידי. כלומר, אין עילה לחלט רכוש בשווי שיועד להיות מושג כתוצאה מביצוע העבירה, אם לא הושג בפועל. הוסבר בפסק הדין, כי למוסד החילוט תכליות שונות, ובטרם יורה בית המשפט על חילוט, עליו לבחון עד כמה פעולת החילוט המבוקשת משרתת תכליות אלה. במקרה שבו העברייני לא הפיק רווח, התכלית היחידה של החילוט היא עונשית, וספק אם תכלית זו מצדיקה להרע את מצבו של נאשם שלא הצליח להפיק רווח מהעבירה, בפרט בשלב שלפני הכרעת הדין. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\260\045\04&fileName=18045260.E04&type=2>

ע"א 8742/15 אסטרוולוג הוצאה לאור בע"מ נ' שרון רון וע"א 8822/15 אלה שונייה

נ' שרון רון (3.12.2017) (שהם, מזוז, אלרון) ערעור זה עסק בשאלה האם העתקה ופרסום של קטעים מהרצאות בעל פה, שתועדו בכתובים על ידי קהל המאזינים, מהווה הפרת זכויות יוצרים. בית המשפט העליון (מפי השופט י' אלרון, ובהסכמת השופטים א' שהם ומ' מזוז) קבע כי הרצאות בעל פה עשויות להיחשב כיצירה המקנה לבעליה זכות יוצרים, בכפוף לעמידה בדרישת המקוריות ודרישת הקיבוע בהתאם לדרך בה פורשו דרישות אלה בפסיקה. לצורך דרישת המקוריות, די בכך שהתכנים נערכו וסודרו מחדש אף אם לא מדובר בחומרים מקוריים וייחודיים. אשר לדרישת הקיבוע, נקבע כי מחבורותיהם של תלמידים שהאזינו להרצאות, מהוות תיעוד נאמן לתוכן, ועל כן עומדות בדרישת הקיבוע. בהקשר זה, הודגש כי בעת בחינת דרישת הקיבוע יש ליתן דגש לטיב ואיכות הראיות, ולא רק לכמותן. לצד זאת נקבע, כי במקרה החריג של יצירה שזכתה להגנת זכות יוצרים, אך לא פורסמה בדרך שניתן יהיה לאתרה גם על ידי חיפוש מדוקדק, וכאשר בעל הזכות לא הציג בפני המפר ראייה על ההפרה הנטענת, ראוי להחיל על המפר העקיף את הגנת "המפר התמים" הקבועה בסעיף 58 לחוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\420\087\j13&fileName=15087420.J13&type=2>

ע"א 2144/13 עזבון מנטין נ' הרשות הפלסטינאית (6.12.2017) (נאור, פוגלמן, טולברג)

בפסק הדין נדונה אחריותה של הרשות הפלסטינאית בנזיקין לפיגוע ירי שהתרחש בבקעה-אל-גרבייה בשנת 2003, ובעטיו מת עמוס מנטין ז"ל. הפיגוע בוצע על-ידי נער בן 15 וחצי, אשר תקופה קצרה קודם לכן השתתף ב'קורס אימוני נשק' של הרשות הפלסטינאית, למשך 50 ימים – ועשרה ימים לאחר שהסתיים, ביצע את הפיגוע. בפסק הדין נקבע (מפי השופט נ' טולברג ובהסכמת הנשיאה (בדימ') נ' נאור והשופט ע' פוגלמן) כי הרשות הפלסטינאית אחראית כלפי המנוח בנזיקין: ראשית, נקבע שהוכחה תמיכתה בטרור באותה תקופה – הן על-פי חוות דעת מומחה שהעיד בבית המשפט המחוזי, ראש חטיבת המחקר באמ"ן דאז, הן על יסוד מסמכים שנתפסו

במהלך מבצע חומת מגן, אשר מלמדים על מעורבות אידיאולוגית, כספית ומעשית של הרשות הפלסטינאית במעשי טרור באותה תקופה. מכיוון שהוכח שהמחבל אכן אומן באימוני נשק על-ידי הרשות הפלסטינאית סמוך לפיגוע, ועל רקע מעורבותה הרבה במעשי טרור – הרי שעליה מוטל הנטל להפריך את ההנחה, שבמסגרת אימונים אלו לא הוטמעה תמיכה אידיאולוגית במעשי טרור. ברם, הרשות הפלסטינאית – שבידה הראיות בקשר לאותם 'מחנות אימונים' – נמנעה מלהציג ראיות שיפריכו הנחה זו. מכיוון שכך, נקבע כי מתקיימים יסודות עוולת הרשלנות בפועלה של הרשות הפלסטינאית. לאחר שנקבע שהרשות הפלסטינאית אחראית כלפי המנוח בנזיקין, נדונה שאלת חבותה של הרשות הפלסטינאית בפיצויים עונשיים, כלומר פיצויים המטילים על המזיק חובה לשלם לניזוק סכום כסף בשיעור גבוה מזה שבו הוערכו נזקיו. בית המשפט עמד על אופיים החריג של פיצויים עונשיים, שכן הם סוטים מן המטרה הרגילה של דיני הנזיקין – השבת המצב לקדמותו – כאשר ההצדקה לסטייה זו היא לצרכי ענישה והרתעה. בית המשפט סקר את מעמדם של הפיצויים העונשיים בדין האנגלי, האמריקני והישראלי, וכן במשפט העברי. הובהר כי בישראל מוכרת סמכות לפסוק פיצויים עונשיים, אולם השימוש בה שמור למצבים חריגים ביותר. השיקולים לכך הם חומרת התנהגותו של המזיק, ביצוע העוולה מתוך זדון או כוונה, ויכולתו של המשפט הפלילי להתמודד עם הסיטואציה. לאחר בחינת מכלול השיקולים הללו בעניינו של פסק הדין, נקבע כי יש לחייב את הרשות הפלסטינאית בפיצויים עונשיים בסך של 3 מיליון ₪, מעבר לסכום הפיצוי בגין הנזק עצמו. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\13\440\021\o15&fileName=13021440.O15&type=2>

רע"א 3359/18 מדינת ישראל נ' מוטא איברהים עלי אדם (2.9.2018) (עמית, מזוז, וילנר)

בית המשפט פסק כי החסינות השיפוטית המוקנית לנושאי משרה שיפוטית לפי סעיף 8 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] היא חסינות מהותית אשר מונעת לא רק הגשת תביעות נזיקיות נגד בתי משפט או נושאי משרה שיפוטית, אלא גם נגד המדינה באחריות שילוחית. בפסק הדין עמד השופט מזוז על התכליות העיקריות העומדות בבסיס מוסד החסינות השיפוטית - הצורך בשמירה על העצמאות השיפוטית ועל תפקודה התקין של מערכת השפיטה על ידי מניעת השפעות זרות ושיקולים זרים העלולים לחדור להליך השיפוטי ולשיקול הדעת השיפוטי ככל שנושא משרה שיפוטית יהיה חשוף, במישרין או בעקיפין, לתביעת נזיקין בגין החלטותיו - ופסק כי תכליות אלה מובילות למסקנה כי מדובר בחסינות מהותית ולא דיונית, וכי מבחינת האינטרס הציבורי יש להעדיף את התכליות הללו על פני האינטרס הניצב מנגד של הניזוק מהחלטה שיפוטית להיטיב את נזקו. הוסבר כי הגם שיש לשאוף לפתרון שיישב בין האינטרסים הנוגדים הללו, צמצום החסינות השיפוטית או הטלת האחריות על המדינה יביאו ליותר נזק מתועלת, ועל כן אין מקום להותרת פתח - ולו צר - להגשת תביעות נזיקיות נגד המדינה בגין מעשים של נושאי משרה שיפוטית. פסק הדין כולל גם סקירה תמציתית של הדין הנוהג במדינות המשפט המקובל (אנגליה, ארה"ב וקנדה), שם נוהגת חסינות שיפוטית מהותית מוחלטת. לצד זאת, הודגש כי פסק הדין מכריע במהותה של החסינות השיפוטית - כחסינות מהותית השוללת גם אפשרות של תביעה נגד המדינה באחריות שילוחית - אך אין בפסק הדין משום נקיטת עמדה באשר להיקפה של החסינות השיפוטית כשלעצמה, בהתייחס לשאלות: מה גבולותיה של פעולה "במילוי התפקיד השיפוטי", והאם החסינות השיפוטית כוללת גם מעשים שנעשו על ידי נושא משרה שיפוטית בזדון תוך שימוש לרעה בסמכות. ההכרעה בשאלות אלה

הותרה לעת מצוא. השופטים עמית ווילנר הסכימו לפסק דינו של השופט מזוז תוך הוספת הערות משלימות. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\590\033\b04&fileName=18033590.B04&type=2>

רע"א 5860/16 facebook נ' בן חמו (31.5.2018) (חיות, מלצר, ברון) פייסבוק ארה"ב ופייסבוק אירלנד הן תאגידים זרים המפעילים את הרשת החברתית פייסבוק. כל מי שמעוניין להירשם לפייסבוק צריך להסכים לתנאי שימוש מסוימים. סעיף 15(1) לתנאי השימוש מורה כי כל סכסוך בין המשתמשים בפייסבוק לחברות בנוגע לתנאי השימוש או לפייסבוק יוכרע בבית המשפט בקליפורניה (תניית שיפוט זר) ועל פי דיני מדינת קליפורניה (תניית ברירת דין). המשיב הגיש לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ייצוגית נגד פייסבוק בהיקף כספי של 400 מיליון דולר. פייסבוק טענה, בין היתר, כי נוכח סעיף 15(1) לתנאי השימוש, על בתי המשפט בישראל להימנע מלדון בבקשת האישור ולדחותה על הסף. תנאי השימוש הנוגעים להליך דנן חלים רק ביחסים עם פייסבוק אירלנד ולא עם פייסבוק ארה"ב. בית המשפט העליון (הנשיאה חיות, בהסכמת המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופטת ע' ברון) קבע כי על התובענה נגד פייסבוק להתברר בישראל, אך על פי הדין של קליפורניה, וכי על התובענה נגד פייסבוק ארה"ב להתברר בישראל על פי הדין הישראלי. בכל הנוגע לתניית השיפוט הזר קבע בית המשפט כי פייסבוק אירלנד לא סתרה את חזקת הקיפוח הקבועה בהקשר זה בסעיף 4(9) לחוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982, והוסיף וקבע כי העובדה שפייסבוק מספקת שירותים בחינם אינה מקנה לה חסינות מפני תביעה בישראל. עוד נקבע כי חוסר האפשרות לנקוט בהליכים משפטיים נגד פייסבוק בישראל מציב את המשתמש הישראלי בסיכון שלא יוכל לזכות בסעד במקרה שייפגע ממנה, וברור כי אין בתועלת שמניבה האפשרות להשתמש בפייסבוק בחינם כדי לפצות על סיכון כה חמור. על כן, כך נקבע, אין קשר רציונאלי או יחס מידתי בין תניית השיפוט הזר ובין האפשרות להשתמש בפייסבוק בחינם. בית המשפט הוסיף כי האינטרס של ספקים דוגמת פייסבוק להתדיין בחו"ל ראוי להגנה מופחתת, בשל ההיקף הנרחב של עסקיה בישראל וכי אף שמדובר בהליך ייצוגי לא ניתן להתעלם מפערי הכוחות העצומים בין פייסבוק אירלנד ובין משתמשי פייסבוק בישראל המתבטאים, בין היתר, בכך שאין לפייסבוק תמריץ של ממש להתחשב בזכויות ובאינטרסים של הצרכן הישראלי. עניין אחרון זה, כך נקבע, מצדיק פיקוח הדוק על פעילות פייסבוק והחלת סטנדרט ביקורת מחמיר עליה, בפרט נוכח העלייה הדרמטית בהיקף המסחר של תאגידים זרים באמצעות האינטרנט בשנים האחרונות. בצד זאת, קיבל בית המשפט את ערעורה של פייסבוק בכל הנוגע לתניית ברירת הדין המחילה את הדין בקליפורניה על סכסוכים עמה, וקבע כי לא הוכח שתנייה זו מקפחת ועל כן יש לברר בישראל את בקשת האישור ככל שהיא נוגעת לפייסבוק אירלנד על פי הדין המהותי של מדינת קליפורניה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\600\058\v15&fileName=16058600.V15&type=2>

ע"א 3347/16 פלונית נ' פלוני (20.2.2018) (הנדל, קרא, וילנר) אדם מעוניין להגיש תובענה אזרחית בשל פגיעה מינית שהתרחשה במקום עבודתו. חלק מהמעשים שבגינם מוגשת התובענה מצויים בסמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה, ואילו התובענה בשל חלק אחר של המעשים מצויה בסמכותו הייחודית של בית המשפט האזרחי. היכן עליו להגיש את התובענה, בבית משפט אזרחי, בבית הדין לעבודה או לפצלה בין שתי הערכאות? בית המשפט (השופט נ' הנדל) עמד על כך

שלבית הדין לעבודה סמכות ייחודית לדון בהטרדות מיניות במקום העבודה, הכוללות מעשים כגון הטרדות מילוליות ומעשים מגונים, ואילו לבית המשפט האזרחי סמכות ייחודית לדון בתביעות נזיקין בשל מעשים חמורים יותר, כגון אינוס. הבחנה זו נעוצה בכך שפעמים רבות, הסעד המבוקש בשל הטרדה מינית במקום העבודה אינו מתמצה בפיצוי כספי, אלא כולל גם הוראות הנוגעות למקום העבודה ולמרקם יחסי העבודה. בכך מוסברת סמכותו הייחודית של בית הדין לעבודה. בד בבד, סמכותו הייחודית של בית המשפט האזרחי לדון בתביעות בגין מעשים חמורים יותר נעוצה במומחיותו בתביעות נזיקין חמורות מאוד – מומחיות שאינה מצויה בבית הדין לעבודה. האם מכאן נגזר שיש לפצל תביעה בכל פעם שמדובר במסכת מעשים אחת הכוללת מעשים בסמכות הייחודית של כל אחת מן הערכאות? המחוקק לא התייחס לסוגיה זו במפורש בחוק, אך תכלית החוק למניעת הטרדה מינית היא הגנה על קרבן עבירות המין, ופתיחת קשת רחבה יותר של אפשרויות דיוניות על מנת לסייע לו במיצוי זכויותיו. פיצול התביעה באופן שיחייב ניהול הליכים כפולים בגין אותה מסכת, תוך העדת הנפגע וחקירתו בשני הליכים שונים, אינו עולה בקנה אחד עם תכלית החוק. מסירת עדות על עבירות מין – עניין טראומטי ואינטימי מאוד – עשויה להיות קשה ולסחוט את נפש הנפגע. עדות כזו כרוכה לעיתים ברגשות אשם ובושה, והיא כוללת פגיעה בזכות הנפגע לפרטיות ולכבוד. מכאן שהפיצול אינו רצוי, אלא כלל של "הטפל הולך אחר העיקר". כאשר מדובר בתביעה כספית בגין מעשים חמורים יותר ופחות, ה"טפל" הוא המעשים הפחות חמורים, והעיקר הוא המעשים החמורים, ולפיכך הערכאה המתאימה היא בית המשפט האזרחי, שגם תביעות נזיקין בגין הטרדה מינית מצויות בתחום מומחיותו. ואולם לעיתים אין עיקר וטפל, ואין מנוס אלא לברר את התובענה בשתי ערכאות. כך הוא כאשר לא מדובר במסכת אירועים אחת, וכך כאשר אחד הסעדים המבוקשים נטוע במערכת יחסי העבודה, כגון ביטול פיטורין או אכיפת קידום במקום העבודה. במקרים אלה יש לברר את התובענה בעילה של הטרדה מינית בבית הדין לעבודה, אף אם הדבר כרוך בפיצול התובענה ושמיעת חלקה האחר בבית המשפט האזרחי. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\470\033\z07&fileName=16033470.Z07&type=2>

ע"א 10208/16 קרטו מוטורס נ' Better Place (13.12.2017) (דנציגר, עמית, מינץ) עניין

של פסק הדין בהכרעת חוב של מפרקיה של קבוצת "בטר פלייס" בתביעת חוב (על סך 66,287,242 ש"ח) שהגישה "קרטו", שהייתה קשורה עם בטר פלייס בהסכם למתן שירותים. בלבה של המחלוקת עמדה תניה בהסכם שקבעה מספר מינימאלי של רכבים לשנה שבגינם תהיה זכאית קרטו לתשלום מבטר פלייס וכן תניית פיצוי מוסכם בגין פקיעת ההסכם קודם למועד שנקבע. בפסק הדין דן השופט י' דנציגר בשאלת פרשנותו של ההסכם ומצא (בניגוד לקביעתו של בית המשפט המחוזי בעניין זה) כי אכן לפי ההסכם התחייבה בטר פלייס לשלם עבור מספר מינימאלי של כלי רכב (במוצע לשנה), וכי לפי לשון ההסכם וכן בהתאם לאומד דעת הצדדים, התמורה המובטחת נועדה לחול בנוסף לסכום הפיצוי המוסכם. בשלב שני, דן השופט דנציגר בשאלה האם יש להפחית את הסכום הקבוע בתניית הפיצוי המוסכם מכוח סעיף 15(א) לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970. בהקשר זה, נקבע כי אכן מדובר בתניית פיצוי מוסכם וכי, בניגוד לקביעתו של בית המשפט המחוזי, אין מקום למסקנה לפיה התמורה המובטחת אינה עומדת בכל יחס סביר לנזק שאותו צפו הצדדים במועד כריתת ההסכם כתוצאה מסתברת מן ההפרה. מכיוון שכך, לא היה צורך לבחון אם יש מקום להפעיל את הסמכות ולהפחית את סכום הפיצוי המוסכם. לבסוף, בחן השופט דנציגר האם דיני הפירוק יכולים לשלול את הסעד החוזי שעליו הסכימו הצדדים. במקרה

דנן, נקבע כי לתניית הפיצוי המוסכם ישנו היגיון מסחרי ואין מדובר בניסיון לעקוף את עיקרון השוויון שבדיני חדלות פירעון ועל כן אין לסטות מעיקרון חופש החוזים. השופט י' עמית – בדעת מיעוט לעניין אחד בלבד – סבר כי אין מקום לפסיקת שני פיצויים מוסכמים במצטבר, אלא את הגבוה שבהם. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\080\102\w03&fileName=16102080.W03&type=2>

ע"א 8263/16 אור סיטי נדל"ן מקבוצת ענבל אור בע"מ נ' עו"ד איתן ארז (19.3.2018)

(מלצר, שהם, מינץ) בית המשפט העליון (השופט ד' מינץ בהסכמת המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופט א' שהם) דחה ערעור על פסק דין שהורה על פירוק אשכול חברות ועל מתן צו כינוס נכסים קבוע לבעלת השליטה בהן. בית המשפט בפסק דינו עמד על המבחנים הרלוונטיים לעניין חדלות פירעונה של חברה, כאשר צוין כי בעבר אמת המידה לבחינת חדלות פירעונה של חברה התייחסה רק למבחן התזרימי, אך עם השנים בתי המשפט יישמו בחינה המשלבת את המבחן התזרימי והמאזני. צוין כי שני המבחנים עשויים לתת תשובה ראויה לשאלה אם מדובר בגוף חדל פירעון, ואין הכרח להכריע בדבר בכורתו של אחד מהשניים. כך גם חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: החוק החדש) אשר במועד פרסום פסק הדין אושר בכנסת וטרם פורסם, קובע כי ניתן לקבוע חדלות פירעונה של חברה בין אם לפי המבחן התזרימי ובין אם לפי המבחן המאזני. בנסיבות העניין נמצא כי החברות חדלות פירעון מבחינה מאזנית בהיקפים ניכרים וגם מבחינה תזרימית. בית המשפט גם נדרש לטענת בעלת השליטה באשר לצו הכינוס שהוצא לה, כי לא הוכחה חדלות פירעונה. נקבע כי ככלל בעת פתיחת הליך פשיטת רגל על ידי נושה אין הנושה נדרש להוכיח חדלות פירעון של חייב. מכל מקום במקרה זה לא נמצאה עילה להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי כי בעלת השליטה ביצעה מעשה פשיטת רגל. המשנה לנשיאה ח' מלצר אשר הצטרף לחוות דעתו של השופט מינץ, ציין כי הוא אינו קובע עמדה ומסמרות באשר להערות בנוגע לחוק החדש. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\630\082\w03&fileName=16082630.N43&type=2>

ע"א 679/17 מרכז לוגיסטי בי רבוע נדל"ן בע"מ נ' אורתם סהר הנדסה בע"מ (11.2.2018)

(עמית, ברון, מינץ) בהליך זה נדרש בית המשפט לפרשנות הסדר נושים. במקרה זה, בית המשפט המחוזי קיבל בקשה לאכוף הסדר נושים שקיבל תוקף של פסק דין, וחייב את המשיבות לבצע תיקוני בדק בפרויקטים לבנייה בהם קיימת ערבות בדק. עוד הובהר כי חיוב המשיבות מוגבל לסכום הערבות הבנקאית. השאלה שהתעוררה, האם המשיבות מחויבות בביצוע כלל תיקוני הבדק המלאים לנושים המחזיקים בערבות בדק, ללא כל תנאי או סייג, או שמא גובה הערבות הבנקאית הוא שמגדיר את הסכום בו מובטח נושה המחזיק בערבות, ומעבר לסכום זה דינו כנושה רגיל. נקודת המוצא לדיון הייתה כי הוראות ההסדר אינן מגבילות את חבות המשיבות בביצוע תיקוני בדק עד לסכום הערבות הבנקאית שבידי הנושה. אלא שבית המשפט העליון (השופט ד' מינץ בהסכמת השופטים י' עמית ו-ע' ברון) קבע כי יש לבחון את השפעתם של דיני חדלות פירעון על פרשנות ההסדר, ובהתחשב בעקרונות הרלוונטיים, עיקרון השוויון מזה ועיקרון העדיפות המוחלטת מזה, אכיפת הוראות ההסדר באופן שבו יחויבו המשיבות בביצוע כלל תיקוני הבדק ללא הגבלה בסכום

משמעותה מתן עדיפות מובהקת לנושים שאין ברשותם ערבות בנקאית, גם ביחס לסכום שעולה על גובה הערבות. נפסק כי סטייה זו מעיקרון השוויון אינה מוצדקת. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\790\006\n09&fileName=17006790.N09&type=2>

רע"א 9370/17 לוי ואח' נ' עו"ד גיא גיטין בתפקידו כבעל התפקיד להסדר הנושים של

החברה ואח' (8.1.2018) (וילנר) בהחלטה זו נדונה השאלה האם יש לאשר לבעל תפקיד, אשר מונה במסגרת הליכי חדלות פירעון של חברה, לחקור במסגרת הסמכות המעוגנת בסעיף 288 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983, את מי שצפוי, בוודאות גבוהה, להעיד מטעמו של הנתבע בתביעה עתידית שתוגש על ידי בעל התפקיד בשם החברה. במסגרת ההחלטה נדונה תכלית הוראת סעיף 288 לפקודת החברות, ונקבע כי זו נועדה לאפשר לבית המשפט הדין בהליכי חדלות פירעון להתחקות אחר מידע על החברה ונכסיה ועל נסיבות קריסתה, לשם בירור ומיצוי זכויותיה. לצד זאת, צוין כי מדובר בסמכות רחבה ועל בית המשפט לשמש כגורם מאזן ולהגן על זכויות הנחקרים. בהתאם לכך, נקבע כי מקום בו קיימת וודאות גבוהה לכך שבעל התפקיד עתיד להגיש תביעה בשם החברה, הוא לא יהיה רשאי לחקור את הנתבע העתידי או כל אדם אחר שעתידי להעיד מטעם הנתבע, כאשר תכלית החקירה היא השגת יתרון דיוני בתביעה, שלא היה ניתן לו כבעל דין בהליך אזרחי רגיל. במקרה הנדון, הוחלט כי החקירה אותה ביקש בעל התפקיד לקיים לא נועדה אך להשגת יתרון דיוני בתביעה שלגביה נקבע כי היא תוגש בוודאות גבוהה, אלא נועדה גם לבחון את נסיבות קריסת החברה ולברר האם קיימות עילות תביעה נוספות נגד נושאי משרה בחברה, שהן תכליות חקירה מותרות. משכך, נקבע כי על בעל התפקיד להימנע מהצגת שאלות אשר תכליתן היא ביסוס התביעה אותה הוא צפוי להגיש, אך הוא רשאי להציג שאלות כלליות שנועדו להתחקות אחר מידע הנוגע לקריסת החברה, או לגיבוש עילות תביעה אחרות בשם החברה. עוד צוין כי ככל שעולות שאלות בחקירה אשר הצדדים חלוקים בשאלת תכליתן, המחלוקת תובא להכרעה בפני בית משפט של פירוק. קישור להחלטה:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\700\093\r05&fileName=17093700.R05&type=2>

ע"א 7281/15 קופאס פיננס (ישראל) בע"מ נ' אגרוסקו חברה לייצוא חקלאי בע"מ

(22.5.2018) (מלצר, דנציגר, סולברג) בית המשפט העליון דן בסיווגו של הסכם "פקטורינג" שנערך בין המערערת, תאגיד העוסק במתן מימון, לבין המשיבה, חברת אגרוסקו, שנכנסה לפירוק – האם מדובר בעסקת המחאה מלאה, על דרך המכר, שבה עברה למערערת הבעלות בחובות לקוחותיה של המשיבה, או שמא עסקת המחאה על דרך השעבוד, שבה חובות הלקוחות משמשים בטוחה בלבד להלוואה שנתנה המערערת למשיבה. חשיבות הסיווג במקרה דנן מפני שאם מדובר בהמחאה על דרך המכר, הרי שזכותה של המערערת בכספי הלקוחות גוברת על זכותם של יתר נושי החברה. לשם בחינת סיווג העסקה, בחן בית המשפט (בחוות הדעת שנכתבה על ידי השופט י' דנציגר) שורה של מאפיינים, שמשקלם המצטבר יכריע האם מדובר במכר או בהמחאה על דרך השעבוד, ובהם: מי נושא בסיכון במקרה של אי תשלום מלוא החוב על ידי הלקוחות; מי אחראי לביטוח החוב ומי הנהנה מהפוליסה; האם הלקוחות יודעו על המחאת החובות; היכן הופקדו כספי הלקוחות; מי אחראי על גבייתם ועוד. במקרה דנן, מרבית האינדיקציות הובילו למסקנה כי מדובר בעסקת המחאה על דרך השעבוד ולא בעסקת מכר. עוד פסק בית המשפט העליון כי היה על

המערערת לרשום את השעבוד כתנאי לתוקפו כלפי המפרקים ויתר הנושים, וזאת מכוח סעיף 178(א)(4) לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983. במקרה דנן, השעבוד נרשם לאחר 21 הימים הקבועים בסעיף 179 לפקודת החברות, ולאחר שהוגשה הבקשה להקפאת הליכים נגד החברה (אולם לפני תחילתו של הליך הפירוק). בית המשפט העליון פסק כי נוכח הדמיון בין הליך הקפאת ההליכים לבין הליך הפירוק, אין תוקף לשעבוד שנרשם באיחור ולאחר פתיחת הליך הקפאת ההליכים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\810\072\w04&fileName=15072810.W04&type=2>

רע"א 2558/16 פלונית נ' קצין התגמולים – משרד הביטחון (5.11.2017) (דנציגר, פוגלמן,

ברק-ארז) בפסק הדין נדונה השאלה האם ועדה רפואית הפועלת לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום) [נוסח משולב], התשי"ט-1959 (להלן: חוק הנכים) מוסמכת להורות על עריכת חקירה סמויה בעניינו של נבדק על מנת לאסוף מידע באשר למצבו הרפואי או התפקודי. השופטת ברק-ארז (בהסכמת השופטים דנציגר ו-פוגלמן) קבעה כי יש להשיב על שאלה זו בשלילה. פסק הדין התבסס על עקרון חוקיות המינהל, וקבע כי חקירה סמויה, שהיא פעולה הפוגעת בזכות היסוד לפרטיות, חייבת להיות מבוססת על הסמכה ברורה ומפורשת בחקיקה ראשית. חוק הנכים אינו מקנה לקצין התגמולים הסמכה כאמור, ומאחר שמדובר בפעולה הפוגעת בזכות יסוד, לא ניתן לטעון שמדובר בסמכות עזר. בהיבט הכללי יותר, ובהתייחס לטענה בדבר הצורך לבצע חקירות סמויות על מנת להגיע לחקר האמת במקרים מורכבים שנדונים בפני ועדות רפואיות, הובהר כי צורך אינו מקור סמכות, וכי הקניית סמכות כזו חייבת להיות מבוססת על חקיקה שהתקבלה לאחר הליך שבמסגרתו נבחנו מכלול ההשלכות של הנושא והשיקולים הרלוונטיים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\580\025\A13&fileName=16025580.A13&type=2>

ע"פ 9045/16 אילן אדנני נ' מדינת ישראל (7.3.2018) (הנדל, קרא, אלרון) המקרה

עליו נסב הערעור עסק בניסיון המערער לרצוח את המתלונן בגין פיטוריו מעבודתו במפעל על ידי זה האחרון. לשם כך, תכנן המערער כיצד יחדור למפעל, ייטמע במקום כאחד העובדים ויבצע את זממו. לאחר שסייף את גרונו של המתלונן, ניסה המערער לברוח מן המקום אך נתפס על ידי עובדי המפעל שהבחינו בו. עיקר הערעור עסק בקביעת בית המשפט המחוזי בדבר אי תחולת סייג אי-שפיות הדעת על המערער, ועל השאלה האם מתקיים בו יסוד ה"החלטה להמית" הדרוש לשם הרשעה בעבירת ניסיון לרצח, על רקע מחלת הנפש בה לוקה המערער. בית משפט קמא סבר כי די היה בתנאי הראשון המוזכר בסעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, שעניינו קיומה של מחלה נפשית או מליקוי בכושרו השכלי, לשם דחיית טענת חוסר השפיות של המערער, משלא נמצא כי סבל ממחלה נפשית פעילה בעת ביצוע העבירה, על יסוד העדפת חוות דעת שני מומחים, לעומת חוות דעת נוגדת של מומחה אחר. בית המשפט העליון (מפי השופט י' אלרון ובהסכמת השופטים נ' הנדל וג' קרא) דחה את הערעור, תוך שעמד על רשימה בלתי ממצה של אמות מידה המטות את הכף לעבר העדפת חוות הדעת הפסיכיאטריות התומכות במסקנת בית המשפט המחוזי, בהן, בין היתר, מועד עריכת חוות הדעת; מעמדו המקצועי של המומחה שערך את חוות הדעת; התשתית העובדתית שביסוד חוות הדעת; האיזון בחוות הדעת בין העמדות השונות ביחס לשאלה הטעונה הכרעה, והתייחסות חשדנית לחוות דעת פסיכיאטרית שמתיימרת להציג תשובה נחרצת וחד-ממדית

תוך התעלמות מתזות נוגדות ומספקות; הלימה בין חוות הדעת לבין המארג הראייתי, כאשר חוות דעת שאינה מתיישבת עם המארג הראייתי תידחה. במקרה דנן, קבע בית המשפט כי חומר הראיות רצוף בסממנים המעידים על התנהלות שקולה וקרת רוח מצד המערער, תוך מודעות לפסול שבמעשיו. משכך, ונוכח בחינת חוות הדעת הפסיכיאטריות לפי אמות המידה שתוארו לעיל מלמדת כי בדין העדיף בית משפט קמא את עמדת המומחים שסברו כי המערער היה אחראי למעשיו, ולכן לא נותר ספק ביחס לכשירות המערער לשאת באחריות פלילית בשל מעשיו. באופן דומה, נקבע כי נוכח נסיבות המקרה אין ספק כי התקיים במערער היסוד הנפשי הדרוש לשם הרשעה בעבירת ניסיון לרצח, לרבות רכיב ה"החלטה להמית". קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\450\090\j05&fileName=16090450.J05&type=2>

ע"א 4857/16 משה נ' יוויז'ן אייר בע"מ (24.4.2018) (דנציגר, מזוז, אלרון) בעל מניות בחברה ביקש מדיקטוריון החברה להפעיל את כוח התביעה של החברה על מנת לתבוע צד שלישי עמו הייתה החברה קשורה בהסכם (ולפי הנטען, ההסכם הופר באופן שגרם נזק לחברה). לראשונה פסק בית המשפט העליון (השופט י' דנציגר) כי "כלל שיקול הדעת העסקי" חל על ההחלטה של הדירקטוריון אם להפעיל או לא להפעיל את כוח התביעה של החברה, בהיותה החלטה עסקית לכל דבר ועניין. פירוש הדבר, כי בית המשפט לא יבחן לגופה את טיב החלטתם של הדירקטורים, ככל שמתקיימים תנאי ה"הגנה": הדירקטורים לא היו נגועים בניגוד עניינים, הם פעלו בתום לב ובאופן מיועד. במצב שבו התביעה אותה מתבקשת החברה להגיש היא תביעה נגד צד ג' (להבדיל מתביעה נגד נושאי המשרה של החברה), אין סיבה להניח מראש כי החלטתו של הדירקטוריון שלא להפעיל את כוח התביעה של החברה נגועה בכשל או בבעיית נציג. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\570\048\w06&fileName=16048570.W06&type=2>

ע"א 8172/12 פלוני נ' אגד – אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ (18.01.2018) (מלצר, פוגלמן, שהם) המערער עבד אצל המשיבה כמכונאי ונהג אוטובוס, ובעקבות אירוע חבלני שהתרחש בשנת 1996 באוטובוס בו נהג, לקה בתסמונת דחק פוסט-טראומה (PTSD). בחלוף כעשור, המערער הגיש תביעה לפיצויים בגין הנזקים שנגרמו לו בעקבות האירוע החבלני, ואשר הוחמרו באופן ממשי במרוצת השנים. בית המשפט המחוזי דחה את התביעה על הסף מחמת התיישנות, לאחר שמצא כי נזקו של המערער נגרם ונתגלה בסמוך למועד האירוע החבלני, ועל כן יש למנות את תקופת ההתיישנות המחושבת לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש] וחוק ההתיישנות, התשי"ח-1958, החל מסמוך למועד קרות האירוע החבלני. שאלת ההתיישנות עמדה במוקד הערעור שהוגש לבית המשפט העליון, כאשר הצדדים היו חלוקים ביחס לתחולתם של "כללי הגילוי המאוחר", הקובעים מסגרת זמנים לחישוב תקופת ההתיישנות בנזיקין. על-פי כללים אלו, שמקורם בפקודת הנזיקין ובהלכה הפסוקה, ניתן לדחות את מרוץ תקופת ההתיישנות בנזיקין, ובלבד שהתובע יראה, בין היתר, כי נגרם לו בתחילה נזק סמוי, או זניח, אשר רק במועד מאוחר יותר התגבש באופן משמעותי, בעוצמה ובסוג המבססים עילת תביעה בנזיקין. בית המשפט העליון (מפי המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופט א' שהם שהצטרף אליו) קיבל את הערעור, לאחר ניתוח "כללי הגילוי המאוחר", על רקע מאפייניו הייחודיים של סוג הנזק שבמוקד הערעור (תסמונת דחק פוסט טראומטית), ותוך בירור עובדתי בדבר התעצמות המחלה אצל המערער במהלך השנים. נקבע, כי

על אף תסמיני מחלה שונים שהתגלו למערער בסמוך לאירוע החבלני ובשנים שלאחר מכן, הרי שלא התגבשה בעת ההיא "מאסה קריטית" של תסמינים, או נזק שטיבו ועוצמתו הצדיקו הגשת תביעה נזיקית. רק בשלב מאוחר יותר, החל משנת 2000, התפרצה התסמונת במלוא עוזה, והסבה לחיי המערער נזקים משמעותיים באופן המצדיק את דחיית מניין תקופת ההתיישנות, שטרם הסתיימה במועד בו הוגשה התביעה. לפיכך, בית המשפט העליון (על דעת המשנה לנשיאה ח' מלצר והשופט א' שהם) הורה על החזרת התיק לבית המשפט המחוזי לבירור התביעה לגופה. השופט ע' פוגלמן, בדעת מיעוט, סבר, בין היתר, כי אין מקום להתערבות בממצאי העובדה שנקבעו בידי בית המשפט המחוזי שלפיהם המערער סבל מפגיעות לא מבוטלות במצבו הנפשי, אשר התגבשו לכדי "נזק ממשי" בסמוך לאירוע החבלני, היינו: נזק שאדם סביר היה מגיש תביעה בגינו. לפיכך קבע השופט ע' פוגלמן כי בנסיבות המקרה לא היה מקום לדחות את מניין תקופת ההתיישנות. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\12\720\081\k03&fileName=12081720.K03&type=2>

רע"א 1739/17 Bisk ו' Flacks (31.12.2017) (דנציגר, עמית, שהם) בית המשפט העליון – ברוב דעות (השופט י' דנציגר, אליו הצטרף השופט א' שהם, ובניגוד לדעתו החולקת של השופט י' עמית) – פסק כי תקנה 500 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, בנוסחה דהיום, אינה מקנה לבית המשפט סמכות להתיר המצאה מחוץ לתחום של בקשה לאישורו של פסק בוררות שניתן בישראל. בית המשפט העליון פסק, כי בקשה לאישור פסק בוררות אינה נכנסת בגדר תקנה 500(4), שעוסקת בתובענה שעילתה חוזית, שכן תובענה שכזו מבוססת על סעיף 23 לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968, והיא נובעת מדיני הבוררות. דעת הרוב גרסה, כי גם אם מסקנה זו מביאה לתוצאה בלתי רצויה (לפיה אדם שחתם על הסכם הכולל תניית בוררות לפיה ניתן יהיה לקיים בוררות בישראל וניתן נגדו פסק בוררות בישראל, אך הוא אינו נמצא בישראל, לא ניתן יהיה להמציא לו בקשה לאישור הפסק), אין באי-נוחות זו בכדי להכניס את התובענה לגדרי תקנה 500(4). השופט עמית גרס, מנגד, כי ראוי לפרש את עילות ההמצאה שבתקנה 500 באופן ליברלי, תוך העברת מרכז הכובד לדוקטרינת הפורום הנאות. לשיטתו, יש לקבוע בדרך של פרשנות כי תקנה 500(8) חלה הן על בקשה לאכיפת פסק בוררות חוץ, הן על בקשה לאישור פסק בוררות ישראלי, ולחילופין, ניתן לקבוע כי יש ליתן היתר המצאה מכוח תקנה 500(4). קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\390\017\w07&fileName=17017390.W07&type=2>

רע"א 9136/17 פלוני ואח' נ' פלוני ואח' (4.3.2018) (וילנר) החלטה זו נסבה על השאלה מיהו "משתמש" ברכב מנועי, בהתאם למשמעות המונח לפי סעיף 1 לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975. במסגרת ההחלטה נדונה ההגדרה שניתנה למונח "שימוש" בפסיקה, אשר תחילה הייתה הגדרה רחבה ובשנים האחרונות מצויה במגמת צמצום, באופן העולה בקנה אחד עם לשון החוק ועם מובנו הטבעי והמקובל של המונח "שימוש" ברכב. במקרה הנדון התובע ירד מהאוטובוס זמן קצר לפני שנפגע מרכב חולף ואף הספיק לצעוד מספר צעדים מהאוטובוס טרם הפגיעה. משכך, ובהתאם לפרשנות המצמצמת והטבעית של המונח "שימוש", נקבע כי אין להטיל את האחריות לתאונה ולתשלום הפיצויים על נהג האוטובוס ועל חברת הביטוח שלו, אלא על נהג הרכב החולף ועל חברת הביטוח שלו.

קישור להחלטה:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\360\091\r04&fileName=17091360.R04&type=2>

רע"א 7828/17 הסתדרות מדיצינית הדסה ואח' נ' פלוני ואח' (9.1.2018) (וילנר) החלטה זו

נסבה על השאלה האם הצגת מסמך רפואי בו פרטיו המזוהים של המטופל מושחרים מהווה פגיעה בזכותו של המטופל לפרטיות ובחיסיון הרפואי. במסגרת ההחלטה התקבלה בקשת רשות הערעור של המבקשת והתקבל ערעורה על החלטת בית המשפט המחוזי בגדרה נקבע כי יש להוציא נספח שצורף לחוות דעת מומחה, אשר כלל מידע רפואי של מטופל שפרטיו המזוהים הושחרו. במסגרת ההחלטה נדונה חשיבותם של הזכות לפרטיות והחיסיון הרפואי, אשר מהווה אינטרס ציבורי ראשון במעלה, אך נקבע כי מקום בו נחשף מידע רפואי "אמנימי", באופן אשר אינו מאפשר לקשור בין המידע לבין המטופל אליו הוא מתייחס, הרי שפרטיותו של המטופל וחיסיונו הרפואי אינם נפגעים. מנגד, כך נקבע, מניעת השימוש במסמך זה במסגרת הליך משפטי עלולה לפגוע בחקר האמת המשפטית ובעשיית משפט צדק.

לצד זאת, נדונה הטענה לפיה אף אם הגשת המסמך המושחר אינה פוגעת בפרטיות המטופל, הרי שבמהלך איתור והשגת המסמך היא עלולה להיפגע. בהקשר זה נקבע כי קבלת המסמך הרפואי כראיה בתיק כפופה לאמור בסעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות.

קישור להחלטה:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\17\280\078\r02&fileName=17078280.R02&type=2>

ע"א 2853/16 משעלי נ' מתיישבי שריד אגודה שיתופית להתיישבות קהילתית בע"מ

(2.11.2017) (ג'ובראן, סולברג, ברון) פסק הדין עניינו בחיובם של המערערים שהם מתיישבים בשכונת הרחבה בקיבוץ שריד ואינם חברי הקיבוץ, בתשלום בגין שירותים קהילתיים הניתנים להם מאת אגודה שיתופית קהילתית המאגדת הן את חברי הקיבוץ הן את המתיישבים בהרחבה. עסקינן בתשלום חודשי אחד שנגבה עבור סל שירותים שניתן על ידי האגודה הקהילתית לכלל תושבי היישוב ובהם: שירותי ביטחון ושמירה, חינוך, תקשורת, תרבות, הפעלת בריכה, מועדון, ספרייה וכיוצא. בית המשפט המחוזי דחה את טענת המערערים כי התשלום עבור השירותים הקהילתיים נגבה על ידי האגודה הקהילתית שלא כדין; ואולם קיבל את טענתם כי אין להתנות את המגורים ביישוב בחברות באגודה וכי אין לחייבם בתשלום בגין השירותים הקהילתיים מקום שבו הם חדלו מלהיות חברים באגודה – משכך תביעת המערערים התקבלה באופן חלקי, והתביעה שכנגד שהגישה האגודה בגין התשלומים שהמערערים חבים לה, התקבלה רק ביחס למתיישבים שעודם חברים באגודה. בגין קביעות אלה הגישו המתיישבים ערעור והאגודה מצידה הגישה ערעור שכנגד. בית המשפט העליון (מפי השופטת ע' ברון, בהסכמת המשנה לנשיאה (בדימוס) ס' ג'ובראן והשופט נ' סולברג) עמד על כך שהשלטון המקומי ביישובים כפריים – המועצה האזורית והוועד המקומי – הם הגופים היחידים שרשאים לגבות ארנונה ולספק שירותים מוניציפליים בסיסיים, והאגודה אינה רשאית להשיג את גבולם. עם זאת נקבע כי לאגודה הקהילתית אפשרות לספק שירותים שהם בגדר תוספת לשירותים אלה, וכי התשלום בגינם אינו בחזקת מס – וכזה הוא המקרה שלפנינו. באשר לתניות שביחסים בין הצדדים ובתקנון האגודה, ציינה השופטת ברון כי מקובלת עליה קביעת בית המשפט המחוזי שהתניית העברה של זכויות קנייניות במגרש בהצטרפות הנעבר לאגודה הקהילתית, היא פסולה ועל כן בטלה – וזאת בשל הפגיעה הגלומה בה בזכות הקניין של התושבים ובעקרון היסוד של חופש ההתאגדות וחופש מהתאגדות כאחד. עם זאת, בשונה מעמדת בית

המשפט המחוזי, סברה השופטת ברון כי אין מקום לבטל את החיוב הכספי שלפיו יש לשלם לאגודה הקהילתית אף במקרה של פקיעת החברות בה. נקבע כי חיוב זה מהווה תמורה עבור שירותים שמוסופקים על ידי האגודה הקהילתית לכלל תושבי היישוב – בין אם הם חברים באגודה בין אם לא – ועל כן ביטולו מהווה התערבות בלתי מוצדקת בחופש החוזים; והודגש כי גביית תשלום נפרד עבור כל אחד מהשירותים בהתאם לצריכה בפועל, עלולה להיות הרסנית לפועלה של האגודה ולמרקם חיי הקהילה ביישוב. בהקשר זה צוין כי אורח החיים ביישוב היה ידוע לכל אחד מהמערערים בעת שביקשו לבנות בו את ביתם; ונכונותם להשתלב בקהילה עמדה בין היתר ביסוד המלצתה של ועדת הקבלה בעניינם. ועוד צוין כי אף שעלולה להתעורר אי נוחות מסוימת מכך שהחיוב הכספי לאגודה אינו מוגבל בזמן לכאורה, אין בכך משום עילה לביטולו – וזאת מאחר שחובת התשלום אינה חלה על מי שחדל להתגורר ביישוב, ובהינתן העובדה שהחיוב הכספי עומד בכל שנה לבחינה והחלטה מחדש – ולחברי האגודה נתונה אפשרות לקחת חלק ולהשפיע על ההחלטה בנדון. על יסוד כלל האמור, נקבע כי על המערערים לשלם לאגודה הקהילתית בגין השירותים שסיפקה להם; סעיפים בתקנון ובהסכמים הקושרים בין הזכות לבעלות במקרקעין או מגורים ביישוב לבין חובת תשלום לאגודה, נותרו על כנם; בעוד סעיפים שהתנו רכישה של זכויות במגרשים ביישוב, העברתן או מגורים ביישוב, בחברות באגודה – בוטלו. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\530\028\q08&fileName=16028530.q08&type=2>

ע"א 74/15 מנהל מיסוי מקרקעין רחובות נ. גזית גלוב ישראל (פיתוח) בע"מ

(14.12.2017) (נאור, פוגלמן, ברון) ארבעה ערעורים ששמיעתם אוחדו ואשר עסקו באופן מיסוים של מרכזי קניות ושל חברות שבבעלותן מרכזי קניות לפי חוק מיסוי מקרקעין. פסק הדין הכריע בשאלות רבות הכרוכות בכך. בית המשפט השאיר בצריך עיון את השאלה אם רשימת הנכסים בהגדרתו של "איגוד מקרקעין" היא רשימה סגורה או רשימה פתוחה. נקבע, על בסיס ההיסטוריה החקיקתית, כי נכללים ברשימה זו גם נכסים בלתי מוחשיים. נדחתה הטענה שחוק מיסוי מקרקעין "לא נועד" על פי תכליתו לחול על איגודים המקיימים פעילות עסקית או שהכנסותיהם הן מעסק לפי סעיף 2(1) בפקודת מס הכנסה. נקבע כי חוק מיסוי מקרקעין חל על כל איגוד המקיים את המבחן הנכסי שעוגן בהגדרתו של איגוד מקרקעין, בהתעלם מאופי פעילותו. בית המשפט יצא מנקודת הנחה כי פעילות עסקית עשויה באופן עקרוני לעלות כדי "נכס" לצורך המבחן הנכסי, אך קבע כי יש לראות בפעילות עסקית שעניינה שימוש במקרקעין (השכרתם או מכירתם) כחלק בלתי-נפרד מהזכות במקרקעין ואין להכיר בה כ"נכס" נפרד. לעניין זה הודגש כי כל הפעולות שבוצעו במרכזי הקניות הרלוונטיים הן במהותן נלוות לפעילות של השכרת מקרקעין ונובעות בעיקר מן האופן שבו תומחרו דמי השכירות, כשיעור מתוך מכירתיהם של השוכרים. בית המשפט יצא מנקודת הנחה כי גם מוניטין עשוי באופן עקרוני לעלות כדי "נכס", אולם לא כך הדבר באיגודים אשר עיקר פעילותם כמו בענייננו הוא בהשכרת מקרקעין. בנסיבות אלה המוניטין נלווה לזכות במקרקעין ומהווה חלק בלתי-נפרד ממנה. בית המשפט קבע כי הפסד צבור הוא נכס ניטרלי, שאינו משמש להפקת הכנסות ולכן גם הוא אינו מוציא איגוד מהגדרתו של איגוד מקרקעין. הוא הדין גם להחזקה במניות של חברה בת המבצעת פעולות שעניינן שימוש במקרקעין והחזקתם. נקבע כי יש לראות במניות אלה נכס שבמהותו הוא זכות במקרקעין. לצד כל אלה, הכריע בית המשפט בשאלות נוספות שהתעוררו רק במקצת הערעורים ובין היתר קבע כי הקצאת מניות תוך הדחת בעלי המניות הקיימים מהווה מכירה של זכות במקרקעין. בסופו של דבר שני ערעורים התקבלו בעוד שני

ערעורים נדחו, תוך השתת הוצאות בסך של 100,000 ש"ח לכל קבוצת נישומים בכל אחד מהערעורים. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\740\000\c09&fileName=15000740.C09&type=2>

בר"ם 991/16 אפריקה ישראל להשקעות בע"מ נ' בית ארלוזורוב חברה בע"מ (5.8.2018)

(פוגלמן, ברק-ארז, מזוז) בפסק דין זה נדרש בית המשפט העליון (מפי השופט ע' פוגלמן, ובהסכמת השופטים ד' ברק-ארז ומ' מזוז) לשאלת סיווגם של נכסים ריקים לצרכי ארנונה, האם על פי הייעוד התכנוני התואם את התכנית החלה על הנכס או על פי זה התואם את השימושים המותרים בהיתר הבנייה. בית המשפט עמד על ההצדקה לגבייתתה של ארנונה כללית – הנאת הנישום מהשירותים המסופקים לו על ידי השלטון המקומי – והזכיר כי בהתאם לכך ייעשה סיווג נכס לצרכי ארנונה על פי השימוש שנעשה בו בפועל. אולם צוין כי בכל הנוגע לנכסים ריקים מבחן השימוש בפועל אינו יכול להועיל, שכן לא נעשה בנכס כל שימוש. משכך קבע בית המשפט כי סיווגו של נכס ריק לצרכי ארנונה ייעשה באמצעות מבחן דו שלבי: בשלב הראשון, ייתחם "סל" השימושים המתאימים לייעודו התכנוני של הנכס; ובשלב השני, ייבחר הסיווג הזול ביותר מתוך "סל" השימושים האמור. נקבע כי הבחירה בסיווג הזול ביותר מבטאת את שיקול ההקלה עם הנישום, שאינו מפקח מן הנכס הריק תועלת כלכלית. מנגד צוין כי עצם החיוב בארנונה בגין הנכס מדרבן את הנישום לנצלו באופן יעיל. בנתון לאמור קבע בית המשפט כי השאלה שלפניו נוגעת לשלב הראשון של הבחינה, כלומר לתיחום הראוי של "סל" השימושים האפשריים בנכס. נקבע כי שיקול ההקלה עם הנישום יישקל אך בשלב הבחינה השני, וכי בשלב הבחינה הראשון ייקבע "סל" השימושים בהתאם לשימושים המותרים בנכס על פי דין – כלומר על פי דיני התכנון והבנייה. בית המשפט ציין כי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 אוסר לעשות בנכס שימוש שאינו עולה בקנה אחד עם היתר הבנייה שהוצא לו, אלא אם ניתן היתר לשימוש חורג. לפיכך נקבע כי משהוצא היתר בנייה לנכס, כל שימוש שנעשה בו שלא על פי ההיתר אינו כדוין, וזאת אף אם מדובר בשימוש שהותר בתכנית. משכך, בשלב הראשון של המבחן הדו שלבי לסיווגו של נכס ריק, יש לאתר את אפשרויות השימוש הקיימות למחזיק בנכס רק על פי אלו שהותרו בהיתר הבנייה.

קישור לפסק הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\910\009\m21&fileName=16009910.M21&type=2>

ע"א 7204/15 פקיד שומה תל אביב 4 נ' עיזבון המנוחה דפנה לשם ז"ל (2.1.2018) –

(פוגלמן, ברק-ארז, מינץ) - בפסק דין נדונה השאלה כיצד יש לסווג הכנסות מהשכרה של למעלה מ-20 דירות, שכולן או מרביתן מיועדות למגורים. בית המשפט העליון (מפיו של השופט ד' מינץ ובהסכמתם של השופטים ע' פוגלמן ו-ד' ברק-ארז) בחן האם בדומה לדמי שכירות במקרה רגיל, מדובר בתשואה פאסיבית על הון לפי סעיף 2(6) לפקודת מס הכנסה, או שיש לראות הכנסה זו כהכנסה מעסק לפי סעיף 2(1) לפקודה. משמעות הבחנה זו, כי הכנסות מפעילות פאסיבית ממוסות על פי הסדר המס המקל הקבוע בסעיף 122 לפקודה, בעוד שהכנסה מעסק תמוסה בשיעור מס שולי על פי סעיף 121(ב) לפקודה. בית המשפט עמד על ההבחנה בין הכנסה "פאסיבית" לבין הכנסה עסקית, המהווה מקרה פרטי של הכנסה "אקטיבית", וסקר את מבחני הפסיקה השונים לסיווג פעילות כעסקית. בין היתר צוין כי הכנסה תסווג כעסקית כאשר היא נובעת מפעילות ממשית,

נמשכת, מחזורית ושיטתית שמטרתה מוגדרת ולהפקתה נדרשת יגיעה אישית ואקטיבית. כמו כן תוארו מבחני העזר השונים המסייעים להבחנה זו, ומבחן הנסיבות המיוחדות האופפות את העסקה בכללותה. באשר למבחן שעניינו היקף וכמות הפעילות, קבע בית המשפט כי אין מדובר בחזות הכל, אם כי בעת סיווג הכנסה הנובעת מהשכרת דירות המיועדות למגורים, יש לתת משקל ראוי להיקף הנכסים המושכרים וההכנסה המופקת מהם, בוודאי כאשר מדובר בהיקפים גבוהים. עוד נפסק כי אין לקבוע רף כמותי אחיד וקשיח שממנו והלאה הכנסה כזו תסווג כעסקית, אך ככלל, קשה לדמיין כי השכרת 20-30 דירות והפקת הכנסה שוטפת מפעילות זו במשך שנים תיעשה מבלי שייוצר מנגנון לצורך כך וללא היערכות ברמה המערכתית. לבסוף, יישום המבחנים הוביל למסקנה כי במקרה זה יש להורות על סיווג ההכנסה ככזאת שצמחה מעסק של השכרת דירות. השופטת ד' ברק-ארז ציינה בחוות דעתה כי השכרת דירות רבות יוצרת "מסה קריטית" של פעילות שאין דרך אחרת לתארה אלא כעסק. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\040\072\n12&fileName=15072040.N12&type=2>

ע"א 943/16 קונטירה טכנולוגיות בע"מ נ' פקיד שומה תל אביב 3 (22.4.2018)

(פוגלמן, ברון, מינץ) לפני בית המשפט הובאו שני מקרים בהם סוכם בין חברת בת ישראלית הנמצאת בבעלות מלאה של חברת אם אמריקנית, לבין חברת האם, על תמורה בגין שירותי מחקר ופיתוח בשיטת "Cost Plus", סכום הכולל את עלות אספקת השירות (להלן: בסיס העלות) בתוספת רווח בשיעור קבוע מתוך בסיס העלות (להלן: הרווח). סוכם גם כי חברת האם תעניק לעובדי חברת הבת אופציות לרכישת מניות חברת האם. המחלוקת בין הצדדים נתגלעה בשל בקשת חברת הבת להשמיט את עלות הקצאת האופציות לעובדים מבסיס העלות אשר ממנו חושב הרווח, ובשל קביעת פקיד השומה כי עלות הקצאת האופציות אינה הוצאה המותרת בניכוי. בית המשפט (השופט ד' מינץ בהסכמת השופטים ע' פוגלמן ו-ע' ברון) הורה כי בצדק קבע פקיד השומה כי יש להוסיף לבסיס העלות גם את עלות הקצאת האופציות. אופציות לעובדים הן בגדר שיטת תגמול ומהוות על פי טיבן הוצאות הכרוכות באספקת שירות ומכאן בהפקת הכנסה. ככלל, יש לראות עלות זו כחלק מבסיס העלות במסגרת עסקה מסוג זה. אומנם, התערבות בהסכמות הצדדים בדיווח על אודות העסקה תתאפשר רק במקום שבו לא עמד הנישום בנטל השכנוע להראות כי מחיר העסקה, הכולל את שווי האופציות, תואם את המחיר הנהוג בשוק בעסקאות דומות, אך במקרה זה, לא עמדה הנישומה בנטל זה. בנוסף, פסק בית המשפט כי אכן לא היה מקום להתיר את ניכוי עלות הקצאת האופציות כהוצאה, משעה שבחירה הנישומה להקצות אופציות לעובדים באמצעות נאמן במסלול רווח הון. לבסוף התקבל ערעור שכנגד מטעם פקיד השומה, שכן משעודכן בסיס העלות, מתברר כי העסקה חרגה מהטווח הרלוונטי הנלמד מחקר תנאי השוק, ויש למסות את העסקה גם על פי חישוב זה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\430\009\n06&fileName=16009430.N06&type=2>

בר"ם 2090/16 הוועדה המקומית לתכנון ובנייה הרצליה נ' אקרו בע"מ (15.3.2018)

(חיות, ברק-ארז, מזוז) פסק הדין עוסק בסוגיית החיוב בהיטל השבחה בקשר עם זכויות בנייה שמתגבשות במועד מאוחר יותר למועד האישור המקורי של תכנית. השופט מזוז קבע, בהסכמת

הנשיאה חיות, כי מלשון החוק עולה כי לא כל השבחה כלכלית, באשר היא, גוררת חיוב בתשלום היטל השבחה, אלא רק "השבחה" כהגדרתה בחוק: השבחה "עקב אישור תכנית, מתן הקלה או התרת שימוש חורג", כאשר "תכנית" לעניין זה היא אך "תכנית מתאר מקומית או תכנית מפורטת". מכאן שהשבחה החייבת בהיטל השבחה מוגבלת לכזו הנובעת מאישור תכנית, או ממתן הקלה או אישור לשימוש חורג, והיא אינה כוללת השבחה הנובעת ממקור אחר. על כן, כאשר הוראות בתכנית מתאר מקומית או מפורטת יוצרות אפשרות (פוטנציאל) להשבחה עתידית, שמימושה טעון הליך תכנוני נוסף, אשר אין ודאות באשר למימוש, ניתן לחייב בהיטל השבחה רק בגין השבחה שנבעה במישרין מהתכנית עצמה, היינו בגין עליית ערך הקרקע בשל עצם הפוטנציאל להשבחה עתידית - ככל שנבעה השבחה כזו - ולגבות בגינה היטל השבחה בהתייחס למועד אישור התכנית, וזאת מהבעלים של הקרקע בעת אישור התכנית. לעומת זאת, לא ניתן לייחס לתכנית השבחה מאוחרת, שנוצרה עקב הליך תכנוני נוסף (כאן - אישור תשריט איחוד חלקות), שהוא עצמו אינו יוצר חיוב בהיטל השבחה. השופטת ברק-ארז, בדעת מיעוט, סברה כי אמנם ההשבחה הנדונה היא תוצר של אישור תשריט האיחוד, וכי מדובר בהליך נפרד ומאוחר לאישור התכנית, הכרוך בשיקול דעת הוועדה המקומית. ואולם במקרה מיוחד זה של השבחה אשר צומחת מאיחוד חלקות בתכנית המעניקה זכויות בנייה פרוגרסיביות התלויות בגודל החלקה, יש לראות בהשבחה כנובעת מתכנית זו, וכי התאריך הקובע לחישוב ההשבחה אמור להיות מועד אישורו של תשריט האיחוד. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\16\900\020\11&fileName=16020900.A11&type=2>

רע"א 2119/18 ארז תעשיות עץ בע"מ נ' בנק מרכנתיל דיסקונט בע"מ (14.5.2018) (ברק-ארז)

ארז, ברון, וילנר) בפסק הדין נדונו הכללים שעניינם אחריותו של בנק שאיבד שיקים שהופקדו על-ידי לקוח בחשבונו לצורך גבייה. בנסיבות העניין, הבנק שאיבד שיקים לא זיכה את חשבון הבנק בסכומיהם, אלא צייד את הלקוחה בכתבי שיפוי אשר יאפשרו לה לפנות למושכי השיקים ולבקש מהם לקבל שיקים חדשים חלף אלה שאבדו, לפי ההסדר הקבוע בסעיף 69 לפקודת השטרות [נוסח חדש]. הערכאות הקודמות קיבלו את עמדת הבנק בסוגיה. השופטת ברק-ארז (בהסכמת השופטות ברון ו-וילנר) קבעה כי במקרה זה היה מקום להעניק רשות ערעור ואף לקבל את הערעור לגופו. השופטת ברק-ארז עמדה על מערכת היחסים המורכבת הקיימת בין הבנק ללקוחו אשר מטילה על הבנק חובות שאף חורגות מגדרו של החוזה הכתוב בין השניים. בהמשך לכך, הובהר כי בנוסף לחובות הנובעות מדיני החוזים הבנק נושא בחובה הכללית שלא להתרשל כלפי הלקוח, בחובות אמון, בחובות מכוח דיני השטרות וכן בחובות מכוח דיני השליחות. על כן, כך נקבע, האפשרות לקבל שיק חלופי אינה מאיינת את אחריותו של הבנק כלפי הלקוח, וממילא לא ניתן היה להסתפק בפנייה לדיני השטרות לצורך ההכרעה במקרה זה. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\18\190\021\11&fileName=18021190.A02&type=2>

ע"א 6187/15 פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ במעמדה כנאמן לעמיתי "קרן הפנסיה של

הסתדרות העובדים הלאומית בע"מ" נ' צולר (28.5.2018) (דנציגר, סולברג, ברון) פסק הדין
 נסוב על תביעה כספית של קרן פנסיה וחברה בת שלה, נגד מנהלים ודירקטורים שניהלו אותן

בעבר, בגין שלוש פרשות שאירעו בין השנים 1997 ל-2004. התביעה הוגשה, בין היתר, על רקע דוח ביקורת שנערך לבקשת הממונה על שוק ההון, הביטוח וחסכון (להלן: הממונה) ובו נתגלו ליקויים רבים שנפלו לכאורה בהתנהלות של אותם נושאי משרה, שלשיטת עורך הדוח הסבו נזק של ממש לכספי העמיתים. ויובהר כי דוח זה הביא לכך שמונתה לקרן הפנסיה מנהלת מורשית והופקעו סמכויות הניהול מידי מנהליה הקודמים; והמנהלת המורשית היא שיזמה את הגשת התביעה על ידי קרן הפנסיה. בית המשפט העליון, מפי השופטת ע' ברון ובהסכמת השופט (בדימוס) י' דנציגר והשופט נ' סולברג, החליט לדחות את הערעור משקבע כי אין מקום לשנות מקביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי במקרה דנן; ולצד האמור נדונו מספר קביעות נורמטיביות שנדרש היה להתערב בהן. בית המשפט המחוזי העניק משקל בלתי מבוטל לכך שהממונה לא התערב בהתנהלות קרן הפנסיה "בזמן אמת"; וראה בכך אינדיקציה לכך שהקרן ונושאי המשרה שכיהנו בה פעלו באופן תקין. השופטת ברון קבעה כי אין בעובדה שהמחוקק בחר להציב רגולטור ייעודי בענף מסוים כדי לגרוע מהאחריות שמוטלת על נושאי המשרה; ובוודאי שהדבר אינו יכול להעיד באופן בלעדי על אודות "תקינות" או סבירות פעילותם. בהתאם, נקבע כי אין להסיק מכך שרגולטור לא אכף נורמה מסוימת, כי היא אכן לא הופרה; זאת בין היתר מאחר שבמרבית המקרים הפיקוח של הרגולטור נעשה בדיעבד, ובהינתן העובדה שהרגולטור פועל במגבלות תקציביות ותחת סדרי עדיפויות. על מנת שהתנהלות הרגולטור, לא כל שכן שתיקתו, תהווה אינדיקציה להתנהלות נושאי המשרה בחברה, צריכות להתקיים נסיבות ייחודיות המצדיקות זאת; ונקבע כי נסיבות כאלה אינן מתקיימות בענייננו. השופטת ברון הוסיפה וציינה כי לא היה מקום לקבוע שאחת מעילות התביעה התיישנה – על יסוד הטענה שהעובדות היו ידועות לקרן הפנסיה טרם מינויה של המנהלת המורשית, ומשום שהממונה ועמיתי הקרן יכולים היו להגיש את התביעה בעצמם ככל שהם סברו שיש לה בסיס. הכלל הוא שכאשר עסקינן בתביעה של תאגיד, מרוץ ההתיישנות יחל בעת שאורגן "שידו לא הייתה במעל" ידע או יכול היה לדעת את העובדות שמקימות את עילת התביעה; ונקבע כי במקרה זה לא ברור אם באותה תקופה אכן כיהנו בקרן נושאי משרה "תמימים" או אורגנים שיכלו באופן אפקטיבי להגיש את התביעה. כן צוין כי לא היה מקום לייחס לעמיתי קרן הפנסיה את "כוח התביעה", והעובדה שלעמית בודד עומדת זכות להגיש תביעה נגזרת בשם הקרן, אין בה כדי להשליך על מרוץ ההתיישנות לתביעת התאגיד עצמו. ועוד צוין בהקשר זה, כי כשם שאין להסיק מהעדר פיקוח מצד הרגולטור כי התנהלות קרן הפנסיה הייתה תקינה, כך אין לקבוע שתביעת הקרן התיישנה מאחר שהממונה לא פעל להגשת תביעה כזו. ויוזכר כי בסופו של יום, לא היה בהערות אלה כדי לשנות את התוצאה הסופית שאליה הגיע בית המשפט העליון והיא – דחיית הערעור. קישור לפסק-הדין:

<https://supremedecisions.court.gov.il/Home/Download?path=HebrewVerdicts\15\870\061\g24&fileName=15061870.G24&type=2>